

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»  
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв  
Кафедра дошкільної та початкової освіти

## **Кваліфікаційна робота**

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти  
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта  
на тему:

### **ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Виконала:

студентка II курсу магістратури, 63 групи  
спеціальність 012 « Дошкільна освіта»  
Мандзюк Ольга Сергіївна

Науковий керівник:

д. пед. наук, професор  
Носко Юлія Миколаївна

Чернігів 2024

Роботу подано до розгляду « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024 року

Студентка

\_\_\_\_\_  
( підпис )

\_\_\_\_\_  
( прізвище та ініціали )

Науковий керівник

\_\_\_\_\_  
( підпис )

\_\_\_\_\_  
( прізвище та ініціали )

Рецензент

\_\_\_\_\_  
( підпис )

\_\_\_\_\_  
( прізвище та ініціали )

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти* протокол № \_\_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024р.  
Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри \_\_\_\_\_

( підпис )

..... Ірина ТУРЧИНА

( прізвище та ініціали )

## АНОТАЦІЯ

Мандзюк О. С. «Логоритміка в системі роботи з дітьми дошкільного віку». Дипломна робота освітнього рівня – магістр, на правах рукопису. Спеціальність – 012 «Дошкільна освіта».

Магістерська робота присвячена дослідженню ефективності застосування логоритміки в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку, які мають загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ). У роботі визначено сутність поняття «логоритміка», розкрито її роль як інтегративного методу, що поєднує мовленнєву, музичну та рухову діяльність, спрямовану на корекцію порушень мовлення у дітей дошкільного віку.

У процесі дослідження проаналізовано сучасні наукові підходи до застосування логоритмічних методик, виявлено особливості розвитку мовленнєвих навичок у дітей із загальним недорозвитком мовлення та обґрунтовано педагогічні умови їх вдосконалення. Експериментальна частина роботи включає розробку та апробацію серії логоритмічних занять, спрямованих на покращення звуковимови, розвиток фонематичного сприйняття, корекцію ритміко-інтонаційної структури мовлення та формування зв'язного мовлення.

На основі проведеного експерименту встановлено позитивну динаміку в розвитку мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку: покращено звуковимову, підвищено рівень мовленнєвої активності, збагачено лексичний запас та розвинуто здатність до зв'язного висловлювання.

Матеріали дослідження можуть бути використані фахівцями дошкільної освіти, логопедами, дефектологами, а також студентами педагогічних спеціальностей для проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями.

*Ключові слова:* логоритміка, загальний недорозвиток мовлення, дошкільники, корекція мовлення, інтегративний підхід, логопедична робота, музично-корекційна діяльність.

## ABSTRACT

**Mandziuk O. S.** *"Logorhythmics in the System of Work with Preschool Children."* Master's Thesis, Manuscript. Specialty – 012 "Preschool Education."

This master's thesis is dedicated to studying the effectiveness of applying logorhythmics in the correctional work with preschool children who have general speech underdevelopment (GSU). The study defines the concept of "logorhythmics" and highlights its role as an integrative method combining speech, musical, and motor activities aimed at correcting speech disorders in preschool children.

The research analyzes modern scientific approaches to the application of logorhythmic techniques, identifies the specific features of speech development in children with general speech underdevelopment, and substantiates the pedagogical conditions for their improvement. The experimental part includes the development and testing of a series of logorhythmic sessions aimed at improving articulation, enhancing phonemic perception, correcting the rhythmic and intonational structure of speech, and fostering coherent speech development.

Based on the conducted experiment, a positive dynamic was observed in the speech development of senior preschool children: improved articulation, increased speech activity, enriched vocabulary, and enhanced ability to construct coherent statements.

The research materials can be used by preschool education specialists, speech therapists, defectologists, and students of pedagogical specialties to carry out correctional and developmental work with preschool children with speech disorders.

**Keywords:** logorhythmics, general speech underdevelopment, preschool children, speech correction, integrative approach, speech therapy, music-based correctional activity.

## ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІКИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	15
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми використання логоритміки у роботі з дітьми дошкільного віку.....	15
1.2. Концептуальні основи логоритмічної роботи зі старшими дошкільниками.....	23
1.3. Методика логоритмічних занять із дітьми старшого дошкільного віку.....	31
Висновки до першого розділу.....	37
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ .....	39
2.1. Дослідження мовленнєвого розвитку старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.....	39
2.2. Узагальнення педагогічного досвіду щодо проблеми дослідження.....	50
2.3. Методичні підходи до організації логоритмічних занять у старшій дошкільній групі.....	62
Висновки до другого розділу.....	72
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	84

## **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ЗНМ – загальний недорозвиток мовлення

НРМР – нормальний рівень мовленнєвого розвитку

НУШ – нова українська школа

ФФНМ – фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення

## ВСТУП

**Актуальність дослідження** зумовлена необхідністю підвищення ефективності корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ). Сучасні виклики в освітньому процесі, зокрема інклюзія, спрямованість на інтеграцію дітей із особливими освітніми потребами та акцент на індивідуалізацію навчання, вимагають нових підходів до організації корекційно-розвивальної діяльності [1, с. 26].

У рамках реалізації Закону України "Про освіту" (2017 р.), Закону України "Про дошкільну освіту" (із змінами та доповненнями), а також Державного стандарту дошкільної освіти (2021 р.) визначено пріоритети створення інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей. Ці нормативні документи акцентують увагу на необхідності впровадження сучасних педагогічних технологій, які відповідають віковим, психологічним та індивідуальним особливостям розвитку дитини. Особливе значення надається інтегративним методам роботи, які поєднують у собі різні види діяльності та сприяють гармонійному розвитку дитини [1; 14; 19].

В умовах модернізації дошкільної освіти зростає значення застосування інноваційних методів роботи, які поєднують у собі різні види діяльності: мовленнєву, музичну, рухову. Логоритміка, як інтегративний метод, здатний забезпечити комплексний вплив на розвиток мовлення дітей, сприяючи корекції порушень мовленнєвої функції, розвитку фонематичного сприйняття, удосконаленню інтонаційних та ритмічних характеристик мовлення.

Аналіз наукових джерел та практичного досвіду показує, що застосування логоритміки в роботі з дошкільниками із ЗНМ має значний потенціал, проте вимагає подальшого дослідження її ефективності та методичних умов впровадження. Особливу увагу необхідно приділити підбору вправ, які враховують індивідуальні мовленнєві потреби дітей та забезпечують розвиток їхніх комунікативних умінь.

Виклики сучасної педагогічної практики, зокрема ускладнена соціально-політична ситуація в Україні, також сприяють пошуку інноваційних рішень для забезпечення якісної освіти дошкільників. Система роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення, потребує вдосконалення підходів, що сприятимуть їхньому гармонійному розвитку, соціалізації та готовності до навчання в новій українській школі [1, с. 26].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** До теперішнього часу значна увага у наукових дослідженнях приділяється питанням корекційної роботи з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Теоретичні основи мовленнєвого розвитку дітей, роль рухової активності та музики в корекційній діяльності розглядалися у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Е. Ж. Далькроз, В. Грінер, К. Г. М. Орф., Г. Каше, С. Коноваленко, Ю. Рібцун, Т. Філічева [13; 18; 24; 25; 31]. Значна кількість наукових праць присвячена проблемі інтегративного підходу в корекційній педагогіці, який поєднує різні види діяльності задля гармонійного розвитку дитини. Зокрема, роль музичної діяльності в корекції мовленнєвих порушень досліджували Ю. Бондаренко, О. Вовченко, О. Лазаренко, які наголошують на важливості емоційного залучення дитини через музику та рух, акцентується увага на впливі ритмічних вправ на формування мовленнєвої діяльності [5; 7; 8].

Проте окремі аспекти застосування логоритміки в системі корекційної роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, ще не до кінця розкрито питання взаємозв'язку між логоритмічними заняттями та розвитком таких компонентів мовлення, як фонематичне сприйняття, ритміко-інтонаційна структура мовлення, зв'язне мовлення та лексичний запас.

Сучасні дослідники логоритміки, такі як Ю. Бондаренко, О. Вовченко, О. Лазаренко, зазначають, що логоритміка є ефективним інструментом для розвитку комунікативних навичок та корекції мовленнєвих порушень у дітей [5; 50; 53]. Водночас, необхідним є подальше вивчення умов ефективності



логоритмічних занять у різних вікових групах дошкільників, а також розробка комплексних програм, які враховують індивідуальні особливості кожної дитини з мовленнєвими порушеннями.

Проблематика нашого дослідження полягає у виявленні специфічних педагогічних умов та методичних прийомів, які сприяють підвищенню ефективності корекційної роботи засобами логоритміки. Новизна роботи полягає в тому, що ми зосереджуємо увагу на розробці та апробації авторських логоритмічних занять, які базуються на інтеграції мовленнєвої, музичної та рухової діяльності та спрямовані на корекцію мовлення дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Зважаючи на вище зазначене, було визначено тему нашої магістерської роботи **«ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**, визначено об'єкт і предмет дослідження, а також встановлено його мету та завдання.

**Мета дослідження** – теоретично проаналізувати і практично дослідити ефективність використання логоритміки в роботі з дітьми дошкільного віку.

У ході дослідження передбачається розв'язати такі **завдання**:

1. Проаналізувати історичний розвиток логоритміки та визначити основні поняття й терміни, що використовуються у теорії й практиці логоритмічної діяльності.

2. Вивчити музично-корекційну діяльність як важливу складову логоритміки та визначити її вплив на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку.

3. Дослідити значення музичної логоритміки для формування психофізичних навичок у дошкільників, зокрема визначити види музичної діяльності на логоритмічних заняттях та методики їх проведення.

4. Розробити програми логоритмічних занять, які інтегрують музичні, рухові та мовленнєві вправи для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

5. Провести педагогічний експеримент для оцінки ефективності впровадження розроблених логоритмічних програм у практику роботи дошкільних закладів.

**Об'єкт дослідження** - виховний процес у закладі дошкільної освіти.

**Предмет дослідження** - логоритміка як інструмент в роботі з дітьми дошкільного віку.

Для досягнення мети дослідження застосовувалися наступні **методи**:

- *теоретичні*: аналіз наукової, методичної та психолого-педагогічної літератури; синтез, порівняння, узагальнення теоретичних і практичних матеріалів з теми дослідження; систематизація підходів до логоритмічної роботи з дітьми дошкільного віку.

- *емпіричні*: педагогічне спостереження за логоритмічними заняттями; опитування педагогів і батьків щодо ефективності логоритміки; педагогічний експеримент із впровадження розроблених логоритмічних програм у практику роботи дошкільного закладу; тестування та діагностика рівня мовленнєвого й музичного розвитку дітей дошкільного віку до і після експерименту.

- *методи математично-статистичної обробки даних*: збір і математична обробка результатів експериментального дослідження; якісний і кількісний аналіз результатів, відображених у діаграмах та графічних формах.

У роботі використана українська мова, а також матеріали збірок наукових праць, які розміщені на електронних ресурсах; дані проведених опитувань.

**Наукова новизна** дослідження полягає у виявленні специфіки впливу логоритміки на різні аспекти розвитку дітей дошкільного віку. В дослідженні розроблено нові програми логоритмічних занять, які інтегрують музичні, рухові та мовленнєві вправи, що можуть бути використані в закладах дошкільної освіти.

**Теоретична новизна** роботи полягає в тому що вперше комплексно розглянуто логоритмічну діяльність з дітьми дошкільного віку з позицій інтеграції підходів фахівців різних галузей: музичного керівника, логопеда,

психолога, вихователя та фізичного терапевта. Визначено загальні закономірності проведення логоритмічних занять, розроблено модель взаємодії між учасниками освітнього процесу в контексті логоритміки.

**Практичне значення** полягає у розробці навчально-методичного посібника «Логоритміка як метод корекційного виховання у дошкільній освіті» метою якого є інтеграція логоритмічних занять, вправ у навчальні програми закладів дошкільної освіти. Отримані результати можуть бути використані в освітній практиці закладів дошкільної освіти для: проведення корекційних, логоритмічних занять з дітьми із порушеннями мовлення; підвищення кваліфікації педагогів, логопедів та психологів з питань застосування логоритміки в роботі з дітьми дошкільного віку. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес ЗДО № 71 м. Чернігів.

**Експериментальна база дослідження.** Дослідно-експериментальну роботу проводили на базі: Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та Чернігівського ЗДО № 71 Чернігівської міської ради Чернігівської області. Формувальний експеримент тривав протягом листопада - грудня 2023 року. До експерименту було залучено дітей старшої дошкільної групи в кількості 14 осіб., а також 5 спеціалістів ЗДО № 71.

**Апробація результатів дослідження.** Основні теоретичні положення магістерської роботи відображено у публікаціях (додаток Б):

- Носко Ю.М., Мандзюк О.С. Логоритміка як метод корекційного виховання у дошкільній освіті: навчально-методичний посібник. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2024.

- Мандзюк О.С. Логопедична ритміка як сучасний метод розвитку мовлення у дітей із затримкою мовлення. I міжнародна науково - практична конференція “ Сучасна освіта в умовах глобалізованого світу: Реалії, виклики, перспективи”. Чернігів. НУ “ Чернігівський колегіум” ім. Т.Г. Шевченка. 2024.

- Мандзюк О.С. Логопедична ритміка як сучасний метод розвитку мовлення у дітей із затримкою мовлення. II Міжнародна науково-практична

конференція "Розвиток освіти в європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи". Ніжин. НДУ ім. М. Гоголя. 2024.

- Мандзюк О.С. Логоритміка в системі роботи з дітьми дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями. Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково - практичної конференції "Порціальна особистість у гендрногму вимірі: теоретико - методологічні та прикладні аспекти". Умань: ДПУ ім. П. Тичини. 2024.

- Мандзюк О.С. Логоритміка в умовах адаптації дітей із мовленнєвими порушеннями до сучасних викликів. Збірник матеріалів I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті Володимира Бондаря. "Конспекти наукових досліджень Володимира Бондаря." Київ: УДУ ім. М. Драгоманова. 2024.

- Мандзюк О.С. Логоритміка в системі роботи з дітьми дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями. XIV International Scientific and Practical Conference "CURRENT PROBLEMS OF MANKIND AND WAYS TO SOLVE THEM". Munich, Germany. 2024.

- Мандзюк О.С. Логопедична ритміка як сучасний метод розвитку мовлення у дітей із затримкою мовлення. XIV International Scientific and Practical Conference "THE LATEST TECHNOLOGIES IN SCIENTIFIC ACTIVITY AND THE EDUCATIONAL PROCESS". Porto, Portugal. 2024.

- Мандзюк О.С. Логопедична ритміка як сучасний метод розвитку мовлення у дітей із затримкою мовлення. II Міжнародна науково-практична конференція «РОЗВИТОК ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ: НАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ». Ніжин. НДУ ім. М. Гоголя. 2024.

Для детального вивчення досліджуваних питань пройдено навчання (додаток В):

- курс «Формування мовлення дитини дошкільного віку» ГО « ППО»  
Тривалість: 2 год/ 0,1 кредиту ( ЄКТС) №6794853769171544328 від 19.05.2024 р.

- курс «Ефективна робота асистента вчителя та вихователя ів інклюзії». ГО «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів» Тривалість: 2 год/ 0,1 кредиту (ЄКТС) № 6428731492719952601 від 03.04.2024 р.

- курс «Розвиток soft skills дітей дошкільного віку: сучасні ефективні методи вихователя» ГО «РУХ ОСВІТА». Тривалість: 2 год/ 0,1 кредиту (ЄКТС) № 5633799896495535656 від 03.04.2024 р.

- курс «Сучасна дошкільна освіта у світі музичних ігор: методика Карла Орфа в практиці музичного керівника» ГО «ІППО».Тривалість: 30 год / 1 кредиту (ЄКТС) № 6775919983295 від 14.10.2022 р.

- вебінар «Розвиток дикції дітей під час уроків вокалу» ФОП Лимар Т.С. Тривалість: 2 год/ 0,06 кредиту (ЄКТС) № АВАОФНУХЛRLJ від 07.10.2022 р.

- вебінар «Музикограма як ефективний метод формування музично – ритмічних здібностей дитини» ФОП Лимар Т.С. Тривалість: 2 год/ 0,06 кредиту (ЄКТС) № 5УРТ7ZOBZJPI від 19.09.2022 р.

- вебінар «Нетрадиційні прийоми в розвитку ритмічності дошкільнят» ФОП Лимар Т.С. Тривалість: 2 год/ 0,06 кредиту (ЄКТС) № HGZAGS8WBWVN від 07.09.2022 р.

- участь у програмі підтримки «ПОРУЧ»: «Навчання технік зцілення для батьків, осіб, що їх замінюють та спеціалістів, які працюють з дітьми» ООН «Юнеско» в Україні. Тривалість: 24 год № 6/0603о від лютий 2023 р.

- курс «Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту в модернізації навчального процесу STEM». ГО «ІППО» Тривалість: 30 год / 1 кредиту (ЄКТС) № 9117323481745359813 від 29.05.2024 р.

- курс «Цифрові інструменти GOOGLE для освіти» ТОВ «Академія цифрового розвитку». Тривалість: 30 год / 1 кредиту (ЄКТС) № GDTfE – 07 – Б– 02492 ВІД 12.02.023 р .

Структура магістерської роботи. Кваліфікаційна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (64 найменувань, із них 7 іноземними

мовами), додатки (на 45 сторінках). Загальний обсяг роботи 128 сторінки, із них основного тексту – 69 сторінки. Робота містить 8 рисунків.

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІКИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

#### **1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми використання логоритміки у роботі з дітьми дошкільного віку**

Розвиток мовлення дитини є ключовим аспектом її загального інтелектуального та психічного становлення, адже саме через мовлення діти пізнають світ і взаємодіють з ним. У сучасному світі ми стикаємося з тенденцією до збільшення кількості дітей, у яких спостерігаються відхилення в мовленнєвому та психомоторному розвитку. Ці порушення – від проблем з фонематичним слухом до лексико-граматичних труднощів і моторних дисфункцій – стають серйозними перешкодами для засвоєння програм дошкільного навчання.

Мовленнєвий розвиток старших дошкільників відіграє вирішальну роль у підготовці їх до школи. Це не тільки один із показників загального розвитку, а й важливий критерій готовності до навчального процесу. Якщо у дитини є відставання в мовленнєвому розвитку, це відразу стає очевидним не лише для фахівців, таких як логопеди, психологи чи вихователі, але й для батьків та інших людей, що оточують дитину [4, с. 440].

Вирішенням проблеми мовленнєвих порушень можуть бути логоритмічні заняття, що комбінують фізичну активність, музику та мовлення. Вони сприяють гармонійному розвитку не лише мовленнєвих навичок, але й загальної моторики, координації та ритмічного відчуття у дітей. Такі заняття можуть проводити різні фахівці: музичні керівники, інструктори з фізичної культури, логопеди, психологи та вихователі.

Проте проблема полягає в тому, що в педагогічній літературі існує безліч різних підходів до організації таких занять, і це не завжди сприяє ефективному розвитку теорії та практики логоритмічної діяльності. На мою думку, відсутність єдиної науково-методичної основи стає перешкодою для ефективної

реалізації логоритміки в закладах дошкільної освіти. Тому важливо працювати над формуванням систематизованих методичних рекомендацій для розвитку професійної компетентності педагогів у цій галузі.

Розвиток та формування логоритміки як наукової дисципліни має глибоке коріння в системі музично-ритмічного виховання, яка отримала визнання ще на початку ХХ століття в Європі. Примітно, що засновником цієї методики став швейцарський музикант, композитор і педагог Еміль Жак-Далькроз, який зробив справжню революцію у музичній педагогіці. Він вбачав ритм не просто як елемент музичної підготовки, а як основоположний чинник формування особистості, що впливає на різні аспекти її фізичного та психічного розвитку [4, с. 468].

Еміль Жак Далькроз першим систематизував методику розвитку ритмічних здібностей, зробивши її частиною освітньої системи [27]. Працюючи у консерваторії, Е. Ж. Далькроз звернув увагу на те, що багато його учнів, попри добрий музичний слух, мали проблеми з ритмом. Це спостереження стало основою для створення унікальної методики ритмічного виховання, метою якої було не лише поліпшити ритмічні навички музикантів, але й гармонізувати їх фізичну і психоемоційну складову.

Ця методика стала проривом у музичній освіті, оскільки вона вперше поєднала музику, рух і психофізичний розвиток в єдину систему. Ця система допомагала не тільки розвивати музичні можливості, але й сприяла загальному гармонійному розвитку дитини – від моторних навичок до когнітивних і соціальних. Еміль Жак Далькроз підкреслював важливість ритму не лише як музичної категорії, а й як важливого чинника, що впливає на гармонійний розвиток особистості загалом [4, с. 378 ].

Як писав Е. Ж. Далькроз: «Музикант – це людина з хорошим слухом і ритмом». Ця методика дозволила учням краще відчувати музику, вдосконалювати свою координацію та розвивати емоційну виразність у виконанні творів. Що до відмінності метра і ритму Еміль Жак Далькроз казав так: «Такт є певна однаковість, у яку може бути вміщено багату



різноманітність. А ритм і є та різноманітність, яка укладена в однаковість» [10, с. 45]

На заняттях Еміль Жак Далькроз акцентував увагу на виконанні всіх рухів під музику, вважаючи, що така інтеграція є ключовою для ритмічного виховання. Він розробив спеціальні вправи, які, на його думку, сприяють розвитку у дітей музичного слуху, пам'яті, уваги, уяви та самоконтролю. Цей підхід відкрив нові горизонти в навчанні, адже через рухи під музику діти не лише вчать відчувати ритм, а й формують цілісний образ сприйняття музики.

Подальший розвиток методики Емілі Жака-Далькроза значно сприяв становленню логоритміки як особливого напрямку в корекційній педагогіці. Особливо значимою стала праця В. Грінер, яка розширила межі музично-ритмічного виховання, надаючи йому терапевтичний зміст. В. Грінер підкреслювала, що ритмічні вправи можуть бути ефективним засобом у подоланні різних мовленнєвих порушень, зокрема заїкання. У своїй статті «Логопедична ритміка для дошкільників» (1957 р.) вона детально описала практичні підходи до роботи з дітьми, які заїкаються, і ввела класифікацію в залежності від складності та ступеня порушення моторики. Її розробки базувалися на інтеграції ритму, руху та мовлення, що дозволяло лише зміцнити фізичний розвиток дітей, але й корегувати мовленнєві недоліки [3, с. 487].

Особливість підходу В. Грінер полягала в тому, що вона розглядала ритмічне виховання не просто як частину загальної педагогіки, а як засіб для всебічного розвитку психофізичних функцій людини. Вона наголошувала на важливості врахування особливостей моторики дитини та дорослого із заїканням, зокрема звертала увагу на роль м'язового тону, темпу рухів і координації. Її підхід підкреслював значення слова у поєднанні з ритмом, тоді як музика слугувала лише фоновим елементом. Це показує її прагнення до цільового використання ритму як інструменту комплексної корекції мовленнєвих порушень, а не просто музичного виховання. Завдяки В. Грінер, логоритміка отримала нове значення як ефективний метод у роботі з людьми,

які мають мовленнєві розлади, що значно посилило її застосування у лікувальній та освітній практиці [8, с. 65].

Продовжуючи думку В. Грінер, можна відзначити, що її підхід до логопедичної ритміки був новаторським і суттєво вплинув на подальший розвиток методики роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення. Вона не тільки поставила питання про необхідність спеціалізованого підходу до зайняття із дітьми, що заїкаються, але й розробила конкретні вправи, які враховували психофізичні особливості таких дітей. Особливу увагу було приділено словесним вправам, де ритм слова мав стати головним інструментом у корекції [8, с. 49].

Логопедична ритміка, як її бачила В. Грінер, не обмежувалася лише фізичними вправами під музику. Вона також розглядала словесність як ключовий елемент у стимуляції мовленнєвого розвитку. Завдяки включенню пісень, танців та хороводів у заняття з дітьми, методика сприяла розвитку не тільки мовлення, але й цілого спектру інших здібностей – музичної пам'яті, слуху, моторики та фізичного розвитку. Це було особливо важливо для дітей із порушеннями мовлення, оскільки дозволило розвивати мовленнєву плавність та ритмічність через багатосторонній підхід, який поєднував різні види діяльності.

Музичний аспект занять також виконував важливу роль у створенні емоційного забарвлення, що сприяло залученню дітей до процесу навчання та формування позитивних емоційних асоціацій із мовленням. Таким чином, музика ставала не лише фоном для вправ, а й потужним інструментом для стимуляції емоційної сфери дитини, що в свою чергу підвищувало її психофізичний стан та знижувало рівень тривожності, характерний для дітей із заїканням.

У 40-х роках ХХ століття логопедична ритміка стала важливою складовою комплексної терапії пацієнтів з афазією. Відповідно до досліджень В. Грінер, зокрема в її роботі «Музичні розлади в процесі зворотнього розвитку афазії та їх ритмотерапії», логоритміка ефективно спрямована на корекцію порушень просодичної сторони мовлення у пацієнтів з афазією, що вказує на її

терапевтичну значущість [10, с. 109]. Завдяки інтеграції рухової активності, музичного супроводу та вербальної взаємодії, цей метод формує цілісну систему корекційної терапії, спрямовану на відновлення порушених і розвиток збережених мовленнєвих та психофізичних функцій, сприяючи загальному психосоціальному відновленню пацієнтів.

Під час відновлення мовленнєвих функцій необхідною умовою є активація когнітивних процесів, таких як увага, уява та різні види пам'яті: емоційна пам'ять активізується за умови емоційного відгуку на навчальний процес; образна пам'ять забезпечується візуальним сприйняттям рухів; словесно-логічна пам'ять стимулюється осмисленням завдань, зокрема при виконанні ритміко-мовленнєвих вправ, а рухово-моторна пам'ять – через виконання практичних завдань. Важливим є розвиток довільної уваги та самоконтролю, без яких неможливе свідоме і самостійне виконання вправ.

У контексті корекційної роботи логопедична ритміка базується на закономірностях виникнення та прогресування патологічних процесів, що обґрунтовує її ефективність у реабілітації. Застосовувані методики розроблені на основі наукових досліджень у галузі дефектології, яка фокусується на терапії осіб із мовленнєвими та психічними розладами [10, с. 142]. Такий підхід сприяє не лише відновленню порушених функцій, але й всебічному розвитку когнітивних і психомоторних навичок.

Іншим впливовим прихильником ідей Еміля Жака-Далькроза став німецький композитор, музикант і педагог Карл Генріх Марія Орф, чия педагогічна концепція зробила значний внесок у розвиток сучасних методик навчання. Сутність його підходу полягала в тому, щоб через інтеграцію музики, танцю та слова максимально розвивати активність і креативність дітей. Основою занять був синтез музичних і рухових компонентів: рухи дітей поєднувалися з ритмічними вправами, співом і грою на елементарних музичних інструментах. Такі заняття не лише сприяли фізичному та естетичному розвитку, але й значно покращували когнітивні та емоційні здібності дитини [13].

Перевагою методу К. Орфа є його здатність використовувати природну творчість дитини для формування естетичного сприйняття та емоційного розвитку. Це забезпечує не тільки гармонійний розвиток особистості, але й стимулює розвиток музичних, рухових та мовленнєвих навичок. Важливо зазначити, що концепція К. Орфа залишається актуальною до сьогодні, будучи інтегрованою в навчальні програми закладів дошкільної освіти у багатьох країнах Європи. Її елементи використовуються для підготовки дітей до подальшого навчання, а також для корекційних цілей у роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення.

Карл Генріх Марія Орф зробив значний внесок у розвиток музично-педагогічної діяльності через свою унікальну систему, відому як «Шульверк» (Orff Schulwerk) [13, с. 24]. Ця система заснована на ідеї, що музика, рух і слово можуть бути інтегровані для всебічного розвитку дитини. Саме він розробив ряд інструментів та методик, які дозволяють дітям активно взаємодіяти з музикою. Його підхід акцентував увагу на простих ритмах, мелодіях та використанні елементарних інструментів, таких як ксилофони, металофони, барабани тощо. Це дозволяло дітям вільно імпровізувати та творити, що сприяло розвитку їх творчого потенціалу.

Одним із основних принципів методики К. Орфа є залучення дітей до процесу навчання через ігрову діяльність. В його системі діти не просто пасивно сприймають музику, а стають її активними учасниками через гру на інструментах, ритмічні вправи, спів та танець. Наприклад, К. Орф вважав, що ритм є природним для дитини, і саме через ритмічні вправи та рухи діти можуть ефективно засвоювати музику. Такий підхід стимулює розвиток координації рухів, мовленнєвих навичок, слуху та відчуття ритму [13, с. 45].

Одним із ключових аспектів напрацювань К. Орфа було те, що діти розвиваються не лише в музичному аспекті, але й фізично, емоційно та інтелектуально. Він вважав, що поєднання руху та музики має потужний виховний потенціал, оскільки рух активізує мозкову діяльність і сприяє кращому засвоєнню знань. У своїй книзі *Orff-Schulwerk: Music for Children*

науковець наголошував на тому, що музика має бути «живою», тобто не просто академічно вивченою, а досліджуваною через активне виконання, гру та експерименти [3, с. 215].

Фактично, метод К. Орфа здобув визнання і був впроваджений у багатьох країнах світу, зокрема в Німеччині, де його застосовували в системі дошкільної та початкової освіти. Його методика також використовувалася в США, Канаді, Австралії та інших країнах Європи, де її елементи інтегровані в навчальні програми для дітей різного віку, включаючи дітей з особливими освітніми потребами.

Ще один важливий аспект, який використовував К. Орф, – це ритмічні танці та рухи, що стали основою його педагогіки. Вони виконували роль своєрідного «моста» між тілесним сприйняттям ритму та інтелектуальним розумінням музики, допомагаючи дітям не лише краще сприймати музичні структури, а й активізувати когнітивні процеси. Цей підхід мав особливу значущість для дітей із мовленнєвими та комунікативними порушеннями, оскільки синхронізація рухів з музикою сприяла розвитку мовленнєвого ритму та артикуляції [13, с. 236].

У середині ХХ століття логоритміка стала невід'ємною частиною комплексу терапевтичних методик, спрямованих на допомогу людям, які мають афазію – порушення, що характеризується частковою або повною втратою мовленнєвої здатності, зумовленою збереженням слуху та мовленнєвого апарату. Основною метою застосування логоритміки в цьому контексті було подолання мовленнєвих розладів, зокрема тих, що пов'язані з просодією – ритміко-інтонаційною організацією мовлення.

До кінця ХХ століття науковці підтвердили високу ефективність логоритміки у розвитку дітей, вказуючи на її потенціал не тільки в корекційній, а й у терапевтичній та оздоровчій сферах. Виявлено, що ритмічні вправи, як частина фізичного та мистецького виховання, сприяють гармонійному фізичному і психоемоційному розвитку дітей. Логоритмічні заняття розвивають музичний слух, покращують музичну пам'ять, допомагають в опануванні

хореографічних елементів, а також виховують навички виразності рухів. Такі вправи не лише знайомлять дітей із мистецтвом музики та танцю, але й стимулюють їх до творчої активності, дозволяючи висловлювати власні емоції через рухи, які відповідають характеру та темпу музичних творів.

Роль логоритміки в корекційній педагогіці не обмежується лише естетичним вихованням. Музично-ритмічні заняття сприяють цілеспрямованому формуванню особистості через вплив музики та ритму на когнітивні, емоційні та вольові якості дитини. З цієї причини логоритміка знайшла широке застосування в логопедичних установах, де вона використовується як елемент реабілітаційної методики. Особливу увагу в таких заняттях приділяють просодичним аспектам мовлення, а також координації рухів і моторним навичкам, що є важливими для розвитку мовленнєвої діяльності.

Процес розвитку логоритміки, як педагогічного інструменту, відбувався поступово. Спочатку педагоги звернули увагу на значення руху для загального розвитку дитини, пізніше – на оздоровчий потенціал музично-ритмічного виховання. І лише згодом було виявлено корекційний та терапевтичний ефект логоритмічних вправ для дітей з мовленнєвими порушеннями. Сучасна логопедична ритміка стала частиною більш широкої системи лікувальної ритміки, що використовується як засіб активної терапії та реабілітації осіб із мовленнєвими патологіями.

Дослідження таких видатних науковців, як Е.Ж. Далькроза, В. Грінера та К. Орфа, суттєво вплинули на розвиток логоритміки. Вони розробили методики, які гармонійно поєднують музику, рух і мовлення, що створило фундамент для ефективної корекції мовленнєвих розладів у дітей. Ці методики сприяють не тільки подоланню специфічних мовленнєвих проблем, а й стимулюють всебічний розвиток дитини, зокрема її когнітивних, емоційних та фізичних здібностей [8].

Сучасні дослідження підтверджують важливість раннього втручання та комплексного підходу до корекційної роботи. Поєднання музики, рухової

активності та мовленнєвих вправ створює сприятливі умови для гармонійного розвитку дитини, а також допомагає формувати необхідні для успішної соціалізації навички. Таким чином, логоритміка зберігає свою актуальність як ефективний засіб корекційної педагогіки, що підтверджується її широким застосуванням у сучасних освітніх та терапевтичних практиках.

## **1.2. Концептуальні основи логоритмічної роботи зі старшими дошкільниками**

На основі психодіагностичних досліджень дошкільнят із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) стає очевидною потреба впровадження логоритмічних занять як невід'ємної складової корекційного процесу. Ці заняття можуть бути ефективним інструментом для подолання мовленнєвих порушень, що мають різноманітну природу та ступінь вираженості. Проте, важливо зазначити, що наукові джерела не достатньо висвітлюють питання організації та проведення логоритмічних занять, а відсутність єдиної державної програми лише ускладнює систематизацію цієї діяльності в закладах дошкільної освіти.

Однак, значення логоритміки виходить за межі корекції мовленнєвих дефектів. Ці заняття охоплюють широкий спектр розвитку дитини, включаючи зміцнення психомоторної координації, розвиток дрібної моторики, формування когнітивних функцій і зміцнення емоційно-вольової сфери. Виконання вправ із ритмом, рухом та мовою не тільки сприяє розвитку мовлення, але й активізує загальну моторну активність, увагу, пам'ять, і розвиває почуття темпу. Такий підхід може бути корисним як для дітей із затримками мовленнєвого розвитку, так і для тих, хто розвивається відповідно до вікових норм.

Особливе значення в логоритмічних заняттях має синтез музики, слова та руху. Мовленнєві центри мозку мають фізіологічну взаємодію з руховими зонами, що робить інтеграцію цих елементів унікальною можливістю для стимулювання мовленнєвого розвитку. Рух не просто доповнює слово, але й

поглиблює його розуміння, що є критично важливим для дітей, які мають труднощі з мовленням. У цьому контексті слово та музика виступають регуляторами рухової активності, що стимулює пізнавальну діяльність дітей, активізує їхню емоційну сферу і полегшує адаптацію до нових умов [8, с. 156] .

Ритм стає основою, навколо якої вибудовується весь процес логоритмічної діяльності. Це не лише компонент організації музичних або рухових вправ, але й потужний регулятор координації рухів і мовленнєвої діяльності. Спираючись на ритм, діти вчаться краще контролювати власні дії, що позитивно впливає на їхній психоемоційний стан, підвищує здатність до концентрації уваги і, зрештою, покращує загальний розвиток.

Логоритміка є важливим елементом музично-педагогічної практики, що забезпечує комплексний вплив на розвиток мовлення, координації рухів та когнітивних процесів у дітей. Однією з ключових особливостей логоритмічних занять є орієнтація на синхронізацію рухів із музичним супроводом. При цьому увага приділяється не лише якості та точності рухів, але й їх узгодженості з ритмом і виразністю. Кожен рух у логоритміці виконується у визначеному темпі та ритмі, що сприяє формуванню ритмічної структури у свідомості дитини. Це дозволяє їй розвивати відчуття часу, а також просторово-часову орієнтацію, що важливо як для фізичного розвитку, так і для мовленнєвих навичок [8, с. 63].

Ритмічні рухи під музику є не лише вправами для тіла, а й важливим засобом формування слухової уваги та музичної пам'яті. За даними досліджень у сфері нейропедагогіки, такі заняття стимулюють інтеграцію сенсорних і моторних систем дитини, що особливо важливо для дітей із мовленнєвими порушеннями. Ритм стає для дитини ключовим механізмом взаємодії між відчуттям, рухом і мовленням. Це можна порівняти з природними ритмами – пульсацією серця, ритмічністю дихання чи шумом природи. Завдяки цьому діти вчаться відчувати ритм як універсальну закономірність, яка проявляється не тільки в музиці, але й у поезії, прозі, літературних творах та навіть у повсякденних діях.



Логоритмічні вправи також позитивно впливають на психоемоційний стан дитини, створюючи умови для емоційної стабільності та гармонійного розвитку. Рухи, організовані у ритмічній структурі, сприяють концентрації уваги, що має безпосередній вплив на корекцію когнітивних і поведінкових порушень. Такі заняття допомагають дітям регулювати свою активність і сприяють розвитку вольових якостей, що є важливим аспектом для подолання загального недорозвитку мовлення [49].

Фізіологічна основа ритму є надзвичайно важливою для розвитку дитини. Науковці дослідили, що метрична пульсація музики резонує з природними ритмами організму, такими як дихання і серцебиття. Це сприяє узгодженій роботі дихальної, серцево-судинної та м'язової систем. Такі зміни активізують не лише м'язову діяльність, але й когнітивні та емоційні процеси. Гармонія між ритмом тіла та свідомістю є важливою для комплексного розвитку дитини та досягнення позитивних результатів у корекційній роботі.

Ритм у логоритміці виконує роль не лише музичного чи моторного компонента, а й активізує кінестетичні відчуття. Ці відчуття охоплюють не тільки великі групи м'язів, що відповідають за координацію тіла, а й дрібну моторику – язик, щелепи, м'язи обличчя, що безпосередньо впливає на артикуляцію. Така інтеграція сприяє не лише покращенню мовленнєвих навичок, але й формує передумови для розвитку емоційного інтелекту дитини.

Розвиток та корекція мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) є важливою проблемою логопедії, яка привертає увагу багатьох дослідників. Науковці, зокрема С. Коноваленко, Т. Філічева, відзначають необхідність застосування комплексного підходу в роботі з дітьми із мовленнєвими порушеннями. Логоритміка, як один із ключових напрямків корекційної роботи, відіграє важливу роль, оскільки інтегрує мовленнєву, музично-рухову та психомоторну діяльність [41; 42].

Логоритміка поєднує елементи ритмічної музики, рухової активності та мовленнєвих завдань, що дозволяє одночасно розвивати слухове сприйняття, координацію рухів та мовленнєві навички. Наукові дослідження

підтверджують, що такі вправи стимулюють активність обох півкуль мозку, що є критично важливим для дітей із порушенням мовлення. Ритмічні завдання з супроводженням рухів (плескання, тупання, гра на простих музичних інструментах) активізують слухову увагу та сприяють розвитку фонематичного сприйняття, що є важливою складовою мовленнєвої корекції.

Одним із ефективних методів у логоритміці є використання ритмосхем – графічних зображень ритмічних структур. Вони допомагають дітям візуально сприймати ритм, що спрощує його усвідомлення та відтворення. Вправи на простукування та проплескування ритму розвивають координацію та моторні навички, одночасно сприяючи роботі мовленнєвого апарату. Після виконання таких завдань діти можуть повторювати мовленнєві моделі, що дозволяє інтегрувати рух і мову в єдиний процес навчання та корекції. Це допомагає не лише вдосконалити артикуляцію, але й засвоїти інтонаційні особливості мови [8, с. 109].

Важливим компонентом логоритміки є мультисенсорний підхід, який підвищує ефективність занять через стимуляцію різних аналізаторів: слухових, тактильних, зорових та кінестетичних. Такий підхід особливо важливий для дітей із ЗНМ, оскільки допомагає компенсувати труднощі з концентрацією уваги та засвоєнням інформації. Використання під час занять предметів, таких як кубики, шишки, пензлики чи камінці, розвиває дрібну моторику і служить інструментом для комунікативної взаємодії. Це активізує емоційне мислення та стимулює соціальні навички дитини, що є необхідним для її подальшої адаптації.

Ігрова діяльність є важливим елементом логоритмічної роботи з дітьми із ЗНМ, адже гра створює сприятливе середовище для розвитку мовлення та творчості. В ігрових завданнях дитина не лише вчиться правильно вимовляти звуки та слова, але й розвиває пам'ять, увагу та мислення. Гра стимулює активність, спонукає до самостійної мовленнєвої діяльності та сприяє розвитку наслідувальних і виконавських навичок, що є ключовими для подальшого мовного розвитку. Поєднання мовленнєвих завдань із рухами (наприклад, спів

пісень із руховими елементами) створює комплексний ефект, що позитивно впливає на загальний розвиток дитини [9, с. 13].

Крім мовленнєвої корекції, логоритміка сприяє соціалізації дітей із ЗНМ. Під час групових занять діти вчаться взаємодіяти з однолітками, розвивають емоційну гнучкість та здатність до співпраці, що є особливо важливим для дітей із порушеннями мовлення. Соціальна адаптація сприяє формуванню впевненості в собі та підвищенню самооцінки, що знижує ризик розвитку вторинних емоційних проблем.

Сучасні дослідження в галузі логоритміки, проведені Ю. Бондаренко, О. Вовченко, О. Лазаренко, пропонують структуру заняття, яка акцентує увагу не тільки на корекції мовлення, але й на розвитку психофізичних функцій, моторики та когнітивних навичок дитини [5; 7; 8]. Цей підхід має комплексний характер, охоплюючи різні аспекти: від координації рухів та артикуляційної моторики до вдосконалення мовленнєвого апарату й емоційної регуляції. Зокрема, велика увага приділяється розвитку дрібної моторики та орального праксису, оскільки вони безпосередньо впливають на якість артикуляції. Порушення в цих сферах у дітей із загальним недорозвитком мовлення часто супроводжуються труднощами у формуванні зв'язного мовлення, що вимагає використання спеціалізованих вправ для комплексної корекції.

Запропонована структура логоритмічного заняття поділяється на підготовчу, основну та завершальну частини, що забезпечує поступовість та цілісність навчального процесу. На підготовчому етапі використовуються вправи для активації дихання та артикуляційного апарату: наприклад, чітке промовляння голосних звуків без музичного супроводу. Такі вправи спрямовані на формування правильної артикуляції та стабілізацію мовленнєвого праксису. Основна частина включає інтеграцію мовленнєвих і ритмічних завдань із руховими вправами, що активізує слухову та моторну координацію, а також допомагає дитині відчувати ритміку мовлення. Цей компонент є особливо важливим, оскільки синхронізація мовлення та руху сприяє формуванню

відчуття темпу й ритму, що є ключовими для розвитку фонетичних та просодичних навичок.

У структурі заняття особлива роль відводиться вправам на координацію «мовлення – рух». Такі завдання розвивають одночасно кілька функцій: покращують концентрацію уваги, розвивають пам'ять і сприяють оволодінню комунікативними навичками. Наприклад, під час виконання вправ із ритмічним супроводом (плескання або тупання в такт) діти вчаться точно вимовляти звуки, що формує стійкі навички артикуляції. Крім того, використання рухових завдань у поєднанні з мовленнєвими стимулює когнітивну діяльність і допомагає дитині краще опанувати нові мовні конструкції. Це створює передумови для формування зв'язного мовлення та соціальної адаптації, що є важливими аспектами в житті дитини із ЗНМ [11; 12; 13].

Одним із найцінніших аспектів логоритмічної методики є інтеграція різних сенсорних систем у процес навчання. Використання тактильних стимулів (наприклад, маніпуляції з кубиками, пензликами чи іншими предметами) у поєднанні зі слуховими й руховими вправами дозволяє дітям краще сприймати й опрацьовувати інформацію. Це також стимулює емоційну виразність, оскільки під час таких занять дитина отримує можливість експериментувати з мовленням і рухами, що активізує творчий потенціал і підвищує мотивацію до навчання. Наприклад, музично-рухові ігри з елементами імпровізації допомагають дитині розвивати почуття ритму та емоційну гнучкість, що сприяє покращенню взаємодії з однолітками.

Ігрові елементи в логоритмічних заняттях відіграють важливу роль у стимулюванні мовленнєвої активності та соціальної взаємодії. Гра, як природний інструмент навчання, створює умови для активного залучення дітей до процесу розвитку мовлення. Виконуючи різні ігрові завдання, діти не лише опановують мовні конструкції, але й розвивають навички співпраці та емпатії. Це важливо для їхньої соціальної адаптації, оскільки діти із ЗНМ часто стикаються з труднощами у налагодженні соціальних контактів і потребують спеціальних умов для розвитку комунікативних умінь [17].

Інтеграція гри, музики та руху створює багатоканальне навчальне середовище, яке сприяє всебічному розвитку дітей. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та адаптувати заняття відповідно до її потреб і можливостей. Наприклад, для дітей з вираженими труднощами в моторній координації корисними є вправи з поступовим ускладненням ритмічних завдань, що допомагає покращити точність рухів і водночас розвиває мовленнєву гнучкість. У результаті створюються умови для інтеграції різних навичок, які необхідні для успішного оволодіння мовою та адаптації в соціальному середовищі.

Фахівці з логоритміки виділяють низку принципів, які забезпечують ефективність корекційної роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). У роботах Ауурова та А. Stepanova обґрунтовано загальнодидактичні принципи, що застосовуються під час занять у дошкільних освітніх закладах. Ці принципи допомагають структурувати процес навчання, забезпечити поступове засвоєння матеріалу та підвищити результативність корекційних заходів [60, 61].

1. Принцип системності – передбачає чітку послідовність у викладенні матеріалу протягом усього курсу логоритмічних занять. Він ґрунтується на поєднанні теоретичних засад із практичною реалізацією, що дозволяє структурувати теми відповідно до потреб дитини. Важливо забезпечити зв'язок між розділами програми, що дозволяє послідовно розвивати мовленнєві та моторні навички дитини. Такий підхід сприяє поступовому формуванню нових умінь, забезпечуючи одночасно їх інтеграцію в загальний розвиток мовлення та психомоторики. Впровадження системності у навчання дозволяє уникнути хаотичності та перевантаження дитини, що є особливо важливим для дітей із ЗНМ, які можуть швидко втрачати концентрацію та мотивацію.

2. Принцип повторюваності – є критично важливим для утворення стійких динамічних стереотипів. Виконання тих самих завдань кілька разів сприяє закріпленню рухових і мовленнєвих навичок, а також розвитку автоматизованих дій. Повторюваність дозволяє поступово інтегрувати нові

вміння в уже сформовані рухові патерни без різких змін, що підвищує стійкість навичок та попереджає перевантаження нервової системи. При цьому важливо поєднувати вже знайомі вправи з новими, що сприяє підтримці інтересу дитини до заняття. Використання варіативних форм навчання активізує орієнтовно-дослідницький рефлекс, стимулюючи увагу та емоційну залученість дитини, що позитивно впливає на її мотивацію до навчання.

3. Принцип наочності – спрямований на полегшення сприйняття й виконання завдань через візуальні та демонстраційні матеріали. Педагог має не лише пояснити механізм виконання вправи, а й продемонструвати його, щоб дитина змогла наслідувати рухи та правильно виконувати завдання. Ефективне використання наочності може включати ілюстрації, відеофрагменти, графічні зображення та інші візуальні матеріали, що допомагають дитині краще зрозуміти структуру руху або мовленнєвого завдання. Наочність має особливу цінність для дітей із порушеннями мовлення, оскільки допомагає компенсувати труднощі з вербальним сприйняттям інформації через активізацію візуального каналу.

4. Принцип доступності – враховує вікові та індивідуальні особливості дітей, що є ключовими для ефективного проведення логоритмічних занять. Навчальний матеріал має бути адаптований до рівня розвитку дитини, а завдання – поступово ускладнюватися відповідно до її можливостей. Необхідно також дотримуватися наступності між етапами навчання, забезпечуючи плавний перехід від простих вправ до більш складних. Принцип індивідуалізації потребує врахування типу нервової діяльності, темпераменту, статі та рухового статусу кожної дитини. Це дозволяє підбирати завдання відповідно до індивідуальних потреб, що сприяє більш ефективній корекції та розвитку мовлення.

Тобто, зосереджуючись на музичних аспектах логоритміки, важливість використання музично-ритмічних елементів для стимуляції мовленнєвих процесів дуже важлива. Музика викликає емоційний відгук у дитини, активізуючи мотивацію та сприяючи кращому засвоєнню матеріалу.

Включення музичних завдань у заняття допомагає не лише розвивати мовлення, а й покращувати координацію рухів, увагу та пам'ять. Крім того, музика сприяє формуванню просодичних аспектів мовлення, таких як інтонація, ритм і темп, що особливо важливо для дітей із порушеннями мовлення.

Інтеграція цих принципів у логоритмічні заняття створює сприятливе середовище для розвитку дітей із ЗНМ. Поєднання системності, повторюваності, наочності та доступності дозволяє підвищити ефективність корекційної роботи, сприяючи гармонійному розвитку мовлення, моторики та психічних функцій. Водночас використання музики, рухів та ігрових елементів допомагає дітям легше засвоювати матеріал, підвищуючи їхню мотивацію та залученість до навчального процесу. Такий комплексний підхід сприяє розвитку комунікативних умінь і соціальної адаптації дитини, що є важливим чинником її подальшого успішного розвитку.

### **1.3. Методика логоритмічних занять з дітьми старшого дошкільного віку**

Логоритмічні заняття відіграють важливу роль у розвитку мовленнєвих і психофізичних функцій дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Сучасні підходи пропонують різноманітні методики проведення таких занять, кожна з яких має свої переваги й обмеження. Аналіз методик, розроблених науковцями V. Griner та G. Shashkina, дозволяє глибше зрозуміти специфіку логоритмічної роботи, а також висвітлити як ефективні сторони, так і аспекти, які потребують подальшого вдосконалення [60; 61; 62].

Методика, запропонована В. Грінер, робить акцент на використанні логоритмічних занять як засобу виправлення мовленнєвих порушень. Її структура включає вступну частину, співи та вправи для розвитку когнітивних і моторних навичок (увага, ритмічні вправи, ігри). Однією з особливостей методики є послідовне відпрацювання плавності мовлення через наспівування

слів і звуків, що поступово переходить у їх проспівування на прості мелодії. Це дозволяє дитині відчувати інтонаційні та ритмічні особливості мови, покращуючи вимову окремих звуків і плавність мовлення. Проте, як зауважують дослідники, обмеженням цієї методики є недостатня кількість вправ, спрямованих на опрацювання різних фонетичних елементів, що може знижувати ефективність роботи з дітьми, які мають складні мовленнєві порушення [61, с. 45].

Методика G. Shashkia пропонує більш деталізовану структуру заняття, розділену на підготовчу, основну та заключну частини. На початку заняття використовуються вправи для просторового орієнтування, такі як ходьба, біг і перестановка зі зміною рухів. Основна частина спрямована на розвиток дихання, артикуляції та моторики, зокрема через промовляння голосних звуків без музичного супроводу, виконання мовних ігор і вправ для розвитку дрібної моторики та міміки. Заключна частина містить релаксаційні вправи та різні види спокійної ходьби, що сприяють зниженню напруження та відновленню дихання [61, с. 62].

Позитивною стороною цієї методики є значна увага до орального праксису та розвитку артикуляційної моторики, що має вирішальне значення для дітей із ЗНМ. Недосконалість моторних функцій, зокрема дрібної моторики й мімічної активності, часто ускладнює процес розвитку мовлення у таких дітей. Приділення уваги цим аспектам сприяє формуванню необхідних навичок для подальшого мовленнєвого розвитку та соціальної адаптації. Разом із тим, у методиці G. Shashkia спостерігається недостатнє опрацювання таких важливих компонентів, як розвиток ритму, темпу й просторового орієнтування, які є ключовими елементами логоритміки.

Крім того, методика G. Shashkia недостатньо розвиває творчі здібності, уяву та емоційно-вольову сферу дітей, що є важливими для формування повноцінної особистості дошкільника. Участь у творчих завданнях і розвитку уяви стимулює дітей до активної мовленнєвої діяльності та допомагає їм краще виражати власні думки й почуття. Включення таких елементів також сприяє



зміцненню емоційної стійкості та соціальних навичок, що є важливими чинниками успішної адаптації в колективі [62, с. 23].

Аналізуючи обидві методики, можна дійти висновку, що їхній комплексний підхід до розвитку мовлення та психофізичних функцій є значущим внеском у корекційну педагогіку. Водночас, удосконалення цих підходів через розширення спектра завдань із розвитку творчих і ритмічних навичок, а також інтеграцію елементів міждисциплінарної роботи, може підвищити ефективність логоритмічних занять. Розробка індивідуалізованих програм, що враховують особливості кожної дитини, її потреби та можливості, є необхідною умовою для досягнення максимальних результатів у корекційній роботі з дітьми із ЗНМ.

Методика G. Volkova пропонує багатоступеневу систему логоритмічних занять, спрямовану на розвиток як мовленнєвих, так і загальних психофізичних функцій дитини. Вона передбачає послідовне проходження кількох етапів, кожен із яких має чіткі завдання та охоплює різні аспекти дитячого розвитку. Аналіз цієї методики свідчить про її системність та комплексний підхід, що є важливим для корекційної роботи з дітьми, які мають порушення мовлення [60, с. 69].

На першому етапі основний акцент робиться на встановленні емоційного контакту між педагогом і дітьми та створенні умов для інтеграції в групову діяльність. Цей етап включає виконання загально-розвивальних вправ та участь у рухливих іграх, що сприяють вихованню сенсорних і сенсомоторних навичок. У цьому контексті надзвичайно важливо використовувати ігрові завдання, що розвивають почуття ритму та залучають дітей до творчої діяльності, такої як малювання. Інтеграція художньої творчості в заняття є позитивним моментом, адже вона стимулює сенсорне сприйняття та розширює спектр емоційних переживань дитини.

Другий етап орієнтований на розвиток основних рухових умінь, таких як ходьба, біг, лазіння, стрибки та метання. Включення в вправи різних предметів, що відрізняються за формою, розміром і кольором, не лише розвиває

координацію, але й сприяє розширенню словникового запасу дитини, оскільки вона вчиться називати та розпізнавати ці предмети під час рухової активності. На цьому етапі також розвиваються навички виразності та координація ритму й темпу, що є важливими для формування як моторики, так і мовлення.

Третій етап зосереджується на розвитку вищих психічних функцій, таких як пам'ять, увага та тактильно-кінестетичне сприйняття. Одним із ключових компонентів цього етапу є використання драматизації та інтерактивних ігор, що стимулюють дітей до впізнавання властивостей предметів (ваги, температури, текстури тощо). Цей підхід сприяє формуванню логічного мислення та навичок класифікації через групування предметів за певними ознаками, що, у свою чергу, допомагає засвоювати базові математичні поняття, такі як «багато», «мало», «однаково». Таким чином, логоритміка в цьому контексті інтегрує мовленнєві, пізнавальні та сенсорні аспекти розвитку дитини.

На четвертому етапі основна увага приділяється вдосконаленню мовленнєвої діяльності. Діти аналізують структуру речень, збагачують свій лексичний запас і навчаються будувати логічно зв'язні висловлювання. Важливим компонентом цього етапу є стимулювання музичної діяльності, оскільки музика допомагає розвивати почуття ритму, увагу та емоційну виразність, що є невід'ємною складовою успішної мовленнєвої корекції.

Методика G. Volkova має важливі переваги, оскільки системно охоплює всі ключові аспекти розвитку: моторику, мовлення, когнітивні та сенсорні функції. Комплексність і взаємозв'язок між різними компонентами корекційної роботи створюють сприятливі умови для всебічного розвитку дитини. Однією з сильних сторін цієї методики є увага до продуктивних видів діяльності, таких як творчість і драматизація, що стимулюють активність дитини та підвищують її мотивацію до навчання. Це особливо важливо для дітей із порушеннями мовлення, оскільки вони часто потребують додаткової підтримки для розвитку емоційно-вольової сфери та соціальних навичок [60, с.21].

Попри очевидні переваги методики G. Volkova, важливо зазначити, що вона має певні обмеження, які зменшують її ефективність у роботі з дітьми із

загальним недорозвитком мовлення. Одним із ключових компонентів, що бракує у даній методиці, є розвиток тонкої моторики та артикуляційної моторики, що є важливим аспектом у корекції мовленнєвих порушень. Дослідження свідчать, що розвиток дрібної моторики безпосередньо пов'язаний із покращенням мовних навичок, оскільки стимулює відповідні ділянки мозку, що відповідають за мовлення та координацію рухів пальців рук (Л. Виготський, 1984). Фонетична ритміка також є важливим компонентом для дітей із ЗНМ, оскільки вона допомагає виробити правильний темп та мелодику мовлення.

Ще одним недоліком методики G. Volkova є недостатня увага до розвитку дихальних навичок і постановки голосу. Правильне дихання відіграє критичну роль у формуванні мовлення, особливо у дітей із порушеннями мовлення, які часто мають труднощі з координацією дихання та голосових функцій. У логопедичній практиці дихальні вправи використовуються для покращення фонетичної чіткості та розвитку контрольованого видиху, що необхідно для плавності мовлення. Включення таких вправ сприяє кращій артикуляції та допомагає дітям оволодіти ритмікою та мелодикою висловлювань.

Проведемо приклади деяких логоритмічних вправ, основі яких розглянемо різну цільову спрямованість та перспективні результати логоритмічної діяльності

1. *Гра-драматизація: «Покажи як я»*

**Мета:** розвиток концентрації уваги та рухових умінь.

Зміст: Діти стоять у шаховому порядку перед педагогом і під музику повторюють рухи, які показує педагог. Однак, один із рухів забороняється повторювати, і дитина, яка помилково виконає цей рух, або виходить із гри, або стає на місце педагога. Така вправа сприяє розвитку самоконтролю, уміння концентруватися на завданні та швидко реагувати на зміни умов. Це розвиває як когнітивні функції, так і моторні навички.

2. *Гра-драматизація: «На кого я схожий?»*

**Мета:** розвиток уяви, мислення та рухових умінь.

Зміст: Кожна дитина має зобразити в рухах відому їй тварину, а інші гравці повинні відгадати, кого саме вона зображає. Переможець отримує право зображати наступну тварину. Ця вправа не лише стимулює розвиток уяви та комунікативних навичок, але й допомагає дітям удосконалювати свої рухові можливості та експресивність.

На логоритмічних заняттях важлива роль відводиться розвитку просторового орієнтування, що реалізується через вправи з ходьби та маршування. Ходьба, хоч і є природним видом руху, потребує складної координації, особливо для дітей із ЗНМ, у яких часто спостерігається порушення координації та уповільненість рухів. Педагог має приділяти увагу формуванню правильної постави та координації рухів з перших занять. Для цього використовуються вправи з переступанням через різні предмети (палиці, канати, кубики), що допомагають дітям оволодіти навичками впевненого пересування.

Особливо важливим є навчання дітей орієнтуватися у просторі – наприклад, розуміти напрямок руху (вперед, назад, вправо, вліво), виконувати повороти та змінювати напрямок маршування. Це дозволяє формувати просторове мислення та здатність координувати свої рухи з рухами інших дітей у групі, що сприяє соціалізації та поліпшенню комунікаційних навичок. Маршування під музику, в тому числі із завданнями рухатися спиною вперед чи змінювати темп руху, розвиває почуття ритму та дисциплінованість.

Комплексний підхід у логоритміці передбачає поєднання фізичних, мовленнєвих та музичних компонентів. Важливим є забезпечення балансу між розвитком моторних умінь та мовленнєвими вправами, щоб заняття мали максимальний корекційний ефект. Музичний супровід під час вправ допомагає дітям краще сприймати та відтворювати ритм, що є основою для формування плавного мовлення. Крім того, музичні вправи підвищують емоційну залученість дітей та сприяють формуванню позитивної мотивації до навчання.

Важливим компонентом успішної логоритмічної роботи є поступове ускладнення завдань, що забезпечує розвиток як когнітивних функцій, так і

самоконтролю. Використання ігрових елементів, таких як драматизація та рухливі ігри, стимулює увагу та сприяє розвитку соціальних навичок, необхідних для подальшої інтеграції дитини в колектив.

### **Висновки до першого розділу**

Логоритміка є інноваційним і водночас надзвичайно важливим підходом у корекційній педагогіці, який допомагає вирішувати складні проблеми розвитку мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Вона ґрунтується на комплексному поєднанні різних видів діяльності: ігрової, музичної, рухової та мовленнєвої. Одним з ключових елементів логоритміки є активне використання ігрової діяльності, яка створює природні умови для ефективного засвоєння нових знань та мовленнєвих навичок, стимулюючи активну комунікацію та мотивацію до навчання.

Етапи розвитку логоритміки, як науково-практичної методики, свідчать про поступове збільшення її ефективності та впливу в корекційній роботі. На початковому етапі логоритмічні заняття здебільшого використовувалися для стимуляції загальної мовленнєвої активності. З часом теоретичні основи цього підходу поглиблювалися, що дозволило систематизувати методологічні засади, враховуючи особливості когнітивного, психомоторного та емоційного розвитку дошкільників. Відтепер логоритміка вважається одним з центральних інструментів у роботі з дітьми із ЗНМ, оскільки вона враховує взаємодію різних психофізіологічних процесів, забезпечуючи цілісний розвиток особистості дитини.

Теоретичні основи логоритміки спираються на вчення про взаємозв'язок між руховою активністю та мовленнєвими центрами мозку. На основі нейропсихологічних досліджень було доведено, що стимуляція рухової активності безпосередньо впливає на активацію мовленнєвих функцій, оскільки ці структури розташовані в тісній фізіологічній взаємодії. Концептуальні основи логоритмічної роботи зі старшими дошкільниками передбачають

систематичне застосування різних методів і прийомів для розвитку фонематичного слуху, мовленнєвої ритміки, артикуляційної моторики, а також психологічної стабільності дитини. Особливий акцент робиться на мультисенсорному підході, який одночасно активізує декілька каналів сприйняття (тактильний, слуховий, зоровий і руховий), що значно підвищує ефективність навчального процесу.

Застосування ритмосхем у логоритміці є важливою інновацією, оскільки вони дозволяють дітям не лише візуалізувати та відтворювати ритм, а й координувати його з рухами та мовленнєвими фразами. Ця методика сприяє розвитку як когнітивних, так і моторних функцій, що є критично важливим для дітей із ЗНМ.

Логоритміка відіграє значну роль у гармонізації фізіологічних та психоемоційних процесів. Вона допомагає дітям легше адаптуватися до навколишнього середовища, знижує рівень тривожності, покращує емоційну стабільність і формує важливі комунікативні навички. Така інтеграція рухової, мовленнєвої та музичної діяльності стимулює когнітивну активність дитини, сприяє розвитку уваги, пам'яті та мислення, що в кінцевому результаті позитивно впливає на загальний розвиток особистості дитини.

Таким чином, логоритмічні заняття виступають важливим інструментом у системі корекційної педагогіки, націленим на подолання мовленнєвих порушень і всебічний розвиток дитини. Вони мають широку перспективу для подальшого дослідження та вдосконалення, особливо в контексті створення загальноновизнаних методик і державних програм, що регламентуватимуть їх впровадження у систему дошкільної освіти для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

## РОЗДІЛ 2

### ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТЬ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

#### 2.1. Дослідження мовленнєвого розвитку старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення

Експериментальна частина нашого дослідження була проведена на базі Закладу дошкільної освіти № 71 м. Чернігова. До експерименту було залучено дітей старшої дошкільної групи в кількості 14 осіб. Дослідження проходило у три етапи: констатувальний (листопад – грудень 2023 року), формувальний (січень – квітень 2024 року) та контрольний (травень 2024 року).

Метою першого етапу – *констатувального* експерименту – було виявити характерні особливості мовлення дітей старшого дошкільного віку та визначити групу дітей, у яких підтверджено загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ). Для цього використовували комплексну діагностику, що охоплювала вивчення вимови, фонематичного сприйняття, складу слова, інтонаційних характеристик мовлення, лексичних навичок і рівня зв'язного мовлення.

На етапі *формувального* експерименту були розроблені основні напрями логоритмічної роботи. Відповідно до визначених потреб кожної дитини підбиралися вправи для розвитку мовлення, спрямовані на поліпшення мовленнєвих умінь, корекцію вимови та інтонаційних характеристик.

*Контрольний* етап передбачав аналіз результатів проведеної корекційної роботи, що дозволило оцінити ефективність застосованих логоритмічних методів та надати рекомендації для подальшої корекційної практики, спрямованої на вдосконалення мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

У процесі експерименту було діагностовано мовленнєвий стан 14 дітей. Обстеження проводилося із врахуванням висновків комплексної психолого-педагогічної оцінки, наданої Інклюзивно-ресурсним центром. Результати діагностики показали, що 5 дітей мали нормальний рівень мовленнєвого

розвитку (НРМР), 2 дитини – діагноз «дислалія», 4 – фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), а 3 дітей – загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Констатувальний експеримент здійснений через обробку відповідей та опитування 5 спеціалістів ЗДО № 71 м. Чернігова, що було проведене в грудні 2023 року (рис. 2.1.).

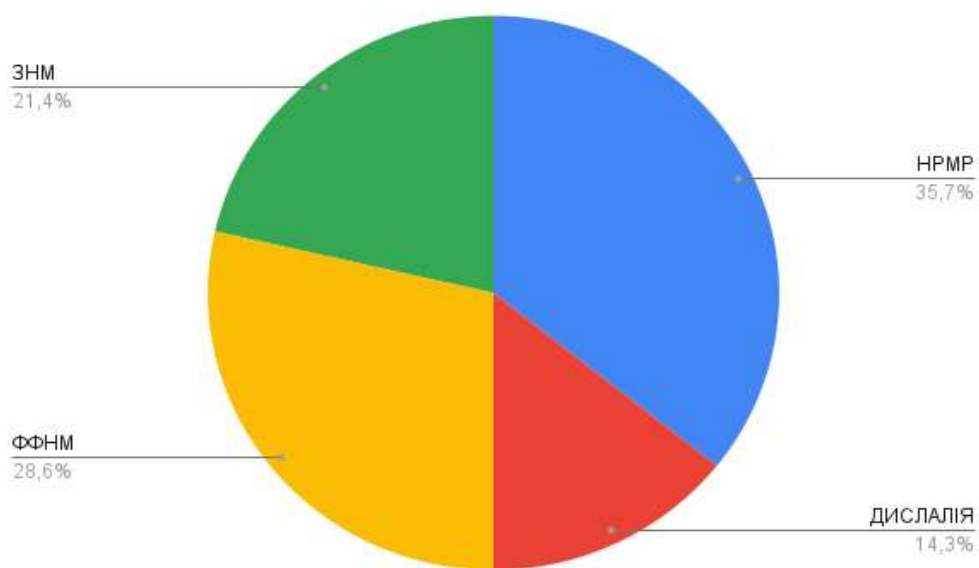


Рис. 2.1. Результати відповідей спеціалістів ЗДО № 71 м. Чернігова (%).

Отримані дані свідчать про те, що лише 35,7 % дітей не потребують логопедичного втручання, тоді як 64,3 % потребують роботи зі спеціалістами.

У ході дослідження усного мовлення дітей було використано комплекс завдань для оцінки рівня розвитку лексики та мовленнєвих навичок. Усі завдання виконувалися у кілька етапів, які проходили у різні дні та, для збереження максимальної активності дітей, у першій половині дня.

Проведення експерименту ґрунтувалося на методиці дослідження монологічного та діалогічного мовлення за В. Глуховим [42]. Методика включала п'ять основних етапів, спрямованих на виявлення здатності дитини до побудови висловлювань різного типу. Перший етап полягав у складанні розповіді на основі особистого досвіду дитини, другий – на описі сюжетних зображень, а третій – на побудові логічних фраз за серією малюнків, що



дозволяє встановити логіко-сміслові зв'язки між предметами. На четвертому етапі виконувалося завдання на відповідь за запитаннями, яке стимулювало здатність до комунікативної взаємодії, а п'ятий етап передбачав створення описової розповіді. Оцінювання результатів виконувалося за чотирма рівнями: високий, достатній, середній та низький.

Прикладом завдання для вивчення мовленнєвої компетентності було складання висловлювань на основі серії малюнків. Наприклад, дитині демонстрували кілька послідовних зображень, де зображені дії: «Дівчинка грає з лялькою», «Діти катаються на санках», «Кошеня грає з м'ячем», «Хлопчик читає книгу», «Діти збирають ягоди». Після кожного зображення дитині ставили запитання типу «Що робить дівчинка?» або «Що відбувається на малюнку?». Такі завдання дозволяли оцінити здатність дитини формулювати завершені висловлювання, адекватні до візуально представлених ситуацій.

Одним із складніших завдань було створення зв'язного речення на основі трьох картинок. Цей підхід мав на меті розвинути вміння дітей поєднувати окремі елементи в єдине змістовне висловлювання та встановлювати логічні зв'язки між зображеними об'єктами. Для полегшення завдання використовували допоміжні запитання: «Що зробив хлопчик?». У разі труднощів завдання виконувалося повторно, щоб спрямувати увагу дитини на відсутній елемент.

Для визначення рівня сформованості самовираження дитини також використовували завдання на побудову простих фраз на основі описуваних дій із використанням опорних слів. Це стимулювало дитину створювати фрази, що відповідають конкретним ситуаціям. Поступово такі завдання ускладнювалися і включали описи та перекази сюжетів, які активізували розвиток монологічного мовлення, а також допомагали дитині будувати зв'язний текст у межах доступних для її віку форм [5, с. 142-143].

Третє завдання в рамках експерименту було спрямоване на оцінку здатності дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) до переказу коротких, простих текстів. Для цього використовували знайомі дітям народні казки, такі як «Ріпка», «Колобок», «Курочка Ряба». Текст казки зачитувався

дітям двічі, після чого пропонувалося переказати його. Особливу увагу під час аналізу переказів приділяли логічній послідовності розповіді, а також наявності смислових і синтаксичних зв'язків у побудові речень. Цей підхід дозволяв з'ясувати, наскільки діти здатні відтворювати смислову структуру тексту та будувати зв'язні висловлювання.

Четверте завдання полягало у складанні зв'язної розповіді за серією послідовних зображень. Для цього використовували серії з трьох-чотирьох картинок, які відображали логічно пов'язані епізоди, наприклад, «Зима», «Дівчина», «Синиця» (серія «Синиця»). Картинки розкладали в логічній послідовності перед дитиною та давали їй час на ознайомлення. Перед складанням розповіді кожен малюнок аналізували, уточнюючи значення окремих деталей. Якщо дитина стикалася з труднощами, додатково використовували жести або підказки, вказуючи на потрібну картинку чи деталі. Оцінювання проводилося за кількома критеріями, зокрема, враховували змістову відповідність розповіді, логічний зв'язок між епізодами та загальну послідовність викладу.

П'яте завдання зосереджувалося на створенні розповіді з особистого досвіду дитини, що мало на меті визначити її здатність до самостійного монологічного мовлення. Завдання полягало в тому, щоб дитина розповіла про знайомі їй події з власного життя, зокрема пов'язані з її щоденним перебуванням у дитячому садку [42]. Для полегшення виконання було розроблено структуру розповіді за планом із декількох запитань, що стосувалися повсякденних тем: «Що є у групі?», «У які ігри ви граєте з друзями?», «Які ваші улюблені заняття?». Дитині пропонували розповідати поетапно, зупиняючись на кожному фрагменті розповіді.

Такий підхід дозволив глибше проаналізувати рівень розвитку мовленнєвих навичок у дітей, їхню здатність формулювати висловлювання на основі власного досвіду та зображеного матеріалу. Завдяки різноплановим завданням було можливо не лише оцінити рівень мовленнєвої підготовки, але й

виявити індивідуальні труднощі та визначити шляхи подальшого мовленнєвого розвитку дітей із ЗНМ.

Оцінювання виконання завдань передбачало аналіз кількох показників: рівень самостійності виконання завдань, обсяг і послідовність викладу, повнота опису, змістовна відповідність запропонованому матеріалу, а також особливості використання граматично правильних фраз. Для дітей, які відчували труднощі, забезпечувалася підтримка через допоміжні питання, які спрямовували увагу дитини та полегшували розуміння завдання.

При аналізі результатів шостого завдання, гри «Замри», було помічено важливі особливості, що характеризували рівень мовленнєвого розвитку дітей з різними формами мовленнєвих порушень. Це завдання вимагало від дитини продовження запропонованої історії на основі кульмінаційного зображення, що давало змогу оцінити здатність до розвитку сюжетної лінії, використання лексичного запасу, а також навички логічного завершення історії. Основні критерії оцінки включали смислову відповідність продовження сюжету, логічну послідовність подій, а також якість розв'язання сюжету.

Експериментальне дослідження монологічного та діалогічного мовлення, проведене за методикою В. Глухова, у рамках констатувального експерименту виявило суттєві відмінності у рівнях мовленнєвого розвитку дітей із нормальним мовленням, дислалією, фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (ФФНМ) та загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

Результати першого завдання «Складання речень за предметними картинками» показали, що діти з нормальним мовленнєвим розвитком виявляли підвищений інтерес до завдання і матеріалів, демонструючи емоційно-експресивний мовленнєвий стиль. Натомість діти з ЗНМ переважно зацікавлювались лише самими картинками, а їх мовлення було монотонним та емоційно-невиразним, що свідчить про обмежену здатність до самовираження. Діти з ЗНМ також часто пропускали слова та прийменники, що ускладнювало побудову повноцінних речень. Крім того, під час виконання завдання дітям з

ЗНМ була необхідна значна кількість допоміжних запитань з боку педагога, що вказує на труднощі в самостійному конструюванні мовленнєвих висловлювань.

Загальні результати першого завдання відображають відмінності в рівнях мовленнєвих навичок серед різних груп дітей:

- у дітей з нормальним рівнем мовленнєвого розвитку високий рівень досягли 2 дітей, достатній рівень – 2 дітей, середній – 1 дитина, початкового рівня не було.

- у групі з дислалією не було дітей з високим рівнем, але 1 мала достатній рівень, 1 дитина – середній рівень, початкового рівня не було.

- у дітей з ФФНМ високий рівень показала – 1 дитина, достатній – 2 дитини, середній – не було, а початковий – 1 дитина.

- у дітей із ЗНМ не було дітей з високим рівнем, 1 дитина мала достатній рівень, 1 дитини – середній рівень, початковий рівень – 1 дитина (рис. 2.2.).

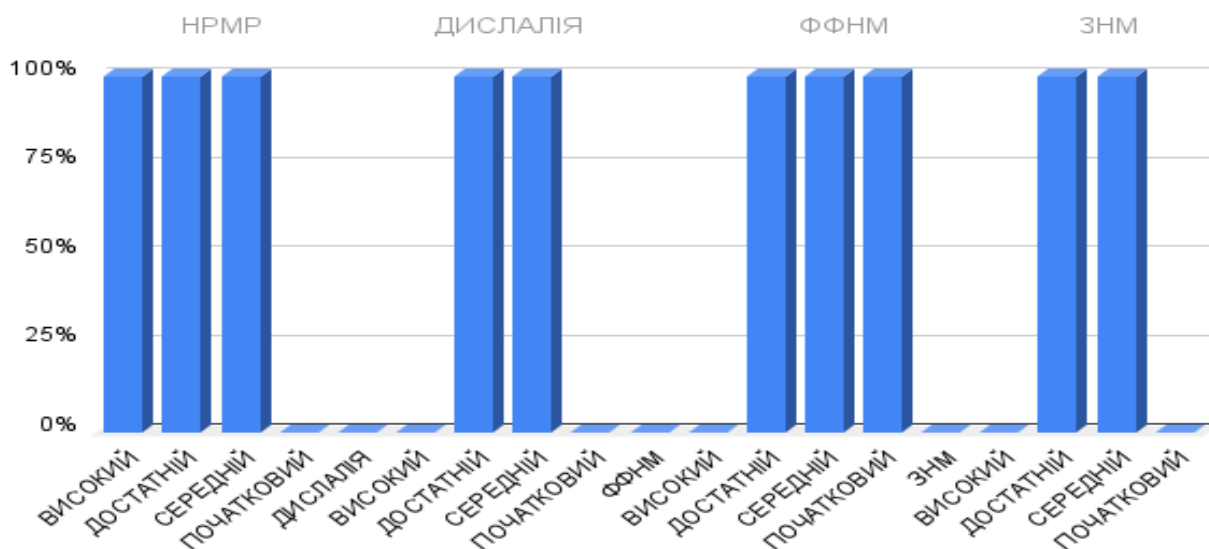


Рис. 2.2. Результати виконання першого завдання «Складання речень за предметними картинками» (%).

Отримані результати підтверджують значний вплив різних типів мовленнєвих порушень на рівень сформованості навичок побудови фразових висловлювань у дітей. Висновки першого завдання свідчать, що для дітей із

ЗНМ характерні труднощі в організації зв'язного мовлення, зокрема в аспектах лексичної та граматичної структури.

Аналіз результатів другого завдання – «Переказ тексту (знайомі казки, оповідання)» продемонстрував значні відмінності між дітьми з нормальним мовленнєвим розвитком та дітьми із мовленнєвими порушеннями. Діти з нормальним мовленнєвим розвитком загалом виконали завдання без значних труднощів, демонструючи високу якість переказу, дотримуючись логічної послідовності й мовної структури. Натомість діти з загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) допускали численні помилки, особливо в координації подій і логіці висловлювання. Вони часто потребували допоміжних запитань, щоб послідовно викласти текст. У дітей із ЗНМ спостерігалися виразні труднощі з формуванням послідовного переказу, що вказує на недостатню мовленнєву підготовку для такого типу завдання.

Результати виконання другого завдання показали наступну динаміку рівнів:

- діти з нормальним мовленнєвим розвитком: високий рівень – 2 дітей, достатній – 2 дитина, середній – 1 дитина, початковий рівень – відсутній.

- діти з дислалією: високий рівень – відсутній, достатній – відсутній, середній - 2 дитини та початковий рівень – відсутні.

- діти з ФФНМ: високий рівень – відсутні, достатній – 2 дитини, середній – 2 дитини, початковий – відсутні.

- діти із ЗНМ: високий рівень – відсутній, достатній рівень – 1 дитина, середній рівень – 1 дитина, початковий рівень – 1 дитина (рис. 2.3.).

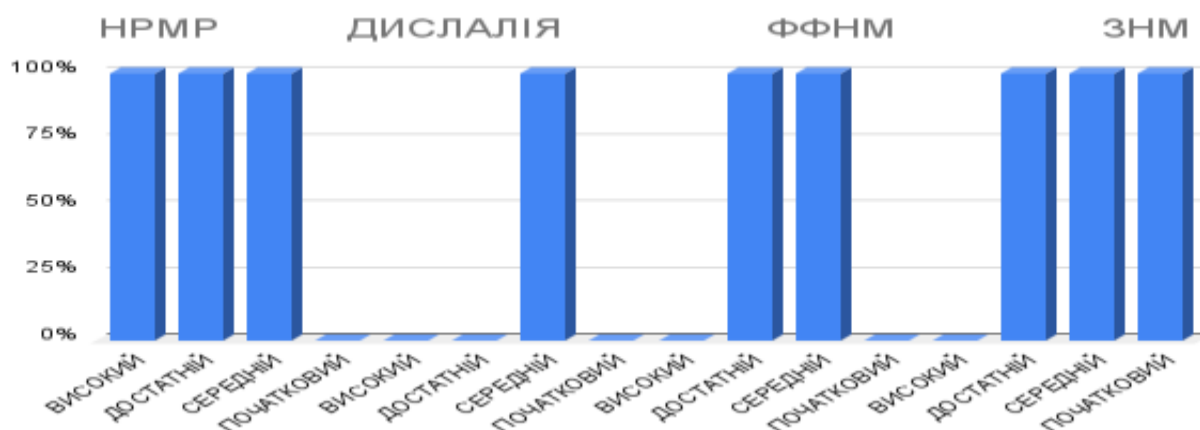


Рис. 2.3. Показники виконання другого завдання «Переказ тексту (знайомі казки, оповідання)» (%).

Третє завдання – «Створення розповіді за серією сюжетних картинок» також виявило характерні відмінності між групами. Діти із ЗНМ часто допускали великі паузи під час розповіді, а логічний зв'язок між реченнями був порушений. Такі труднощі можна пояснити недостатньо розвиненим словниковим запасом і слабкими навичками зв'язного мовлення. Під час цього завдання дітям із ЗНМ також надавали допоміжні підказки, однак навіть за таких умов вони не завжди могли належно формулювати свої думки.

Результати третього завдання показали наступні рівні мовленнєвих навичок у дітей:

- діти з нормальним мовленнєвим розвитком: високий рівень – 1 дитина, достатній – 1 дитина, середній – 2 дитина, низький – 1 дитина.
- діти з дислалією: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутній, середній – 1, початковий рівень – 1 дитина.
- діти з ФФНМ: високий рівень – відсутній, достатній – відсутній, середній – 2 дитини, початковий рівень – 2 дитини.
- діти із ЗНМ: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутній, середній – 1 дитина, початковий рівень – 2 дітей (рис. 2.4.).

Отримані дані підтверджують, що діти з ЗНМ та іншими мовленнєвими порушеннями мають значно нижчий рівень мовленнєвої компетенції, особливо в аспектах створення зв'язних і логічно послідовних висловлювань. Це свідчить про необхідність інтенсивної корекційної роботи для розвитку мовленнєвих навичок у цих дітей, зокрема роботи над розширенням словникового запасу, покращенням логічного мислення та формуванням послідовності викладу думок.

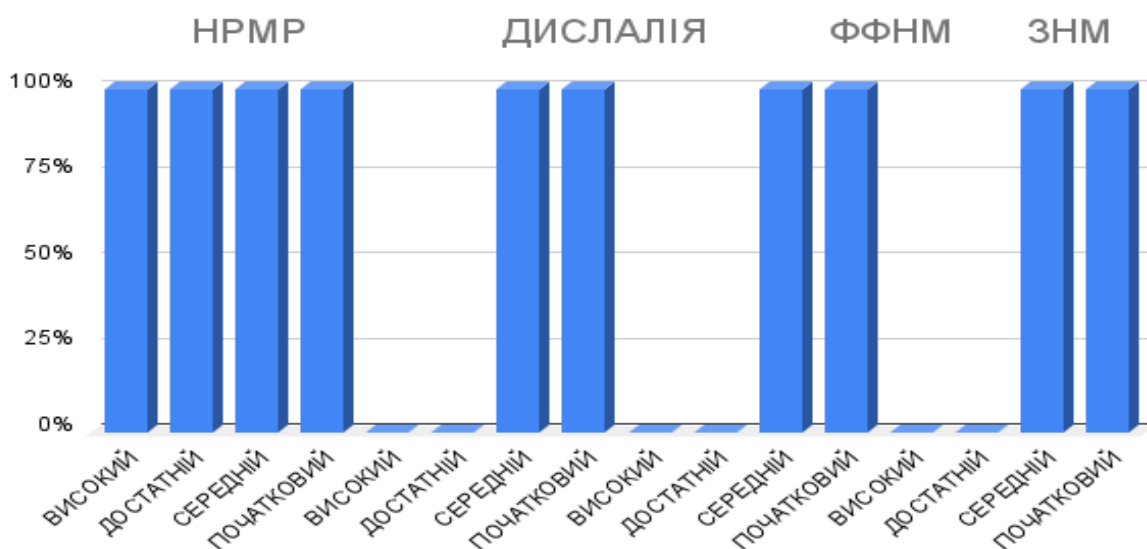


Рис. 2.4. Показники виконання третього завдання показали наступну динаміку (%).

Четвертий етап дослідження – «Складання розповіді з особистого досвіду», де потрібно було закінчити розповідь із готовим початком, виявився важким для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Вони демонстрували низький інтерес і помітні труднощі з виконанням завдання. Діти з нормальним рівнем мовленнєвого розвитку, навпаки, із зацікавленістю працювали над завданням, легко добудовували розповідь, показуючи кращі результати у порівнянні з дітьми з мовленнєвими порушеннями.

Результати четвертого етапу дослідження показали:

- діти з нормальним мовленнєвим розвитком: високий рівень – 2 дітей, достатній – 2 дітей, середній – 2 дітей, початковий рівень – відсутній.

- діти з дислалією: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутній, середній – відсутній, початковий рівень – 2 дитини.

- діти з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (ФФНМ): високий рівень – відсутній, достатній – 1 дитина, середній – 3 дитини, початковий рівень – відсутній.

- діти із ЗНМ: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутній, середній – 1 дитина, початковий рівень – 2 дитини (рис. 2.5.).

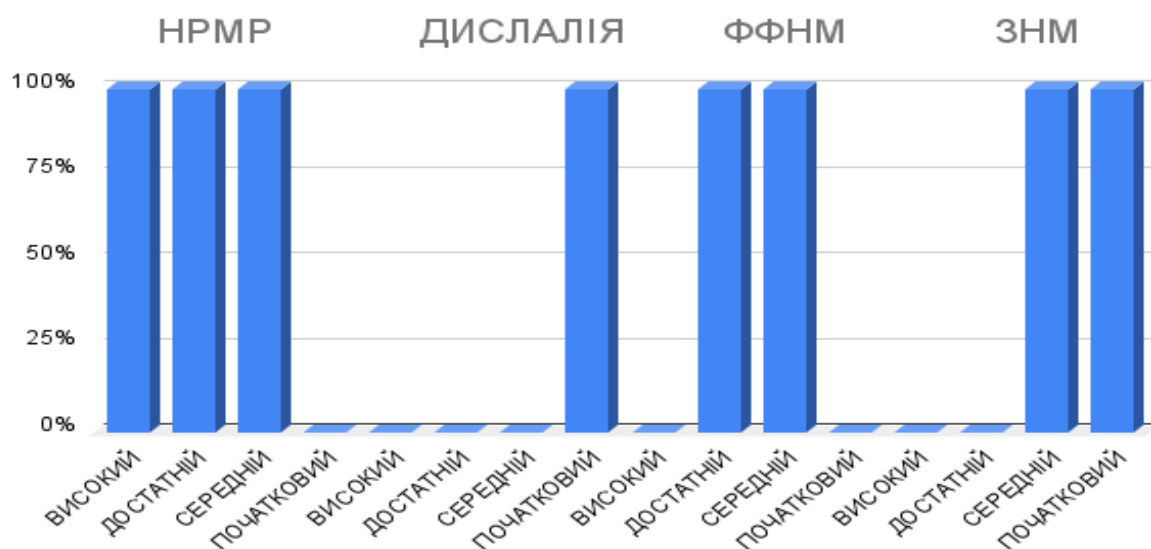


Рис. 2.5. Результати виконання четвертого завдання «Складання розповіді з особистого досвіду» (%).

П'ятий етап – «Складання описової розповіді» виявив труднощі для дітей із ЗНМ, які не змогли самостійно сформулювати описові речення. Вони здебільшого могли правильно назвати зображені предмети, однак їхні речення були скороченими, неповними. У ході завдання надавалася додаткова підтримка у вигляді підказок та допоміжних питань, проте це не завжди покращувало якість відповідей.

Результати п'ятого етапу дослідження показали такі рівні досягнень:



- діти з нормальним мовленнєвим розвитком: високий рівень – 1 дитина, достатній – 1 дитина, середній – 3 дитина, початковий рівень – відсутній.

- діти з дислалією: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутні, середній – 1 дитина, початковий – 1 дитина.

- діти з ФФНМ: високий рівень – відсутні, достатній рівень – відсутні, середній – 1 дитина, початковий рівень – 3 дитина.

- діти із ЗНМ: високий рівень – відсутній, достатній рівень – відсутні, середній – 1, початковий рівень – 2 дітей (рис. 2.6.).

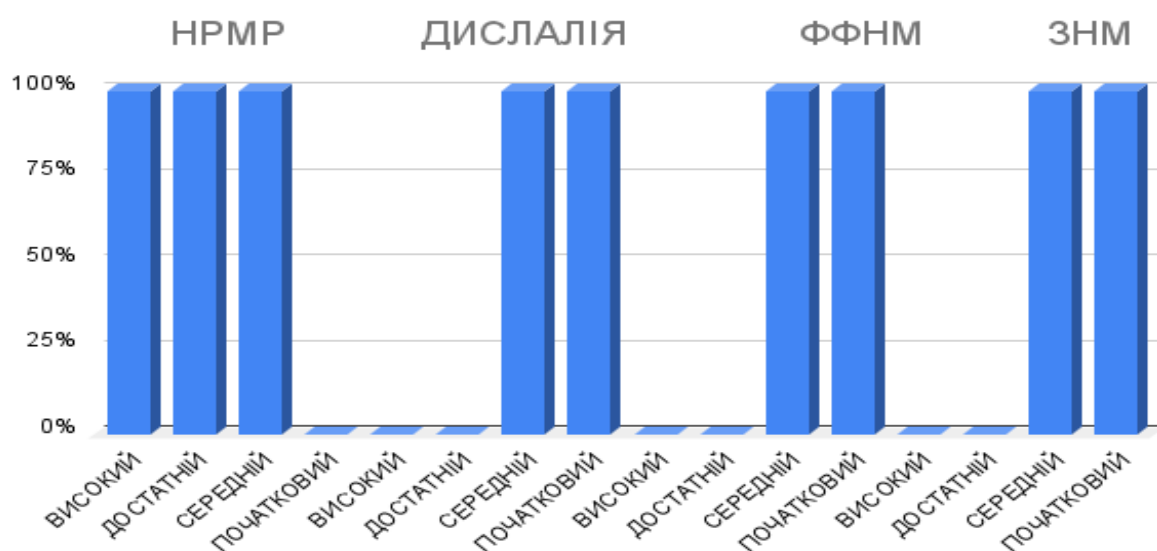


Рис. 2.6. Показники виконання п'ятого завдання «Складання описової розповіді» (%).

За результатами дослідження простежується чітка тенденція: діти з мовленнєвими порушеннями, зокрема із ЗНМ, значно поступаються в мовленнєвих навичках дітям з нормальним рівнем розвитку мовлення. Найбільш критичними виявилися завдання, що вимагали логічної послідовності, самостійного формування розповіді та адекватного вираження думок. Це підтверджує необхідність системної логопедичної роботи для розвитку мовленнєвих компетенцій у таких дітей. Загальні висновки експериментальної частини дослідження вказують на те що:

1. Діти із ЗНМ 3 рівня мають суттєві труднощі в мовленнєвій координації та побудові логічно послідовних висловлювань, що вимагає спеціалізованих корекційних заходів.

2. Вплив мовленнєвих порушень на здатність до самостійного створення розповідей є значним, що підкреслює важливість індивідуального підходу у логопедичній роботі.

3. Завдання, що спрямовані на розвиток логічного мислення та мовленнєвої структури, демонструють високу ефективність у покращенні мовленнєвих навичок у дітей із ЗНМ.

4. Необхідність включення додаткових вправ на розвиток дихання, голосових функцій та тонкої моторики для покращення загальної мовленнєвої компетенції дітей із ЗНМ 3 рівня.

Результати експериментальної частини дослідження підтверджують важливість використання комплексних методик корекції мовлення, таких як логоритміка, для дітей із загальним недорозвитком мовлення. Подальші дослідження та впровадження нових підходів у логопедичну практику сприятимуть більш ефективному розвитку мовленнєвих навичок та соціальної адаптації дітей із мовленнєвими порушеннями.

## **2.2. Узагальнення педагогічного досвіду з проблеми дослідження**

У період проведення методико-практичного дослідження ми мали змогу працювати з групою дітей з мовленнєвими порушеннями. Проведення методико-практичного дослідження передбачало відвідування занять фахівців закладу дошкільної освіти, серед яких психолог, логопед, музичні керівники та інструктор з фізичної культури. Кожен з фахівців не лише володіє значним професійним досвідом, але й застосовує унікальні підходи, обґрунтовані як особистим досвідом, так і знаннями сучасних методик логопедичної роботи та розвитку психомоторних функцій у дітей.

Зокрема, такі педагоги, як психолог та логопед, з досвідом понад 13 років, демонстрували синергетичний підхід у корекційній роботі, працюючи у тісному взаємозв'язку. Психолог, крім регулярного психодіагностичного обстеження, залучається до занять, розробляючи вправи на розвиток уваги, пам'яті та мислення дітей. Водночас логопед забезпечує основне методичне та дидактичне навантаження, орієнтуючись на логоритмічні вправи як на ефективний інструмент мовленнєвого розвитку.

Спостереження показали, що обидва спеціалісти активно використовують інформаційні технології. Це не лише сприяє сучасному підходу до корекційної роботи, але й робить процес взаємодії з дітьми більш захопливим та стимулюючим. Зокрема, використання комп'ютерних ігор дозволяє забезпечити належний рівень мотивації, особливо в умовах, коли діти з мовленнєвими порушеннями можуть відчувати втому та втрачати інтерес до занять через їх одноманітність. Крім того, ігрова комп'ютерна діяльність слугує потужним інструментом для розвитку когнітивної активності та стабілізації емоційного стану дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.

Така практична взаємодія фахівців сприяє всебічному розвитку дитини, створюючи сприятливий освітньо-корекційний простір, де кожен аспект діяльності ретельно продуманий і систематизований. Комп'ютерні технології, за словами логопеда, допомагають зробити навчання різноманітним і легким для сприйняття, особливо для дітей із сенсорними та когнітивними особливостями. Зокрема, цифрові ігрові ресурси застосовуються під час роботи не лише з дітьми, а й для взаємодії з батьками, що є важливим етапом комплексної корекції та соціалізації дітей. Спеціалісти погоджуються, що комп'ютерні технології у логопедичній діяльності допомагають утримувати інтерес до навчання, сприяють підтриманню емоційного контакту з дитиною та забезпечують необхідні індивідуальні підходи, які є важливими для сталого розвитку дитини в умовах сучасного дошкільного середовища.

Використання мультимедійних презентацій є дієвим методом підвищення інтересу дітей до логопедичних занять. Кожен тематичний тиждень у дитячому

садку відображається в логопедичній роботі, щоб створити цілісне розуміння обраної теми. Структура занять розгортається навколо певного сюжету, часто з улюбленими героями казок, що дозволяє дитині зануритися в подорож, де через ігрові виклики й сюрпризи вони долають перешкоди, взаємодіють із новими персонажами та виконують завдання. Використання анімації та динамічних моментів робить процес корекції мовлення яскравим і захоплюючим, а схвальні відгуки у вигляді візуальних і звукових нагород підвищують мотивацію дітей до подальшої роботи.

Окрім мультимедійних презентацій, логопед та психолог активно залучають комп'ютерні ігри як засіб мовної корекції. Деякі з них створюються педагогами самостійно та стають важливими інструментами у щоденній практиці. Наприклад, серед останніх ігор, розроблених вчителем-логопедом і психологом, є «Четвертий зайвий», «На кухні», «Що спочатку, що потім», а також серія лабіринтів на автоматизацію окремих звуків, що розвивають словотворення та мовленнєву активність. Відвідування занять показало, що діти з легкістю виконують завдання, які пропонує персонаж у грі, і навіть із задоволенням повторюють їх, що сприяє закріпленню мовленнєвих навичок і розширенню словникового запасу. Такі ігри допомагають дітям практикувати чітку вимову, розвивати мовну швидкість і координацію.

Серед ефективних ігор, створених для корекції вимови звуків, особливо вирізняється гра «Лабіринт», метою якої є автоматизація звуку «С». Ця гра занурює дітей у зимову атмосферу засніженого лісу, де на них чекає завдання від Святого Миколая – проходження лабіринту із серією завдань на опис зображень, що з'являються на екрані. Описуючи картинки, дитина не лише тренує вимову звуку «С», але й розвиває мовленнєву активність та послідовність мислення. Ілюстративний матеріал гри ретельно продуманий: на фоні снігового лісу зображені сніговики, снігурі, сніжинки – усе, що відображає зимову тематику та сприяє практичному опрацюванню звуку «С». Перед початком гри можна розглянути ілюстрацію, поставити дитині запитання про зображені елементи, попросити скласти коротку розповідь або опис.

Дітям важливо відчувати успіх і отримувати негайне заохочення, що комп'ютерні технології можуть легко забезпечити. Усе це разом дозволяє підтримувати високий рівень мотивації на заняттях, забезпечуючи водночас значне підвищення ефективності мовленнєвої корекції завдяки використанню інноваційних технологій.

Музичні керівники у своїй діяльності активно використовують ритмічні та музично-рухові вправи, спрямовані на розвиток у дітей здатності відчувати ритм, координацію рухів і слухові навички. Зокрема, на заняттях простежувалося продумане поєднання різних видів музичної діяльності — співу, рухів під музику, гри на дитячих музичних інструментах, а також логоритмічних вправ. Метою таких занять було не лише формування музичних навичок, а й підтримка та корекція мовленнєвих функцій, розширення словникового запасу, покращення дрібної моторики та просторового сприйняття у дітей.

На одному із занять, наприклад, було проведено вправу «Ритм і слово», де діти відбивали ритм у супроводі музичних інструментів і одночасно повторювали слова, що вимагали правильної артикуляції та чіткої вимови. Завдяки рухам під музику у дитини формуються чіткі мовленнєві структури, які дозволяють закріпити правильну вимову. Така форма взаємодії активно заохочує дітей, а повторюваність ритмічних ігор та вправ сприяє тривалому запам'ятовуванню потрібних звуків і складів. Діти поступово навчаються не лише слідувати ритму, а й, наприклад, контролювати гучність і темп свого мовлення, що надзвичайно важливо для тих, у кого є мовленнєві порушення.

У процесі таких занять діти розвивають навички уважності та слухової диференціації звуків, що допомагає логопедам у подальшій роботі. За допомогою ритмічних вправ діти мають змогу працювати із музичними керівниками над базовими мовленнєвими звуками, що згодом полегшує завдання логопедам. Музичні керівники, завдяки своїй спеціалізації, створюють позитивну атмосферу для занять і заохочують дітей працювати зі словом через музику, танець і гру. Тож, під час кожного заняття спостерігається не лише

мовленнєва, а й емоційна активність, що є особливо корисним для подолання бар'єрів у спілкуванні, характерних для дошкільнят із мовленнєвими порушеннями.

Інтеграція логопедичних цілей у музичні заняття дозволяє глибше розкрити потенціал дитини, оскільки під час гри на інструментах або виконання ритмічних вправ відбувається активне залучення до процесу як звукового, так і рухового сприйняття. Це, у свою чергу, сприяє розвитку мовленнєвих і комунікативних навичок, що надає нових можливостей для комплексного підходу до корекційної роботи та забезпечує стійкі результати в навчанні дітей дошкільного віку.

Завдяки використанню елементів логоритміки у поєднанні з музичними вправами, вдалось створити комплексний підхід, що допомагає дітям з мовленнєвими порушеннями не лише відчувати впевненість у собі, а й більш відкрито та емоційно виражати себе у груповому середовищі. Пальчикові ігри, рухові вправи і танці, що супроводжувалися ритмічними текстами, сприяли зміцненню дрібної моторики, формували чітке мовленнєве дихання та стимулювали взаємозв'язок між моторикою та артикуляційними функціями. Особливо важливо, що в процесі таких занять дитина вчиться контролювати свої рухи, синхронізувати їх з музикою та мовленням, що позитивно впливає на загальну координацію та впевненість у виконанні мовленнєвих завдань.

Позитивні зміни в поведінці та мовленнєвій активності дітей стали помітними вже через декілька занять: їх рухи набули плавності, міміка стала виразнішою, а рівень емоційної відкритості підвищився. Педагогічний досвід довів, що тематичний ігровий підхід, який передбачає занурення дітей у казковий сюжет, допомагає їм легше сприймати новий матеріал, а також активізує їхні комунікативні навички. Важливим є також елемент інклюзивності: кожен учасник групи, незалежно від рівня мовленнєвого розвитку, міг відчути себе частиною колективу та брати активну участь у вправах.

Наприклад, у іграх «Шукай» та «Танцюйте, як я!» танцювальні вправи забезпечували дітям не лише можливість вивчати базові рухи під музику, а й відпрацьовували уміння комунікувати через тактильний контакт, обмін жестами та посмішками. Дітям це допомагало подолати тривожність, створюючи атмосферу підтримки та взаєморозуміння. Особливо важливо, що в іграх використовувалися елементи вибору учасника або запрошення в коло, що допомагало інтегрувати більш сором'язливих або малоактивних дітей. Через таку побудову вправ діти поступово адаптувалися до взаємодії та взаємопідтримки, що, у свою чергу, сприяло зміцненню соціальних зв'язків у групі.

Музично-логопедичні заняття, сповнені образними піснями, як-от «Врожай збирай» або «Музика друзів», стали для дітей джерелом натхнення, заохочення та позитивних емоцій. Це не лише допомагало дітям краще запам'ятовувати слова та звуки, але й формувало в них цінні навички соціальної взаємодії. Завдяки таким методам у дітей з'являється відчуття єдності з групою, покращується мотивація до мовленнєвих занять, а також закладаються основи мовленнєвої культури й соціальної адаптації, що є необхідними для подальшого розвитку в шкільному середовищі.

Логоритмічні заняття справді виявляються надзвичайно ефективними у розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями. Підхід педагога до навчання базується на інтеграції фізичних, мовних і соціальних аспектів, що створює багатогранне навчальне середовище. Включення самомасажу, яке стало результатом спільної роботи з вихователями, не тільки активізує фізичний розвиток, але й сприяє формуванню уважності та самоусвідомлення у дітей. Діти вчаться розслаблятися та зосереджуватися, що позитивно впливає на їхню готовність до навчання.

Заняття, що поєднують самомасаж із музичними іграми та вправами, забезпечують не лише фізичну активність, а й розвивають емоційний інтелект дітей. Під час виконання рухів під музику, діти не просто працюють над мовленням; вони переживають емоційний досвід, що сприяє формуванню

позитивного ставлення до навчання. Емоційна підтримка, яку надає педагог, допомагає кожній дитині відчувати себе цінною та потрібною, а це, у свою чергу, зменшує рівень тривожності та підвищує впевненість у собі.

У процесі занять діти не лише виконують фізичні вправи, а й беруть участь у спільних іграх, що заохочують їх до взаємодії. Це дозволяє розвивати командний дух та навички співпраці. Участь у рухливих іграх і танцях зміцнює зв'язки між дітьми, що особливо важливо для тих, хто стикається з труднощами в спілкуванні. Взаємодія з однолітками в ігровій формі розвиває їх соціальні навички, вміння висловлювати свої думки і почуття, а також слухати інших.

Музичний керівник вміло адаптує заняття, використовуючи різноманітні методи і підходи, що враховують індивідуальні особливості кожної дитини. Педагогічні конспекти, що складаються під час планування занять, містять детальний аналіз прогресу дітей, що дозволяє виявити сильні та слабкі сторони в розвитку мовлення, моторики і соціальної активності. Це забезпечує не лише систематичний підхід до навчання, а й можливість оперативно коригувати програми, адаптуючи їх до потреб групи.

На своїх заняттях музичний керівник активно створювала підтримуючу й доброзичливу атмосферу, яка допомагала дітям відчувати себе комфортно, знижувала рівень тривожності та дозволяла краще зосередитися на матеріалі. Для закріплення та ефективного засвоєння знань педагог регулярно повторювала матеріал протягом кількох занять, поступово додаючи нові елементи, щоб забезпечити поступове й глибоке оволодіння знаннями.

На заняттях активно використовувалися інтерактивні ігри та вправи для розвитку ритму, такі як «Музичний паровоз», «Веселі картинки», «Веселий гном», що допомагало дітям краще відчувати музичні ритми та синхронізувати свої рухи з музикою. Крім того, вправи на сприйняття музичних структур, як-от «Звуковий кубик», «Музичні сходи» і «Подорож казками», сприяли розвитку співацького діапазону та музичного слуху дітей. Музичний керівник у своїй діяльності поєднував кілька педагогічних методів – наочний, словесний,



практичний, а також метод логоритміки, що акцентував розвиток мовлення через поєднання рухів, слова та музики.

Окрему увагу приділяли пальчиковій гімнастиці, що стимулювала дрібну моторику, та психогімнастиці, яка включала вправи на міміку і розслаблення. Включення комунікативних ігор, танців, вправ для розвитку виразності рухів, інсценування та елементів музикотерапії допомагало дітям гармонізувати свої емоції, краще контролювати свої почуття, а також формувати необхідні навички комунікації. Важливе місце займала дихальна та артикуляційна гімнастика, що мала на меті вдосконалення дихальних навичок, які впливають на правильність звуковимови, розвиток голосу та артикуляції.

Додатково в структуру музичних занять вводилися мовленнєві ігри та фонopedичні вправи, які навчали дітей виражати свої емоції за допомогою голосу та міміки. Поступово такі вправи доповнювалися рухами, спрямованими на розвиток координації та інтеграцію руху з музичним супроводом. Перед співом педагог застосовував чистомовки, логопедичні розспівки, народні заклички, а також вправи з ритмічним супроводом, що допомагало дітям налаштуватися на заняття та розвивати мовленнєві навички.

Крім того, педагог освоїла авторську методику танцювально-ігрової гімнастики, спрямовану на розвиток психомоторних і творчих здібностей дошкільнят. Заняття за цією методикою забезпечували оптимальний руховий режим, покращували психологічний стан дітей і формували позитивне ставлення до занять. Це мало великий позитивний вплив на фізичне здоров'я дітей, сприяло гармонійному психічному розвитку та зміцнювало їхні фізичні можливості.

Інноваційні методи, які музичний керівник інтегрував у роботу з дітьми, природним чином доповнювали освітній процес у ЗДО. В результаті, діти ставали впевненішими, відкритішими, демонстрували інтерес до спілкування та творчості. Пісенний репертуар дітей поступово розширювався, діти вчилися не лише сприймати музику, але й активно її творити через спів, танці та гру на

музичних інструментах. Особливо важливою була їхня готовність до взаємодії з однолітками та дорослими, що ставало основою для успішної соціалізації.

Участь у різних творчих активностях дозволяє дітям випробувати себе у ролі виконавців перед аудиторією, сприяючи розвитку самоповаги, впевненості у своїх здібностях і вміння вільно взаємодіяти з оточуючими, зокрема з дорослими та однолітками. Водночас дитина засвоює важливі соціальні норми, вчиться співпрацювати в колективі та піклуватися про інших, що в подальшому забезпечує основу для ефективної соціалізації та гармонійного розвитку.

Застосування інноваційних технологій у навчальному процесі має значний вплив на дошкільнят, особливо з обмеженими можливостями. Вони дозволяють виявляти та розвивати індивідуальні здібності кожної дитини, формують базовий рівень знань і навичок, що необхідні для успішної адаптації у школі. Музичні заняття, які проводить педагог, зазвичай проводяться в ігровій формі, що сприяє м'якому засвоєнню знань та викликає щире зацікавлення дітей.

Важливою особливістю взаємодії педагога та дітей є рівноправне партнерство, що формується під час занять. Такий стиль комунікації дає змогу дітям почуватися впевнено та відкрито висловлювати свою індивідуальність. Діти вчаться бути активними учасниками процесу, підтримувати один одного, радіти власним досягненням і досягненням однолітків, що значно підвищує їхній інтерес до творчої діяльності.

Педагог використовує спеціально розроблені музично-дидактичні посібники, що допомагають дітям розвивати музичні та комунікативні навички. Кожен посібник має свою унікальну спрямованість, зокрема «Музичні рукавички», «Музичні грибочки» та «Музичні сходи», роблять процес навчання інтерактивним, цікавим і доступним. Дітям пропонується активно взаємодіяти з навчальними матеріалами, що додає елемент гри, підтримує зацікавлення і водночас допомагає в реалізації корекційних та навчальних завдань. Завдяки такій роботі діти не тільки вчаться орієнтуватися в музиці, але й розвивають координацію, слухову увагу, просторове уявлення та комунікативні навички,

що значно полегшує процес корекції поведінки у гіперактивних та малоактивних дітей та дітей з мовленнєвими порушеннями.

Музичний керівник звертає увагу на те, що музика може бути інтегрована у будь-який аспект повсякденного життя дітей, сприяючи гармонійному розвитку та підтримуючи позитивний емоційний фон. Так, використання музики на прогулянках, під час вільної гри, у заняттях, пов'язаних з образотворчою діяльністю, чи навіть у режимних моментах створює своєрідний музичний супровід, який позитивно впливає на настрій дітей та їхню мотивацію. Для проведення музичних активностей на свіжому повітрі музичний керівник використовує спеціальні «музичні кошики», які наповнені різноманітними шумовими інструментами, хустинками або стрічками, що дозволяють дітям долучитися до імпровізованих танців і музичних ігор. Ці кошики оформляються відповідно до пори року, що не лише розвиває естетичний смак, але й дає можливість дітям взаємодіяти з природою в музичному контексті.

Музика також є невід'ємною частиною фізичного розвитку дітей. Під час проведення ранкової гімнастики та фізкультурних занять музичний супровід виконує важливу функцію: він не лише покращує настрій дітей, але й допомагає їм краще засвоювати ритм рухів, координацію та точність виконання вправ. Такий музично-руховий супровід включає елементи логоритміки, що дозволяє розвивати мовленнєві навички дітей, стимулювати увагу та слухову пам'ять.

Заслуговує на увагу багаторічний досвід роботи інструктора з фізичного виховання, яка протягом 20 років успішно впроваджує методики, спрямовані на формування здоров'язбережувального середовища для дітей дошкільного віку. У своїй діяльності вона активно використовує різноманітні форми фізичної активності, зокрема рухливі та спортивні ігри («Карусель», «Знайди іграшку», «Хокей», «Злови сусіда»), пальчикову та дихальну гімнастику («Задуй свічку», «Рибка»), а також ритмічну гімнастику та вправи з м'ячами, що розвивають м'язову координацію та сприяють підтриманню балансу. Педагог застосовує

індивідуальний підхід, підбираючи ігри та заняття відповідно до вікових потреб дітей та умов, у яких вони проводяться, будь то спортивний зал чи ігровий майданчик на свіжому повітрі.

Особливу увагу педагог приділяє самомасажу, який діти виконують самостійно під її керівництвом. Така практика сприяє покращенню кровообігу, нормалізації роботи внутрішніх органів, зміцненню постави та загальному фізичному розвитку. Самомасаж не лише фізично укріплює організм, але й позитивно впливає на психічний стан дитини, сприяючи її емоційному благополуччю. Крім того, це є ефективним профілактичним заходом для запобігання сколіозу та простудних захворювань, що є актуальним для дітей дошкільного віку.

Заняття з ритмічної гімнастики, які проводяться двічі на тиждень у формі гурткової роботи, також роблять вагомий внесок у розвиток дітей. Вони сприяють формуванню музичного слуху, почуття ритму, гнучкості та пластичності, допомагаючи дітям засвоювати базові принципи здорового способу життя. Особливо ефективними є вправи з м'ячами, які стимулюють вестибулярний апарат, розвивають координацію, тренують рівновагу та сприяють обміну речовин. Ці вправи активізують моторно-вісцеральні рефлекси, що сприяє загальному зміцненню дитячого організму.

Цей підхід до роботи з дітьми, який базується на інтеграції елементів різних видів діяльності, дозволяє не тільки розвивати окремі навички, а й формувати у дошкільнят цілісний світогляд і позитивне ставлення до навчання. Запозичуючи найкращі методи своїх колег, вихователь може створити динамічну, багатогранну програму, яка поєднує музично-ритмічні та фізичні елементи, психологічні ігри, вправи для розвитку мовлення та комп'ютерні ігри, розроблені на основі принципів навчання. Усе це сприяє всебічному розвитку дитини (рис.2.7.).

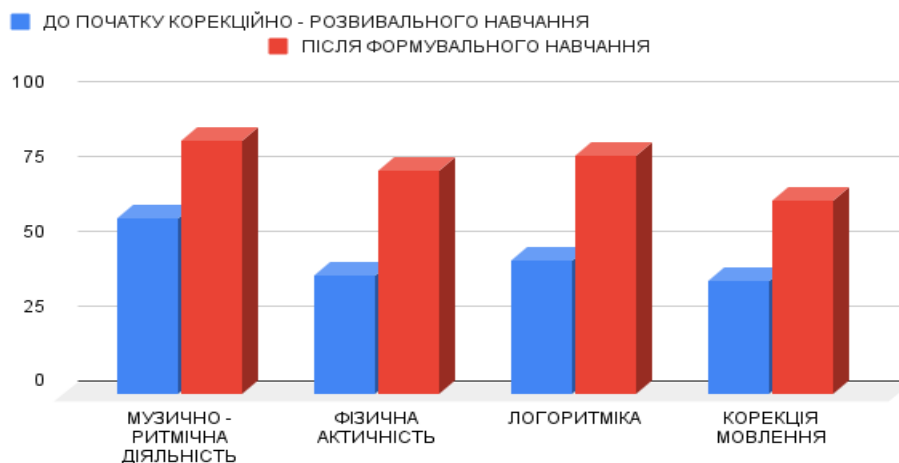


Рис. 2.7. Показники рівня застосування логоритміки до початку корекційно-розвивального навчання та після формувального навчання (%).

Залучення дітей до різних форм активностей на заняттях має на меті не лише розвивати фізичні, когнітивні та мовні здібності, але й формувати їхні емоційні та соціальні якості. Коли діти стають «помічниками» педагога, вони відчувають власну значимість і відповідальність, що сприяє розвитку самостійності, впевненості в собі, здатності працювати в команді. Такі завдання допомагають дітям навчитися підтримувати одне одного, розуміти цінність спільної праці, допомагати друзям та разом досягати спільної мети.

Залучення ж музичних елементів, таких як спів, танці, ритмічні рухи, слухання музики та активне музикування, позитивно впливає на емоційний фон дітей, допомагає їм виражати свої почуття та емоції, відчувати радість і задоволення від процесу. Використання релаксаційних вправ на завершення занять дозволяє дітям відпочити, зняти можливе нервово напруження та емоційно налаштуватися на наступну активність або повернення до повсякденного режиму дня.

### **2.3. Методичні підходи до організації логоритмічних занять у старшій дошкільній групі**

Логоритмічні заняття були структуровані за темами, що близькі та зрозумілі дітям. Такий підхід забезпечував можливість не тільки розвивати мовлення, слухове сприйняття і дрібну моторику, а й створювати цілісну картину навколишнього світу, орієнтуючись на інтереси та пізнавальні потреби дітей.

Заняття з логоритміки, що проводяться щотижня, є важливим компонентом комплексного корекційного впливу, інтегрованого у загальну систему роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Тривалість таких занять варіюється від 30 до 40 хвилин залежно від вікової групи дітей і стадії логопедичної корекції, що дозволяє ефективно враховувати потреби та можливості кожної дитини.

Планування логоритмічних занять потребує ретельного підходу, заснованого на поступовому ускладненні лексичного матеріалу, що охоплює різні теми: пори року, збирання врожаю, новорічні свята, зимуючі птахи, транспорт тощо. Це поетапне нарощування матеріалу сприяє збереженню інтересу та ефективному засвоєнню нових мовленнєвих форм і конструкцій.

Структура логоритмічних занять може бути різноманітною і включати такі елементи, як казкові сюжети, уявні подорожі, екскурсії, фольклорні мотиви, сюжетно-рольові та дидактичні ігри. Ця різноманітність підходів сприяє створенню живої і захоплюючої атмосфери, що стимулює дітей до активної участі та спілкування. Поєднання ігрових елементів із візуальною підтримкою допомагає розвивати моторику, заохочує мовленнєве наслідування та формує у дітей позитивний емоційно-естетичний відгук. Це, у свою чергу, сприяє стійкому інтересу до занять і підтримує високий рівень мотивації до музичної та мовленнєвої діяльності.

Заняття для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) потребують особливого емоційного насичення, швидкої зміни видів діяльності та створення позитивної атмосфери з самого початку уроку, щоб уникнути

втоми і підтримати зацікавленість. Позитивний емоційний фон стає основою для подальшого ефективного засвоєння матеріалу.

Зміст кожного заняття логоритміки повинен відповідати як лексичній темі, так і віковим особливостям групи, а також корекційним завданням, поставленим на певному етапі навчання. Такий підхід дозволяє забезпечити інтеграцію знань і навичок, що охоплюють різні аспекти мовленнєвої і рухової діяльності (рис.2.8.).

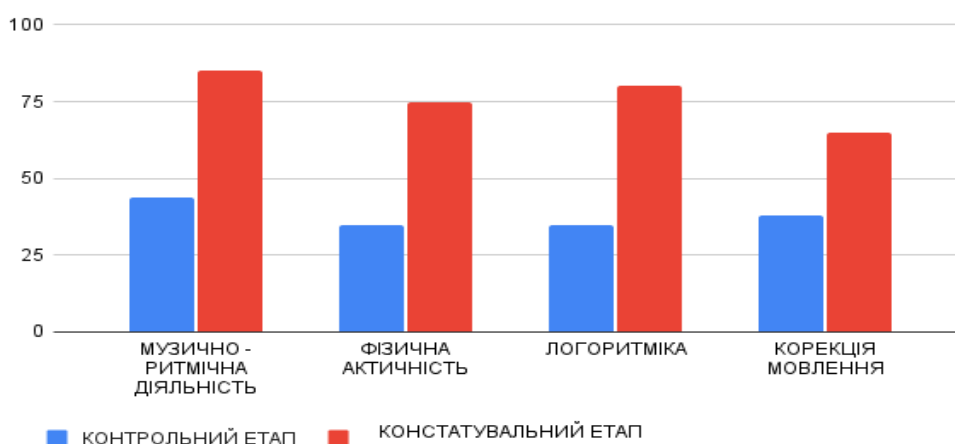


Рис. 2.8. Показники рівня застосування логоритміки до початку корекційно-розвивального навчання та після формувального навчання по всім критеріям музично-ритмічної діяльності, фізичної активності, логоритміки, корекції мовлення (%).

У ході дослідження нами було запропоновано структуру логоритмічного заняття, яка передбачає вступну, основну і заключну частини. Вступна частина орієнтована на створення сприятливої емоційної атмосфери та налаштування дітей на роботу, основна частина – на реалізацію головних завдань із корекції мовлення, а заключна частина завершує заняття, підсумовуючи досягнуті результати і закріплюючи отримані навички.

Унікальність підходу до логоритмічних занять полягає в тому, що вони інтегрують різні методи і форми роботи, спрямовані на всебічний розвиток дитини. Основна ідея полягає в тому, щоб створити середовище, де кожен

елемент заняття працює на розвиток не тільки мовлення, але й загальних когнітивних і фізичних здібностей дитини. Наприклад, вступна частина заняття може включати розминку у вигляді ігрових завдань або руханок, що допомагають дітям налаштуватися на активність і водночас активізують мовленнєві процеси через прості ритмічні вправи з елементами повторення.

Основна частина заняття з логоритміки має бути побудована таким чином, щоб поєднувати музичні, мовленнєві та рухові завдання. Тут можна використовувати різні музично-ритмічні вправи, які включають інтонаційне проголошення фраз у супроводі рухів, що відповідають темпу та характеру музики. Це дозволяє дітям засвоювати мовленнєві конструкції у природній, інтерактивній формі, що підсилює їх засвоєння і відтворення мовлення. Такі завдання не тільки допомагають тренувати вимову, а й розвивають відчуття ритму, координацію і моторні навички. Особливо важливо враховувати індивідуальні потреби дітей та адаптувати завдання залежно від рівня розвитку мовленнєвих умінь і вікової групи. Наприклад, для молодших дошкільників доречно використовувати прості ритмічні вправи з повторенням коротких фраз та елементарних рухів, тоді як старші діти можуть виконувати складніші завдання з інтеграцією сюжетних ігор і більш розгорнутих мовленнєвих конструкцій.

Заключна частина заняття є не менш важливою, оскільки вона забезпечує закріплення отриманих знань і навичок. Тут можуть застосовуватися спокійніші вправи, такі як релаксаційні ігри або пісні, які допомагають дітям закінчити заняття на позитивній ноті та сприяють емоційній стабільності. Завдяки використанню різноманітних прийомів, таких як інтеграція елементів фольклору, дидактичних ігор та уявних подорожей, заняття стають цікавими і стимулюють дитячу допитливість. Це підвищує мотивацію до навчання і створює умови для більш ефективного подолання мовленнєвих порушень.

Заняття з логоритміки для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) мають додаткові особливості. Їхня структура повинна включати елементи, які активізують увагу та утримують інтерес протягом усього часу



проведення. Важливо чергувати діяльності, підтримувати високий рівень емоційного залучення і забезпечувати динамічність уроку, щоб уникнути втоми дітей. Це можливо завдяки зміні видів діяльності, використанню ігрових прийомів, що сприяють активізації мовленнєвої та рухової активності, а також створенню доброзичливої атмосфери з самого початку заняття.

Щоб поглибити розуміння важливості логоритмічних занять, варто зупинитися на аспекті їх інтегративного підходу. Логоритміка об'єднує музику, рухи, гру та мовлення в одній структурі, що робить її особливо ефективною у роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення. Використання казкових сюжетів або уявних подорожей допомагає дітям зануритися в світ гри, зберігаючи високу концентрацію уваги протягом усього заняття. Завдяки цьому діти вчаться активно взаємодіяти з однолітками, що сприяє розвитку комунікативних навичок і соціальної адаптації.

Емоційний компонент також відіграє значну роль у логоритмічних заняттях. Позитивний настрій, створений на початку заняття, допомагає дітям швидше включитися в роботу та зберігати інтерес до завдань. Застосування музичних інструментів, співів та ритмічних вправ додає різноманітності та стимулює музично-ритмічне сприйняття. Це не тільки покращує моторну координацію, але й формує естетичний смак і здатність сприймати мистецтво.

Логоритмічні заняття відрізняються структурованістю: вступна частина підготовлює дітей до основних вправ, налаштовує їх на роботу; основна частина включає активну діяльність, спрямовану на розвиток мовленнєвих і рухових навичок; заключна частина знімає напруження і забезпечує емоційну стабільність. Така чітка структура підтримує порядок і створює атмосферу безпеки, де діти почуваються впевнено.

У вступній частині логоритмічних занять значну увагу приділяють вправам для розвитку базових рухових навичок. До таких вправ належать марширування у різних напрямках, формування шеренг і колон, перебудови, переступання і обходи предметів, а також різні види бігу, підскоків та стрибків у різних напрямках. Заняття з елементами рівноваги вчать дітей зберігати

баланс, що сприяє розвитку координації та просторового орієнтування. Ці вправи розвивають у дітей навички руху в колі, як поодиночі, так і в парах, а також підтримання постійної відстані між учасниками, формування шиків та шеренг та колони.

Розвиток просторової орієнтації, координування рухів і вміння передавати ритм і темп під час ходьби, бігу чи підскоків є ключовими аспектами цих вправ. Завдяки таким завданням діти навчаються контролювати своє дихання, що позитивно впливає на розвиток мовного дихання. Водночас, вправи сприяють формуванню слухової та зорової уваги, збагачують словниковий запас, допомагаючи дітям краще розуміти та вживати наголоси, прийменники та визначення для опису просторових взаємодій, таких як «праворуч», «ліворуч», «між», «в центрі», «в сторону» тощо.

Основна частина заняття містить кілька компонентів, серед яких загальнорозвиваючі вправи, завдання на розвиток почуття ритму, вправи для тренування пам'яті та уваги, а також вправи для розвитку голосу й артикуляції, включаючи спів та виспівування. Ці завдання доповнюються вправами для дрібної моторики та різноманітними іграми. Загальнорозвиваючі вправи можуть виконуватися в положенні сидячи, лежачи чи стоячи, з використанням мовлення або без нього, у певному темпі та ритмі.

Такі вправи поділяються за групами м'язів, включаючи м'язи тулуба, рук, плечового пояса, шиї, голови та ніг. Інтеграція цих вправ у загальний комплекс активностей допомагає закріпити рухові навички, стимулює увагу та пам'ять, нормалізує м'язовий тонус, а також розвиває почуття темпу і ритму. Виконання вправ сприяє вихованню спритності та точності, що є важливими елементами у процесі фізичного і когнітивного розвитку. Таким чином, логоритмічні заняття стають багатофункціональним засобом корекційного впливу, що поєднує фізичну активність, мовленнєву практику та розвиток психомоторних навичок.

Розвиток голосу та артикуляції є важливим компонентом основної частини заняття. Вправи з використанням співу і виспівування допомагають дітям освоїти правильну техніку дихання, що безпосередньо впливає на

формування чіткої вимови та регуляцію мовленнєвого темпу. Завдяки ритмічним вправам, дітям легше відчувати музику і передати її через власне мовлення, що формує основу для просодичних навичок – ритмо-інтонаційного аспекту мовлення. Розвиток цих навичок також підтримується вправами на пам'ять та увагу, що допомагають закріпити знання і забезпечують краще засвоєння нових матеріалів.

Вправи для розвитку дрібної моторики є ще одним важливим елементом, оскільки тісний зв'язок між моторикою рук і розвитком мовлення відомий давно. Завдання на координацію рухів пальців рук, наприклад, пальчикові ігри або вправи з невеликими предметами, допомагають дітям покращувати контроль над дрібними м'язами, що сприяє розвитку мовних навичок через активацію відповідних зон мозку.

Ігрові завдання відіграють ключову роль у логоритмічних заняттях, оскільки вони дозволяють створити атмосферу взаємодії та співпраці. Вони підтримують зацікавленість дітей, стимулюють їхню мотивацію та формують позитивний емоційний фон, який важливий для ефективного засвоєння знань і навичок. Сюжетно-рольові ігри, музично-рухові композиції, казкові ситуації – усе це активізує дитячу уяву, сприяє виразності рухів і дає змогу розвивати мовленнєву креативність.

Заключна частина заняття має на меті закріплення отриманих навичок та поступове повернення до спокійного стану. У цей етап входять вправи на розслаблення, дихальна гімнастика та короткі обговорення, де діти можуть поділитися враженнями від заняття. Такі заходи сприяють формуванню позитивного ставлення до подальших занять і підвищують впевненість у власних силах.

Особливу увагу слід звертати на вікові та індивідуальні можливості дітей, оскільки це впливає на підбір і тип вправ, які будуть використовуватися під час заняття. Педагог має враховувати загальний рівень психомоторного навантаження, забезпечуючи правильний баланс між рухливими завданнями, такими як марширування чи біг, та статичними вправами. Це дозволяє

уникнути перенавантаження або, навпаки, недостатньої стимуляції, що впливає на ефективність корекційного процесу.

Вправи, спрямовані на розвиток дихання, голосу та артикуляції, мають визначальне значення для корекційної роботи при загальному недорозвитку мовлення. Плавний і тривалий видих, разом із чіткою артикуляцією, формують основу для правильного мовлення. Особливо важливо навчити дітей мовленнєвого дихання, яке відрізняється від фізіологічного дихання за своїм механізмом. Під час мовлення вдих, як правило, здійснюється через рот, що дозволяє швидко наповнити легені повітрям. Видих має бути рівномірним і тривалим, оскільки саме він забезпечує звукове відтворення мови.

Для розвитку фізіологічного дихання ефективними є вправи на зразок «Подуй на кульбабу», «Задуй свічку» чи «Погріємо руки». Вони дозволяють дітям усвідомити зв'язок між диханням і його тривалістю, а також формують необхідні передумови для тренування мовного дихання.

Для вдосконалення навичок мовного дихання застосовуються специфічні вправи, такі як «Ліс шумить», де діти вимовляють звук «Ш» і синхронно виконують рухи руками, і «Мотор працює», що передбачає вимову звуку «Р» з обертальними рухами руками. Ці вправи поєднують дихальну і рухову активність, що сприяє більш природному розвитку мовлення.

Включення співу та виспівування пісень у логоритмічні заняття також має значний вплив. Це допомагає дітям освоювати голосоутворення та підвищує їхню впевненість у власних мовленнєвих здібностях. Спів є ефективним засобом зміцнення голосових зв'язок і навчання правильної артикуляції, сприяє поліпшенню мовного дихання, а також активізує емоційний та креативний потенціал дитини.

На початкових етапах роботи над співом доцільно обирати пісні з короткими фразами, що допомагає дітям освоїти правильне голосоутворення. Мелодії повинні бути простими, без великих інтервалів, а темп – повільний або середній. Особливо корисно використовувати пісні, що містять велику кількість голосних і дзвінких приголосних, оскільки це сприяє розвитку чіткої

артикуляції та зміцненню голосових зв'язок. Акомпанемент до пісень має бути легким, що дозволяє дітям зосередитися на співах, а інсценування пісень підвищує їхню зацікавленість та залученість. Важливо, щоб зміст пісень відповідав віковим та мовленнєвим особливостям дітей.

Робота музичного керівника над розвитком співу у дітей має проходити через кілька послідовних етапів. На першому етапі діти займаються проспівуванням голосних звуків, що дозволяє відпрацювати дихання, постановку голосу та ритм. Цей етап важливий для розвитку м'язів мовленнєвого апарату та розпізнавання голосних на слух. Після цього розпочинається робота з чистомовками для постановки шиплячих і свистячих звуків, що є другим етапом. Третій етап передбачає роботу з чистомовками для відпрацювання сонорних звуків. Завершальним етапом є закріплення засвоєних навичок у вільному мовленні, що допомагає формувати цілісні мовленнєві навички.

Важливо зазначити, що робота над співом виходить за межі простої постановки звуків. Вона також спрямована на розвиток емоційної виразності дітей, що проявляється через міміку та жести. На заняттях рекомендується використовувати пісні різного характеру, щоб діти могли відчутти і передати різні емоційні стани. Це дозволяє їм не лише вдосконалювати свої музичні та мовленнєві навички, але й розвивати емоційну сферу, що є важливою складовою соціальної адаптації.

Практика розспівування має включати вправи на голосні звуки, що сприяє тренуванню дихання та активізації нижньої щелепи. Одні й ті ж теми потрібно повторювати кілька разів, щоб діти їх добре засвоїли. Зокрема, розспівування на голосні звуки слід проводити протягом кількох місяців, щоб сформувати стійкі навички правильного дихання та артикуляції.

Заняття з логоритміки часто включають вправи для розвитку дрібної моторики пальців рук, які є важливими елементами для формування мовленнєвих навичок. Ці вправи можуть бути інтегровані як під час виспівування або співу, так і в інших частинах заняття. Пальчикова гімнастика,

масаж пальців та різноманітні ігри активізують рецепторні зони кисті, що мають прямий зв'язок із мозком. Ця стимуляція допомагає зняти напруження та покращує загальний емоційний стан дітей, що є важливим для гармонійного розвитку.

Рухливі ігри, які є невід'ємною складовою логоритмічних занять, служать для закріплення набутих навичок. Оскільки діти з загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) часто виявляють фізичну слабкість, низьку витривалість та швидку втому, ці ігри мають терапевтичний ефект. Вони допомагають не лише вдосконалювати моторні навички, але й сприяють розвитку когнітивних функцій: покращують пам'ять, концентрацію уваги та вміння перемикатися між завданнями. Крім того, рухливі ігри стимулюють формування таких соціальних якостей, як зібраність, терпіння, навички співпраці та взаємодії. Гра стає мостом, який допомагає дітям інтегруватися в колектив, подолати страхи та невпевненість.

На початкових етапах логоритмічної роботи рекомендується включати в заняття ігри з елементами шикування та перешикування, що допомагає дітям розвивати просторове мислення і навички координації. Поступово, коли основні моторні навички зміцнюються, можна додавати більш складні ігри з бігом, стрибками та підскоками. Це допомагає підвищити фізичну витривалість, зміцнити мускулатуру та сприяє загальному фізичному розвитку.

Заключна частина логоритмічних занять включає мімічні вправи та етюди, які розвивають артикуляційний апарат і допомагають дітям у вираженні емоцій через міміку. Такі вправи є важливими для розвитку невербальної комунікації та зміцнення емоційної сфери дитини. Слухання музики у сполученні зі спокійними рухами, марширування та вправи зі спеціальними предметами допомагають стабілізувати дихання і врівноважують нервову систему, зменшуючи збудження та сприяючи релаксації. Це створює сприятливі умови для гармонійного завершення заняття та підтримує позитивний емоційний фон, що сприяє подальшій успішній роботі.

Проведення логоритмічних занять з наслідувальною методикою сприяє створенню комфортного середовища, де діти не відчують надмірного тиску від очікувань. Підготовка мовленнєвого матеріалу не є необхідною умовою перед заняттями, оскільки діти засвоюють його у процесі активної діяльності. Синхронне промовляння разом із педагогом, стоячи у колі або сидячи півколом, забезпечує не лише ефективне засвоєння матеріалу, а й підтримує колективний дух, що особливо важливо для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

Ігрова форма занять із використанням музики та ритмічних вправ надає дітям можливість зануритися у цікавий світ взаємодії, де вони вчаться виражати свої емоції, вдосконалюють мовні навички та одночасно розвивають рухові вміння. Завдяки інтеграції різних типів пам'яті – слухової, зорової, рухової – матеріал краще запам'ятовується, що особливо ефективно для дітей, які мають труднощі із засвоєнням інформації. Включення рухів у процес навчання сприяє активізації мозкової діяльності, стимулюючи різні ділянки, відповідальні за мовлення та координацію.

Колективна взаємодія під час виконання ритмічних завдань стимулює розвиток соціальних навичок, підвищує рівень концентрації уваги та допомагає дітям з більш слабкими можливостями навчатися у більш досвідчених однолітків. Це створює позитивне середовище підтримки, де дитина відчуває себе частиною колективу та поступово набуває впевненості у власних силах. Музичний супровід з ритмічними елементами діє як мотиватор, стимулюючи гіпоактивних дітей до активності, а гіперактивним надаючи заспокійливий ефект.

Психологічне розвантаження під час логоритмічних занять забезпечує позитивний емоційний клімат, що допомагає дітям позбутися страхів і невпевненості. Через позитивні емоції, отримані на заняттях, дитина розвиває самостійність, стає більш активною, відкритою до нових знань та взаємодії з оточуючими. Головний принцип логоритмічних занять – це гармонійне поєднання слова, руху та музики, що забезпечує комплексний підхід до

корекції та розвитку мовлення у дітей. Така методика дозволяє не тільки розвивати мовні й рухові навички, а й зміцнювати загальний фізичний та психоемоційний стан дитини, сприяючи її успішній соціалізації та інтеграції у суспільство.

### **Висновки до другого розділу**

Сучасна ситуація у системі освіти, в якій відбуваються зміни, пов'язані з орієнтацією на ціннісні напрями педагогічного процесу, його гуманізацію та індивідуалізацію в підходах до вирішення проблем конкретної дитини, спонукає педагогів та спеціалістів до створення нових моделей, пошуку нових форм і технологій спеціалізованої допомоги дітям, які мають проблеми у психофізичному розвитку, навчанні, спілкуванні і поведінці.

Подолання порушень мовлення в дошкільному віці має величезне значення в подальшому житті дитини. Мовлення можуть бути причиною відхилень у розвитку таких психічних процесів, як пам'ять, мислення, уява, а також сформувати комплекс неповноцінності, що виражається в труднощах спілкування. Своєчасне усунення мовленнєвих порушень допоможе запобігти труднощам в оволодінні навичками читання і письма.

Одним із головних завдань мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу є оволодіння літературними нормами української мови та формування зачатків мовної особистості вже на дошкільному етапі навчання. Важливого значення у цьому зв'язку набуває своєчасна і систематична корекція мовленнєвих відхилень дошкільників.

Перед фахівцями, які працюють з дітьми з мовленнєвими відхиленнями, стоїть завдання пошуку найбільш ефективних методів формування мовленнєвих можливостей, збереження і зміцнення фізичного здоров'я дошкільнят, для успішного оволодіння мовленнєвими навичками. Тому саме логоритміка, як показало наше дослідження, являє собою один із засобів подолання загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Крім



того, на сучасному етапі розвитку дошкільної логопедії логориміка є необхідною для всебічного розвитку дитини, оскільки має великий вплив на її розумовий, фізичний і психічний стан.

Унікальність логоритміки полягає в її здатності комплексно підходити до розвитку дитини, поєднуючи фізичні, мовленнєві та емоційні компоненти. Ця методика сприяє формуванню основних навичок, необхідних для гармонійного розвитку дитини, що включає не тільки мовленнєві вміння, але й психомоторні, когнітивні та соціальні навички. Логоритміка стає невід'ємною частиною процесу виховання і розвитку дітей з порушеннями мовлення, допомагаючи їм поступово долати труднощі та інтегруватися у колектив однолітків.

Застосування фольклорних джерел і культурних елементів у заняттях підкреслює значущість традицій і сприяє формуванню національної самосвідомості. Це є важливим аспектом загального виховання дітей, адже поєднання корекційної роботи з культурною освітою робить процес навчання змістовнішим і глибшим.

Логоритміка залишається невід'ємною складовою системи корекційної педагогіки, яка розширює межі звичайного навчання та створює багатовимірне освітнє середовище для дітей з мовленнєвими порушеннями. Її комплексний підхід не тільки допомагає подолати мовленнєві проблеми, а й забезпечує розвиток інших важливих навичок, які сприяють підготовці дитини до подальшого навчання та соціального життя.

Аналіз існуючих на сьогоднішній день методик з проведення логоритмічних занять свідчить про те, що методичний аспект використання логоритміки в системі усунення загального недорозвитку мовлення розроблений недостатньо. Це свідчить про необхідність подальшого вивчення і розвитку даного напрямку, так як логоритміка має велике значення в розвитку дитини і є одним з провідних засобів подолання порушень мовленнєвої, психологічної, рухової і музично-ритмічної сфер. Крім того, проведене нами дослідження свідчить про те, що саме розвиток цих сфер у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення має свої особливості і потребує додаткової

корекційно-розвивальної роботи, що також свідчить про велику значущість логоритміки.

Логоритмічні заняття дають можливість долати проблеми в мовленні у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення шляхом розвитку, виховання і корекції у дітей рухової сфери в поєднанні зі словом і музикою, що дозволяє дітям глибше зануритися в ігрову ситуацію, створити сприятливу атмосферу засвоєння досліджуваного матеріалу і розвитку творчих здібностей. Знання засвоюються дітьми швидше, так як їх подача супроводжується різноманітними рухами під музику, що дозволяє активізувати одночасно всі види пам'яті (слухову, рухову, зорову). Крім того, колективне виконання завдань сприяє упорядкуванню і вдосконаленню ритмічних процесів, розвиває уміння зосередитись, що допомагає слабким дітям у колективі виконати ритмічний рух, наслідуючи більш сильніших дітей. Музика, ритм, слово, створюють сприятливі умови для тренування процесів збудження і тренування. На заняттях відбувається психологічне розвантаження. Діти, отримуючи яскраві враження, позитивні емоції, почуття радості, поступово звільняються від невпевненості в собі, від слабкості, від особистої несаможиттєвості.

Розроблені нами методичні рекомендації щодо подолання ЗНМ з урахуванням основних принципів і методів логопедичної ритміки, не вичерпують всіх можливостей логоритмічного впливу на ЗНМ. Тому, ми бачимо необхідність у продовженні роботи в даному напрямку.

## ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило досягнення поставлених цілей і завдань, а також дозволило сформулювати такі основні висновки:

1. У першому розділі наукової роботи досліджено сутність поняття «логоритміки» та визначено її місце у системі корекційно-розвивальної роботи з дошкільниками із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Ретроспективний аналіз наукових джерел засвідчив, що логоритміка як інтеграція мовленнєвих, музичних і рухових вправ є ефективним методом гармонійного розвитку дитини. Її використання сприяє покращенню мовленнєвих навичок, психомоторного розвитку та соціалізації дітей із загальним недорозвитком мовлення.

2. Визначено ключові аспекти впливу логоритміки на розвиток дітей:

- Розвиток мовлення: покращення артикуляційної моторики, формування правильної звуковимови, збільшення словникового запасу.

- Фізичний розвиток: зміцнення загальної та дрібної моторики, координації рухів.

- Емоційний і соціальний розвиток: формування впевненості, комунікативних навичок та емоційної стабільності.

3. Досліджено методика організації логоритмічних занять. Встановлено, що її ефективність залежить від врахування таких чинників:

- індивідуальних потреб і можливостей дитини;

- адаптації вправ до вікових та психологічних особливостей дошкільників;

- використання ігрових і музично-ритмічних форм діяльності;

- інтеграції логопедичних, фізичних та музичних елементів у структуру заняття.

4. Проведено експериментальну апробацію логоритмічних занять у закладі дошкільної освіти. Результати підтвердили ефективність цього методу для розвитку дітей із ЗНМ. Зокрема:

- рівень зв'язного мовлення у дітей покращився на 28 %, словниковий запас збільшився на 24 %, якість звуковимови покращилася на 32 %.

- моторна координація та увага поліпшилися на 35 %.

- емоційна зацікавленість дітей до занять зросла на 40 %, що свідчить про підвищення мотивації до навчання.

5. У роботі розроблено програму логоритмічних занять, яка включає ритмічні вправи, артикуляційні завдання, музично-рухові ігри та інтерактивні завдання. Вона зорієнтована на створення умов для індивідуального підходу до кожної дитини та може бути використана логопедами, педагогами й батьками в корекційній роботі. Визначено значущість логоритміки як інструменту інклюзивної освіти. Заняття забезпечують доступність для дітей із різними видами порушень розвитку, створюють сприятливі умови для їхньої інтеграції в колектив і підвищують ефективність освітнього процесу.

Логоритміка довела свою ефективність у роботі з дітьми дошкільного віку із ЗНМ. Перспективи подальших досліджень пов'язані з адаптацією логоритмічних методик до роботи з іншими категоріями дітей із мовленнєвими порушеннями, розробкою інноваційних програм і вдосконаленням методів роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальші дослідження і впровадження логоритміки як важливого інструменту для розвитку дітей у закладі дошкільної освіти є актуальними і надалі.

Матеріали дослідження можна використати в освітньому процесі ЗДО вихователями, спеціалістами ЗДО, батьками, студентами під час проходження педагогічної практики.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: А.М. Богуш. К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2012. 26 с.
2. Бегас Л. Д. Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03. НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2016. 16 с.
3. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Київ.: ВД «Слово», 2008. 440 с.
4. Богрова Х. Б. Психологічні особливості розвитку просодичного компонента мовлення дітей дошкільного віку засобами вокалотерапії: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г.Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2017. 24 с.
5. Борова В. Є. Виховання інтонаційної виразності мовлення дітей із недоліками звуковимови. Наука і освіта. Київ. 2011. № 4. С. 51-54.
6. Боряк О. В. Корекція просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами логопедичної ритміки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03. НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2012. 20 с.
7. Бойченко С. Музичні вправи що допоможуть зменшити фізичне та емоційне напруження в дітей. Журнал «Музичний керівник», 2024. № 5. С. 18-21.
8. Верещак Л. Б. Розвиваємо мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики. Логопед. 2017. № 9.
9. Гаврилова Н. С. Порушення фонематичних процесів у дітей. Актуальні питання корекційної освіти. 2010. Вип. 1. С. 87-98 с.
10. Галущенко В. І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою формою дизартрії: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03. Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". Одеса, 2012. 20 с.
11. Глухова О. В. Логоритміка – говоримо, рухаємося та музикуємо!

Музичний керівник. 2015. № 9. С. 13-19.

12. Голуб Н. Психологічний тренінг як засіб корекції мовлення у дітей змовленнєвими порушеннями. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Ч. 3 / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Жовтий О. О., 2014. С. 96-102.

13. Григор'єва О. Є. Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ. Логопед. 2017. № 3. С. 8-14.

14. Державний стандарт дошкільної освіти України 2021. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/bazoviy-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukraini>.

15. Дубич М. В. Розвиток пізнавальних та творчих здібностей дошкільників із вадами мовлення та порушенням психічного розвитку засобами оригамі-мозаїки. Логопед. 2017. № 11. С. 11-20.

16. Журавльова Л. С. Корекція мовлення старших дошкільників із заїканням засобами музично-дидактичних ігор. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 19: Корекційна педагогіка та психологія. К., 2005. Вип. 5. С. 25-32.

17. Журавльова Л. С. Розвиток мовлення у старших дошкільників із заїканням засобами музично-дидактичних ігор: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03. НПУ ім. М.П. Драгоманова. К., 2009. 23 с.

18. Забара О. В. З історії виникнення логопедичної ритміки. Логопед. 2012. № 10. С. 8-12.

19. Закон України про дошкільну освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

20. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс. К.: Слово, 2016. 384 с.

21. Калмикова Л.О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку:

психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри. К.: Слово, 2017. 447 с.

22. Карпицька Л. В. Сторітелінг – сучасна технологія розвитку монологічного мовлення у дітей із логопедичними ускладненнями старшого дошкільного віку. Логопед. 2019. № 12. С. 4-7.

23. Керик О. Логопедичний тренінг як засіб розвитку комунікативної діяльності дітей з мовленнєвими порушеннями. Молодь і ринок. № 5 (136). 2016. С. 82-86.

24. Конопляста С. Ю. Психолого-педагогічне вивчення дітей з вадами мовлення. Удосконалення підготовки науково- педагогічних кадрів в Україні: зб. наукових праць. К.: УДПУ ім. М.П. Драгоманова, 1997. С. 112-117.

25. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія. Навчальний посібник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Знання, 2010. 293 с.

26. Ленів З. П. Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2010. 21 с.

27. Кузовкова О. Як розвивати мовлення на музичних заняттях. Журнал «Музичний керівник». 2022. № 1. С. 22 -25.

28. Кучер Л. Логоритміка – Корекція звуковимови дошкільників: мнемотехніка + музика. Журнал «Музичний керівник». 2022. № 11. С. 13-15.

29. Матковська М. І. Гра-драматизація як засіб мовленнєвого та художньо-естетичного розвитку дошкільників із порушеннями мовлення. Логопед. 2016. № 11. С. 2-4.

30. Мартиненко І. В. Психолого-педагогічні підходи до діагностики комунікативної діяльності дітей з системним порушенням мовлення. Логопедія. Науково-методичний журнал. 2015. № 5. С. 38-45.

31. Марченко І. С. Особливості логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. Логопедія. Науково-методичний журнал. 2013. № 3. С. 52-56.

32. Мілевська О. П. Логотренінг як форма роботи зі стимуляції у дітей мовленнєвих механізмів різного рівня. Збірник наукових праць Кам'янець-

Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2010. Вип. 14. С. 165-174.

33. Носко Ю. М. Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 2. С. 139-141.

34. Носко Ю., Скиба Н. Проведення віртуальних екскурсій у контексті впровадження інклюзивної освіти у початковій школі. Scientific Collection «InterConf», (152). 2023. С. 174-180.

35. Носко Ю., Куртова Г., Давидова Н. Удосконалення сенсорного виховання дітей дошкільного віку. Вісник Національного університету" Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. 2022. Випуск 16. С. 179-183.

36. Носко Ю. М., Смолянко Ю. М., Качура Д. М. Підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах: навчальний посібник. Чернігів, ФОП Баликіна С. М., 2023. 145с.

37. Олефір О. Стан сформованості навичок спілкування шестирічних дітей з порушеннями мовлення. Імідж сучасного педагога. Науково-практичний освітньо-популярний часопис. 2009. № 6-7. С. 45-47.

38. Притиковська С. Д. Використання в корекційно-логопедичних цілях розвитку координаційних здібностей у дітей з мовленнєвими порушеннями. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Вип. 9. В 2-х т., том 2. Кам'янець- Подільський: ПП Медобори-2006, 2017. С. 201-210.

39. Притиковська С. Д. Теоретичні та методичні аспекти розвитку темпоритму мовлення засобами музично-ритмічного та фізичного виховання. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Вип. 14. Кам'янець- Подільський: ПП Медобори-2019. С. 248-251.

40. Рібцун Ю. В. Звуко-рухова абетка. Віршики, картинки, звуки для забави і науки. Х. : Вид. група «Основа», 2013. 176 с.



41. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення. К., 2012. С. 46-87.
42. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ. Логопедичний вісник. 2011. Вип. 2. С. 36-53.
43. Романенко О. В. Застосування соціально-психологічного тренінгу в системі психологічної допомоги дітям з тяжкими порушеннями мовлення. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 27. С. 174-179.
44. Рожкова Л. Лебідь і Слон-гора, або Як налагодити комунікацію за допомогою логоритмічних пісень. Журнал «Музичний керівник». 2024. № 7. С. 12-15.
45. Соботович Є. Ф. Критерії оцінювання мовленнєвого розвитку дитини (у його лексичній ланці) на різних вікових етапах. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дитини дошкільного віку. Дефектологія. 2003. № 2. С. 2-11.
46. Соботович Є. Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку. Дефектологія. 2002. № 3. С. 2-5.
47. Соботович Є. Ф. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. К.: Актуальна освіта, 2004. С. 7-35.
48. Смердова В. Танцюй, грай, співай: логоритмічні активності. Журнал «Музичний керівник». 2024. № 7. С. 19-22.
49. Стороженко Г. Логоритміка для всіх і кожного. Журнал «Музичний керівник». 2019. № 12. С. 12-15.
50. Тищенко В. В., Рібцун Ю. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам. К.: Літера ЛТД. 2006. 128 с.
51. Трофименко Л. І. Особливості розвитку особистості дошкільників з

мовленнєвими порушеннями. Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами. Т. 8. 2018. С. 224-229.

52. Чеснокова Л. В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 160 с.

53. Шеремет М. К., Манько М. Науково-теоретичні засади проблеми діагностики і корекції мовленнєвого розвитку в дітей раннього віку. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. К., 2007. № 8. С. 88-90.

54. Шеремет М. К., Пахомова Н. Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі: Навчально-методичний посібник. К.: Знання, 2009. 137 с.

55. Школьник С. Я. Мовні віршовані ігри та вправи з музичним супроводом для дітей, що мають вади мовлення. Х., 1999. 86 с.

56. Штіль С. Ю. Формування мовленнєвих компетентностей у дошкільників з особливими освітніми потребами шляхом розвитку дрібної моторики. Дитина з особливими потребами. 2019. № 5. С. 26-28.

57. Юрова Р. А., Щолокова А. В. Заняття з логоритміки із заїкуватими дітьми. К., 2000. С. 67-94.

58. Asikainen M., Hannus S. Developing speech. *Duodecim*. 2013; 129(2):182-8.

59. Cherney L.R. Aphasia treatment: intensity, dose parameters, and script training. *Int J Speech Lang Pathol*. 2012 Oct; 14 (5): 424-431.

60. Leff A., Starrfelt R. *Alexia: Diagnosis, Treatment and Theory*. Springer, 2014.

61. McAllister A, Sjölander P. Children's voice and voice disorders. *Semin Speech Lang*. 2013.

62. Norton E.S., Beach S.D., Gabrieli J.D. Neurobiology of dyslexia. *Curr Opin Neurobiol*. 2014.

63. Starrfelt R., Olafsdóttir R. R, Arendt I.M. Rehabilitation of pure alexia: a review. *Neuropsychol Rehabil*. 2013;23(5):755-79.

64. Waring R., Knight R. How should children with speech sound disorders be classified? A review and critical evaluation of current classification systems. *Int J Lang Commun Disord.* 2013 Jan; 48(1):25-40.

## ДОДАТКИ

### Додаток А

#### ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МАГІСТЕРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

##### Довідка

про впровадження результатів магістерського дослідження

##### Мандзюк Ольги Сергіївни

На базі Чернігівського закладу дошкільної освіти № 71 упродовж 2023 – 2024 років Мандзюк Ольга Сергіївна здійснювала практичне впровадження результатів магістерського дослідження на тему: «Логоритміка в системі роботи з дітьми дошкільного віку».

Розроблена в межах дослідження авторська програма логоритмічних занять була інтегрована в освітній процес старшої групи закладу дошкільної освіти № 71. Особлива увага приділялася роботі з дітьми із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ). Заняття проводилися з урахуванням індивідуальних мовленнєвих та психофізичних особливостей дітей.

##### Впровадження результатів дослідження дозволило:

- підвищити рівень мовленнєвого розвитку вихованців, зокрема покращити їхню артикуляцію, фонематичний слух та ритмічність мовлення;
- стимулювати розвиток дрібної та загальної моторики через використання музично-рухових вправ у логоритмічних заняттях;
- посилити психоемоційний стан дітей та їхню здатність до взаємодії з однолітками та дорослими.

Окрім цього, результати магістерського дослідження були використані для розробки методичних рекомендацій для педагогічних працівників закладу та батьків щодо активізації пізнавальної діяльності та розвитку мовленнєвих і рухових навичок у дітей дошкільного віку.

У межах методичного об'єднання спеціалістів Чернігівського закладу дошкільної освіти № 71 Мандзюк Ольга Сергіївна провела доповідь на тему: «Логоритміка як засіб стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку», під час якої презентувала результати впровадження своєї програми та окреслила перспективи її використання в інших групах закладу.

Впровадження результатів дослідження отримало позитивні відгуки педагогів закладу та батьків вихованців.

Мандзюк О.С.

Рецензент



Мандзюк О.С.

(підпис, ПІБ)

## ПУБЛІКАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



**Міністерство освіти і науки України  
Український державний університет імені Михайла Драгоманова  
Національна академія педагогічних наук України  
Громадська організація «Українська асоціація педагогів і психологів  
початкової, дошкільної і позашкільної освіти»**

**ПРОГРАМА**

**І Всеукраїнських педагогічних читань  
пам'яті Володимира Бондаря**

**«КОНТЕКСТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЛОДИМИРА  
БОНДАРЯ. АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В  
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ»**

**3 жовтня 2024 року**

***З нагоди відзначення 190 річниці Українського державного університету  
імені Михайла Драгоманова***

**Київ - 2024 р.**



**ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ АДАПТИВНОГО НАВЧАННЯ**

*Магеррамова Гулзар Бакіркизи, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*

*Науковий керівник: к. пед. наук, доц. Імбер В.І.*

**РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ**

*Максимець Світлана Костянтинівна, директорка Спеціалізованої школи № 187 з поглибленим вивченням української та англійської мов м. Кисва*

**ЛОГОРИТМІКА В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

*Мандзюк Ольга Сергіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 012 Дошкільна освіта Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. Науковий керівник: докт. пед. наук, проф. Носко Ю.М.*

**ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ КОНТРОЛЮ ПРОДУКТИВНОСТІ АДАПТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

*Малісевич Ольга Олександрівна, асистентка кафедри початкової освіти ПНПУ імені В.Г. Короленка*

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОЇ СИМВОЛІКИ УКРАЇНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

*Мафтин Лариса Василівна, кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

**ДИДАКТИЧНІ КОМІКСИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

*Махно Анастасія В'ячеславівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Науковий керівник: докт. пед.н., доц. Вікторенко І.Л.*

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

*Мацюк Анастасія Володимирівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Науковий керівник: к. пед. наук, доц. Шикиринська О.В.*



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



# СЕРТИФІКАТ

№03.10/2024-382

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

*Ольга Манузюк*

взяв (-ла) участь

*у I Всеукраїнських педагогічних читаннях пам'яті академіка Володимира Бондаря  
«Контексти наукових досліджень Володимира Бондаря. Адаптивне навчання  
студентів в умовах воєнного стану та відновлення України», де пройшов (-ла)  
підвищення кваліфікації тривалістю 6 годин (0,2 кредити ЄКТС)*

Ректор

Віктор АНДРУЩЕНЬО





# Сертифікат

Цей сертифікат засвідчує що:

## Ольга Мандзюк

взяв (ла) участь у роботі:

VII Всеукраїнської науково-практичної конференції  
«ПРОСОЦІАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ:  
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»  
приурочена до 140-річчя українського жіночого руху

31 травня 2024 року

Ректор Уманського державного  
педагогічного університету  
імені Павла Тичини



проф. Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

Декан факультету соціальної  
та психологічної освіти



проф. Оксана КРАПЧЕНКО

Організаційний комітет:





## ПРОГРАМА

VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

### **«ПРОСОЦІАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»**

приурочена до 140-річчя українського жіночого руху



Умань – 2024

**Лисак Анна Федорівна**, викладачка кафедри соціальної роботи  
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»  
Харківської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ  
ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

**Малишевська Ірина Анатоліївна**, докторка педагогічних наук,  
професорка, професорка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти  
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В  
УМОВАХ КРИЗОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

**Макалус Дмитро Ігорович**, аспірант Науково-дослідного інституту  
публічного права

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЮНАКІВ І ЮНОК В УМОВАХ  
ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

**Мандзюк Ольга Сергіївна**, здобувачка другого ( магістерського) рівня  
вищої освіти спеціальність 012 дошкільна освіта, 53 група Національного  
університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

**Носко Юлія Миколаївна**, докторка педагогічних наук, професорка  
кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету  
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО  
ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

**Мороз Тетяна Михайлівна**, аспірантка факультету соціальної та  
психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету  
імені Павла Тичини



INTERNATIONAL  
SCIENCE GROUP

# Certificate

OF PARTICIPATION

is awarded to

Мандзюк Ольга

for active involvement in

XIV International Scientific and Practical Conference  
«THE LATEST TECHNOLOGIES IN SCIENTIFIC ACTIVITY  
AND THE EDUCATIONAL PROCESS»

December 03-06, 2024, Porto, Portugal

24 Hours of Participation  
(0,8 ECTS credits)



Bowker



Organizing committee

  
SIGNATURE



Open Ukrainian Citation Index





## **ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

**Мандзюк Ольга** – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 012 Дошкільна освіта Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна

Ключові слова: логоритміка, мовленнєві порушення, корекція мовлення, дошкільна освіта, творчі здібності, рухова координація, музично-ритмічні вправи, психоемоційний стан, дрібна моторика.

У сучасному суспільстві значна увага приділяється якості та доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема тих, хто має мовленнєві порушення. Освітній процес спрямований на створення оптимальних умов для повноцінного розвитку та самореалізації дітей. Важливим аспектом є соціалізація дітей із мовленнєвими труднощами, що є актуальним як у теоретичному, так і в практичному плані. Водночас забезпечення їх адаптації вимагає комплексного підходу до вирішення специфічних завдань, одним з елементів якого є логоритміка як методика мовленнєвої корекції.

Розвиток мовленнєвої компетентності є пріоритетним завданням дошкільної освіти для забезпечення гармонійного розвитку дитини. Нині спостерігається зростання кількості дошкільнят із мовленнєвими порушеннями, яке має тенденцію до подальшого збільшення. За статистикою, порушення звуковимови відзначаються у близько 42% дітей дошкільного віку. Ці дані вказують на необхідність запровадження спеціальних корекційних методик, зокрема логоритміки, для ефективного вирішення проблеми.

Дошкільнята з мовленнєвими порушеннями формують різномірну групу як за рівнем вираженості мовленнєвих труднощів, так і за їх природою. Комплексне знання особливостей логоритмічної роботи та вміле використання корекційних методів сприяє швидшому подоланню мовленнєвих порушень у дітей.

Логоритміка являє собою систему вправ, завдань і ігор, що поєднують музику, рухи і слово. Ці елементи спрямовані на досягнення корекційних, освітніх і оздоровчих цілей. Під час виконання оздоровчих завдань у дітей зміцнюється опорно-руховий апарат, розвивається дихання, координація, сенсорика, формуються навички правильної постави, рівноваги та грації.

Завдання освітнього характеру сприяють формуванню рухових навичок, орієнтації у просторі та вмінню пересуватися відносно інших людей і предметів, розвивають спритність, силу, витривалість та координацію. Корекційні завдання, своєю чергою, зосереджені на мовленнєвій моториці, фізіологічному диханні, закріпленні навичок правильного вживання звуків у мовленні, а також розвитку слухо-зорово-рухової координації.

Логоритміка тісно пов'язана з музичною діяльністю: співом, слуханням музики, музично-ритмічними рухами, грою на дитячих музичних інструментах. Спів включає вправи для тренування мовленнєвого апарату, розвиток дрібної моторики, підспівки та ігри, що поєднують спів і рухи. Слухання музики використовується як засіб для релаксації, розвитку слухової уваги та

формування вольових якостей характеру. Музично-ритмічні вправи містять у собі ігри зі словом, співом і інструментами, які покращують увагу, пам'ять, орієнтацію у просторі та почуття ритму.

Гра на музичних інструментах, у свою чергу, допомагає розвивати ритмічні навички та дрібну моторику. Особлива роль належить музичним інструментам і дитячим іграшкам, адже вони вводять дитину у світ музики та сприяють розвитку її творчих здібностей. У сучасній логопедії логоритміка сприяє всебічному розвитку дитини, адже вона позитивно впливає на її фізичний, розумовий та психоемоційний стан.

Основним принципом логоритмічних занять є тісний зв'язок рухів із музикою, поєднання ритму та мовленнєвого матеріалу. Слово тут виступає в різноманітних формах: тексти пісень, хороводи, драматизації та інсценування. Використання мовного матеріалу дозволяє створювати цікаві логопедичні ігри, які поєднують ритм і мовлення, що приносить дітям емоційне задоволення.

На закінчення можна зазначити, що ефективність сучасних корекційних підходів у роботі з дітьми значною мірою залежить від якісної співпраці дорослих. Позитивна атмосфера, створена педагогами, їхній оптимістичний настрій і готовність радіти навіть незначним успіхам дитини є важливими умовами для розкриття її потенціалу та подолання мовленнєвих труднощів.

#### **Список використаних джерел**

1. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1. 70-75 с.
2. Логопедія: підручник / М. К. Шеремет [та ін.]. Київ : Слово, 2010. 665 с.
3. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків: Ранок, 2018. 40 с.
4. Садовенко С. Музична логоритміка: практикум для вихователів і музичних керівників. Дошкільне виховання. 2018. № 7. С. 14-18.
5. Тисленко С. Ю. Використання логоритміки у корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Миколаїв, 2022, С. 1-4.



# CERTIFICATE OF PARTICIPATION

The XIV International Science Conference  
«Current problems of mankind and ways to solve them»

This is to certify the participation in the conference and the publica-  
tion of the article in the corresponding proceedings

*Мандзюк Ольга*

**12 Hours of Participation** (0,4 ECTS credits)

**DECEMBER 02-04, 2024**

**MUNICH, GERMANY**





## ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

**Маидзюк Ольга,**

здобувачка другого ( магістерського) рівня вищої освіти  
спеціальність 012 дошкільна освіта, 53 група  
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

Носко Юлія,

доктор педагогічних наук, професор  
кафедри дошкільної та початкової освіти

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

На сучасному етапі розвитку суспільства значно посилилася увага до якості й доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з мовленнєвими порушеннями. Усі учасники освітнього процесу об'єднані однією метою – створення оптимальних умов для повноцінного розвитку дітей та задоволення потреб для їх самореалізації. Процес соціалізації дітей з порушенням звуковимови є дуже актуальним в теоретичному і практичному відношенні, та потребує розв'язання багатьох завдань для ефективної адаптації осіб з особливими освітніми потребами. Однією із складових даного процесу є корекція мовлення дітей засобами логоритміки.

Формування мовленнєвої компетентності є одним із пріоритетних завдань всебічного гармонійного розвитку дитини у закладі дошкільної освіти. На жаль, на сьогоднішній день кількість дітей, які мають мовленнєві порушення, збільшилася порівняно з попереднім десятиліттям і має тенденцію до подальшого зростання. Так, порушення звуковимови спостерігається у 42%

дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цього показника.

Діти з мовленнєвими порушеннями, що становлять наповнюваність логопедичних груп дошкільних освітніх закладів є складною і різномірною групою як за тяжкістю прояву дефектів, так і за природою його виникнення. Перелік цих факторів, а також знання системи логоритмічної роботи та вміння застосування засобів та методів колекційної роботи сприяють більш швидкому та ефективному подоланню мовленнєвих порушень у дітей.

Логоритміка – це низка вправ, завдань, ігор, що поєднують в собі музику, рухи, музику і слово, музику, слово і рухи. І все це направлено на вирішення корекційних, освітніх, а також оздоровчих задач.

В результаті рішення оздоровчих завдань у дітей з мовленнєвими порушеннями зміцнюється кістково-м'язовий апарат, розвиваються дихання,



PEDAGOGY  
THE LATEST TECHNOLOGIES IN SCIENTIFIC ACTIVITY AND THE EDUCATIONAL  
PROCESS

моторні, сенсорні функції, виховується почуття рівноваги, правильна осанка, хода, грація рухів.

Здійснення освітніх завдань сприяє формуванню рухових навичок і умінь, просторовому представленні і здатності довільно пересуватися в просторі відносно інших людей і предметів; розвитку спритності, сили, витривалості, координації рухів.

Корекційні завдання сприяють розвитку мовної моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання; формування і закріплення навичку правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування, виховання зв'язку між звуком і його музичним чином, буквеним позначенням; формування, розвиток і корекція слухо-зорово-рухової координації.

Логоритміка пов'язана з різними видами музичної діяльності: співи, слухання музики, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах.

Співи – включають в себе вправи та підспівки для тренування периферичного відділу мовного апарату а також вправи для розвитку дрібної моторики, гри зі співами, координацію співів і рухів.

Сприйняття музики (слухання) – використовується для релаксації для активізації і розвитку слухової уваги а також розвитку вольових рис характеру.

Музично-ритмічні рухи – мають на увазі вправи, гри зі співами та словом, інструментальні гри для розвитку уваги, пам'яті, координації рухів, орієнтації у просторі, почуття ритму, тощо.

Гра на музичних інструментах – допомагає розвитку почуття ритму та дрібної моторики. Музичним іграшкам і дитячим інструментам відводиться особлива роль, так як вони втягують дитини в сферу музики, допомагають розвивати його творчі здібності.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок, що саме логоритміка являє собою один із засобів подолання порушення мовлення у дітей дошкільного віку. Крім того, на сучасному етапі розвитку дошкільної логопедії логоритміка є необхідною для всебічного розвитку дитини, оскільки має великий вплив на її розумовий, фізичний і психічний стан.

Основний принцип побудови вправ з логоритміки – тісний зв'язок рухів з музикою, поєднання ритму з мовним матеріалом. Слово може бути використане у різноманітних формах. Це й тексти пісень, хороводів, драматизації з піснями, інсценування на задану тему. Використання слів дає можливість створювати цікаві логопедичні гри та забави, які поєднують ритми у віршовані форми. Діти сприймають логоритмічні вправи з емоційним задоволенням.

Отже, ефективність використання новітніх підходів у корекційно-освітньому процесі залежить від якісної взаємодії дорослих, що знаходяться поряд з дітьми. Позитивний емоційний настрій педагогів, уміння створити атмосферу радості й доброзичливості, радіти разом з дитиною навіть незначному досягненню, дає кожній дитині можливість саморозкриття, самовираження та подолання труднощів.

**Список використаних джерел**

1. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1. 70-75 с.
2. Логопедія: підручник / М. К. Шеремет [та ін.]. Київ : Слово, 2010. 665 с.
3. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків: Равок, 2018. 40 с.
4. Садовенко С. Музична логоритміка: практикум для вихователів і музичних керівників. Дошкільне виховання. 2018. № 7. С. 14-18.
5. Тисленко С. Ю. Використання логоритміки у корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Миколаїв, 2022, 1-4 с.

Nizhyn Mykola Gogol State University



# CERTIFICATE

№ ED-0087/24 from 15.11.2024

this is to certify that

*Olga Mandruk*

took part in the II International scientific and practical online conference

**EDUCATION DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN AREA:  
NATIONAL CHALLENGES AND TRANSNATIONAL PERSPECTIVES**

0.5 ECTS (15 HOURS)

Rector of Nizhyn Mykola Gogol State University



*Oleksandr*  
Oleksandr SAMOILENKO



## **ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

**Мандзюк Ольга,**

здобувачка другого ( магістерського) рівня вищої освіти  
спеціальність 012 дошкільна освіта, 53 група  
Національний університет  
« Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

Юлія Носко,

доктор педагогічних наук, професор  
кафедри дошкільної та початкової освіти  
Національний університет  
« Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

На сучасному етапі розвитку суспільства значно посилилася увага до якості й доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з мовленнєвими порушеннями. Усі учасники освітнього процесу об'єднані однією метою – створення оптимальних умов для повноцінного розвитку дітей та задоволення потреб для їх самореалізації. Процес соціалізації дітей з порушенням звуковимови є дуже актуальним в теоретичному і практичному відношенні, та потребує розв'язання багатьох завдань для ефективної адаптації осіб з особливими освітніми потребами. Однією із складових даного процесу є корекція мовлення дітей засобами логоритміки.

Формування мовленнєвої компетентності є одним із пріоритетних завдань всебічного гармонійного розвитку дитини у закладі дошкільної освіти. На жаль, на сьогоднішній день кількість дітей, які мають мовленнєві порушення, збільшилася порівняно з попереднім десятиліттям і має тенденцію до подальшого зростання. Так, порушення звуковимови спостерігається у 42%

дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цього показника.

Діти з мовленнєвим порушенням, що становлять наповнюваність логопедичних груп дошкільних освітніх закладів є складною і різномірною групою як за тяжкістю прояву дефектів, так і за природою його виникнення. Перелік цих факторів, а також знання системи логоритмічної роботи та вміле застосування засобів та методів колекційної роботи сприяють більш швидкому та ефективному подоланню мовленнєвих порушень у дітей.

Логоритміка – це низка вправ, завдань, ігор, що поєднує в собі музику, рухи, музику і слово, музику, слово і рухи. І все це направлене на вирішення корекційних, освітніх, а також оздоровчих задач.

PEDAGOGY  
CURRENT PROBLEMS OF MANKIND AND WAYS TO SOLVE THEM

В результаті рішення оздоровчих завдань у дітей з мовленнєвими порушеннями зміцнюється кістково-м'язовий апарат, розвиваються дихання, моторні, сенсорні функції, виховується почуття рівноваги, правильна осанка, хода, грація рухів.

Здійснення освітніх завдань сприяє формуванню рухових навичок і умінь, просторовому представленні і здатності довільно пересуватися в просторі відносно інших людей і предметів; розвитку спритності, сили, витривалості, координації рухів.

Корекційні завдання сприяють розвитку мовної моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання; формування і закріплення навичку правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування, виховання зв'язку між звуком і його музичним чином, буквеним позначенням; формування, розвиток і корекція слухо-зорово-рухової координації

Логоритміка пов'язана з різними видами музичної діяльності: співи, слухання музики, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах.

Співи – включають в себе вправи та підспівки для тренування периферичного відділу мовного апарату а також вправи для розвитку дрібної моторики, ігри зі співами, координацію співів і рухів.

Сприйняття музики (слухання) – використовується для релаксації для активізації і розвитку слухової уваги а також розвитку вольових рис характеру.

Музично-ритмічні рухи – мають на увазі вправи, ігри зі співами та словом, інструментальні ігри для розвитку уваги, пам'яті, координації рухів, орієнтації у просторі, почуття ритму, тощо.

Гра на музичних інструментах – допомагає розвитку почуття ритму та дрібної моторики. Музичним іграшкам і дитячим інструментам відводиться особлива роль, так як вони втягують дитини в сферу музики, допомагають розвивати його творчі здібності.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок, що саме логоритміка являє собою один із засобів подолання порушення мовлення у дітей дошкільного віку. Крім того, на сучасному етапі розвитку дошкільної логопедії логоритміка є необхідною для всебічного розвитку дитини, оскільки має великий вплив на її розумовий, фізичний і психічний стан.

Основний принцип побудови вправ з логоритміки – тісний зв'язок рухів з музикою, поєднання ритму з мовним матеріалом. Слово може бути використане у різноманітних формах. Це й тексти пісень, хороводів, драматизації з піснями, інсценування на задану тему. Використання слів дає можливість створювати цікаві логопедичні ігри та забави, які поєднують ритми у віршовані форми. Діти сприймають логоритмічні вправи з емоційним задоволенням.

Отже, ефективність використання новітніх підходів у корекційно-освітньому процесі залежить від якісної взаємодії дорослих, що знаходяться поряд з дітьми. Позитивний емоційний настрій педагогів, уміння створити атмосферу радості й доброзичливості, радіти разом з дитиною навіть незначному досягненню, дає

---

PEDAGOGY  
CURRENT PROBLEMS OF MANKIND AND WAYS TO SOLVE THEM

кожній дитині можливість саморозкриття, самовираження та подолання труднощів.

**Список літератури:**

1. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 1, 70-75 с.
2. Логопедія: підручник / М. К. Шеремет [та ін.]. Київ : Слово, 2010. 665 с.
3. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків: Ранок, 2018. 40 с.
4. Садовенко С. Музична логоритміка: практикум для вихователів і музичних керівників. Дошкільне виховання. 2018. № 7. С. 14-18.
5. Тисленко С. Ю. Використання логоритміки у корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Миколаїв, 2022, 1-4 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ" ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА  
 Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв



# СЕРТИФІКАТ

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

*Ольга Мандзюк*

взяв (-ла) участь у

І Міжнародній науково-практичній конференції  
 «СУЧАСНА ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ:

РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

23-24 травня 2024 року

Загальний обсяг - 12 годин (0.4 кредиту ECTS)

Ректор



*Олег ШЕРЕМЕТ*

Декан

*Світлана СТРИЛЕЦЬ*

Світлана СТРИЛЕЦЬ



## СЕРТИФІКАТИ НАВЧАННЯ

Суб'єкт підвищення кваліфікації  
ГО «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів», ЄДРПОУ 40911391, КВЕД 85.59

**ATOMS HUB**

# Сертифікат

№6428731492719952601

засвідчує що

**Мандзюк Ольга Сергіївна**  
підвищував(ла) кваліфікацію

за темою:

**“Ефективна робота асистента вчителя та вихователя в інклюзії.”**

та отримав(ла) практичні та теоретичні знання відповідно до програми підвищення кваліфікації вказаної теми.

**Тривалість: 2 (дві) години/0,1 кредиту (ЄКТС)**

Автор тренінгу: Смаль Б.В.

Затвердив: директор ГО «Фонд підтримки інформаційного забезпечення студентів»  
Дворецький В.О.

**Дата видачі: 03.04.2024**




hub.atoms.com.ua

Сертифікат розроблено відповідно до п-13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року №800 (зі змінами та доповненнями внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року №1133)



Суб'єкт підвищення кваліфікації  
ГО «РУХ ОСВІТА», ЄДРПОУ 43807082, КВЕД 85.59



# Сертифікат

№5633799896495535656

засвідчує що

**Мандзюк Ольга Сергіївна**

підвищував(ла) кваліфікацію

за темою:

**“Розвиваємо soft skills дітей дошкільного віку:  
сучасні ефективні методи вихователя”**

та отримав(ла) практичні та теоретичні знання відповідно до програми  
підвищення кваліфікації вказаної теми.

**Тривалість: 2 (дві) години/0,1 кредиту (ЄКТС)**

Автор тренінгу: Бура О.В.

Затвердив: директор ГО «РУХ ОСВІТА»  
Данева А. О.

**Дата видачі: 03.04.2024**

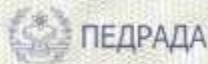


ruh.com.ua

Сертифікат розроблено відповідно до п-13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року №800 (зі змінами та доповненнями  
внесеніми постановою КМУ від 27 грудня 2019 року №1133)



Суб'єкт підвищення кваліфікації  
ГО «ІППО» ЄДРПОУ 43771659, КВЕД 85.59



# Сертифікат

№6794853769171544328

засвідчує що

**Мандзюк Ольга Сергіївна**  
підвищував(ла) кваліфікацію

за темою:

**“Формування мовлення дитини дошкільного віку”**

та отримав(ла) практичні та теоретичні знання відповідно до програми підвищення кваліфікації вказаної теми.

**Тривалість: 2 (дві) години/0,1 кредиту (ЄКТС)**

Затвердив: в.о. директора ГО «ІППО»  
Новіков О. Ф.

**Дата видачі: 19.05.2024**



pedrada.ippo.com.  
ua

Сертифікат розроблено відповідно до п-13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року №800 (зі змінами та доповненнями внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року №1133)

# СЕРТИФІКАТ № GDSFEC2-4814



ПРО УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ КУРСУ

Мандзюк  
Ольга  
Сергіївна

ВИКОНАВ (-ЛА) НЕОБХІДНИЙ ОБСЯГ ЗАВДАНЬ В МЕЖАХ КУРСУ

## «ЦИФРОВІ НАВИЧКИ ДЛЯ ОСВІТИ З GOOGLE: ЧАСТИНА 2»

НАВЧАННЯ ВІДБУЛОСЯ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ  
В ПЕРІОД ІЗ 08. ДО 29 ЖОВТНЯ 2024 РОКУ



### ОПИС ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ:

- ЗАСВОЄНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ "ЦИФРОВІ НАВИЧКИ ДЛЯ ОСВІТИ З GOOGLE: ЧАСТИНА №2";
- ВИКОНАНО 100% ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ЗАВДАНЬ КУРСУ;
- РЕЗУЛЬТАТ ПІДСУМКОВОГО ТЕСТУВАННЯ ПОНАД 60% МАКСИМАЛЬНО МОЖЛИВОЇ КІЬКОСТІ БАЛІВ;
- УДОСКОНАЛЕНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ЦИФРОВИЙ КОМПОНЕНТ) В ОБСЯГІ 15 АКАДЕМІЧНИХ ГОДИН (0,5 КРЕДИТУ ЕСТS).



29 ЖОВТНЯ 2024 РОКУ

ТОВ «АКАДЕМІЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ» ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ КОД КОРДИНАЦІЇ ОСОБИ 4104040 КОД КВЕД 6559 НШІ ВИДИ ОСВІТИ, Н. В. Л. У. (ОСНОВНИЙ)



Суб'єкт підвищення кваліфікації  
ГО «ІППО» ЄДРПОУ 43771659, КВЕД 85.59



# Сертифікат

№9117323481745359813

засвідчує що

**Мандзюк Ольга Сергіївна**

підвищував(ла) кваліфікацію

за темою:

**“Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту в модернізації навчального процесу. STEM”**

та отримав(ла) практичні та теоретичні знання відповідно до програми підвищення кваліфікації вказаної теми.

**Тривалість: 30 (тридцять) годин/1 кредит (ЄКТС)**

Автор тренінгу: Лютинська М.О.

Затвердив: в.о. директора ГО «ІППО»  
Новіков О. Ф.

**Дата видачі: 29.05.2024**



[ippo.com.ua](http://ippo.com.ua)

Сертифікат розроблено відповідно до п-13 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року №800 (зі змінами та доповненнями внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року №1133)

## Анкета для батьків дітей з мовленнєвими розладами

*Ознайомлювальна інформація для ефективного проведення обстеження*

1. Прізвище, ім'я, по батькові дитини:
2. Дата народження дитини:
3. Домашня адреса:
4. Прізвище, ім'я, по батькові батьків (опікунів):
5. Контактний номер телефону:
6. Чи є у Вашій родині (батьків, близьких родичів) випадки мовленнєвих порушень?
7. Чим найбільше захоплюється дитина?
8. Які труднощі в мовленні дитини Ви помічаєте?
9. Які особливості характеру дитини, на Вашу думку, слід врахувати педагогам?
10. Вкажіть основні етапи мовленнєвого розвитку Вашої дитини:
  - Коли почала лепетати: \_\_\_\_\_
  - Коли вимовила перші слова: \_\_\_\_\_
  - Коли з'явилися перші фрази: \_\_\_\_\_
  - Коли сформувалося розгорнуте мовлення: \_\_\_\_\_
11. Який заклад дошкільної освіти відвідує або відвідувала дитина?
12. Ваші пропозиції або побажання щодо роботи з дитиною:

Дата: \_\_\_\_\_ Підпис: \_\_\_\_\_

Дякуємо за Вашу допомогу! Інформація, яку Ви надали, сприятиме кращому розумінню потреб дитини та підвищить ефективність роботи педагогів.



## Причини затримки або відсутності мовлення у дитини в 2 роки

### Фізіологічні

Слабкість м'язів обличчя і рота.

Проблеми зі слухом, глухота, туговухість.

Вроджені аномалії розвитку губ, піднебіння, язика, м'язів обличчя.

Патології головного мозку і нервової системи.

Психічні захворювання

Аутизм

### Психологічні

Переляк

Постійні чвари та скандали між батьками

Несприятлива обстановка в сім'ї (неповна сім'я, відсутність батьків, асоціальні батьки).

### Соціальні

Відсутність уваги до дитини з боку батьків.

Постійний доступ дитини до комп'ютера, телевізора, планшета.

Підвищена опіка над дитиною, коли йому немає необхідності щось-небудь розуміти і над чимось замислюватись.

Високі вимоги батьків до малюка, насильницькі спроби навчити його говорити.



## Структура логоритмічного заняття

### Вступна

- Підготовка до мовного, та моторного навантаження (використовуються вправи на розвиток основних рухів та почуття ритму).

### Головна

- Включає різні вправи на розвиток уваги, координації рухів, мови з рухами, м'язового тону, відчуття ритму, мовленнєві та мімічні рухи, дрібна моторика, а також слухання, співи, гра.

### Заключна

- Повертає дітей у спокійний врівноважений стан.
- Але практика роботи з дітьми вищезгаданої категорії показала, що можна використовувати різні варіанти цієї схеми. Це залежить від низки факторів:



- від психофізичних особливостей дітей дано
- групи, їх стану на момент проведення заняття;
- від корекційних задач на даний період;
- від часу проведення заняття тощо.

### Атрибути для занять із логоритміки:

- **музичні інструменти** — дзвоники, сопілки, маракаси, бубни, клавеси, металофони, брязкальця, барабани тощо;
- **дрібні предмети** — клубки ниток, кубики, контейнери від кіндер-сюрпризів тощо;
- **природні матеріали** — камінці, шишки, каштани, овочі, фрукти;
- **театральні декорації та реквізит** — маски, костюми, ширма, кошик, ящик, парасолька тощо;
- **спортивний інвентар** — м'ячики, скакалки, обручі, кольорові прапорці, мішечки з піском, гімнастичні палки, кеглі;
- **предмети домашнього вжитку** — дерев'яні ложки, качалки, каструлі або миски, одноразовий посуд (тарілки, стаканчики, ножі), губки для миття посуду, порожні пляшки, прищіпки, мотузки тощо.





## Музичні ігри, що спираються на мнемотехніку

### **Мета ігор:**

- активізувати психічні процеси — пам'ять, мислення, увагу, уяву;
- вправляти у звуковимові;
- залучати дітей до співпраці в парах та команді;
- розвивати навички фонематичного сприймання;
- виховувати організованість, дисциплінованість, злагожденість.

### **Будь уважним!**

Хід гри: на мольберті розміщені картинки-мнемоквадрати. Діти слухають відому пісеньку і створюють із мнемоквадратів таблицю за змістом твору. Головною умовою гри є відтворення мнемосюжету без помилок у певній послідовності.

### **Чого не вистачає?**

Хід гри: на магнітній дошці розміщений мнемосюжет відомого дітям твору — чистомовки, скоромовки, вірша тощо, — у якому не вистачає окремих мнемоквадратів. Поки звучить музика, дітям потрібно із запропонованих картинок-квадратів знайти потрібні й заповнити мнемотаблицю.

### **Упізнай мелодію та підбери мнемосмужку**

Хід гри: діти слухають мелодію відомої пісеньки та із запропонованих мнемосмужок підбирають ту, яка відповідає її змісту. Гру можна проводити й у зворотному порядку: педагог демонструє мнемосмужку, а діти виконують пісеньку, яка відповідає її змісту.

### **Хто швидше?**

Хід гри: діти разом із педагогом зачитують скоромовку, чистомовку, вірш чи співають пісеньку. Після цього двоє дітей за різними мольбертами, не підглядаючи, із мнемоквадратів мають викласти доріжку за відведений для цього завдання час — поки грає мелодія. Переможе той, хто створить мнемодоріжку першим. Гру можна проводити в парах та в командах.

### **Продовж рядок**

Хід гри: діти виконують завдання у двох командах. Перша команда разом із музичним керівником проспівує вивчену відому пісеньку; друга разом з вихователем відтворює її сюжет за допомогою мнемоквадратів. Вихователь може спрямовувати дітей, якщо це необхідно.

## Конспект музичного заняття з елементами логоритміки

*Для дітей старшого дошкільного віку*  
**«Подорож у світ казкових звуків»**

### **Мета заняття:**

1. Збагачувати музичний та емоційний досвід дітей через взаємодію з музичними інструментами.
2. Розвивати слухову увагу, почуття ритму та координацію рухів.
3. Формувати навички звуконаслідування та імпровізації.
4. Вправляти у виконанні рухів відповідно до музичного супроводу.
5. Розвивати комунікативні навички через ігрову взаємодію.

### **Обладнання:**

- Наголовники для персонажів казки: феї, лісові звірята (лисиці, зайці).
- Казковий капелюх для ведучого (музичного керівника).
- Роздатковий матеріал: кольорові стрічки, маракаси, дзвіночки, бубонці.
- Технічне оснащення: ноутбук, мультимедійний проектор, музичний центр, екран.

### **Хід заняття:**

#### **1. Вступна частина**

*Діти заходять до зали під звуки легкої веселої музики. Ведучий у казковому капелюсі зустрічає їх у центрі залу.*

#### **Музичний керівник:**

– Доброго дня, малята! Сьогодні ми вирушимо у казкову подорож. А щоб відкрити ворота у чарівний світ, потрібно промовити магічне заклинання:

*Діти повторюють разом із музичним керівником:*

«Звуки чарівні нас сповістять,  
У світ казковий мерщій запросить!»

*Лунає чарівна мелодія, яка символізує відкриття казкових воріт.*

#### **2. Музично-ритмічні вправи**

#### **Музичний керівник:**

– Ми опинилися у чарівному лісі, де мешкають лісові звірята. Вони дуже люблять танцювати. А чи ви готові до танцю? Ставайте у коло!

##### **1. «Танок зайчиків»**

*Діти виконують стрибки на місці (2 рази), присідають і плескають у долоні.*

– Стрибайте, як зайчики, вухасті й веселі!

##### **2. «Танок лисичок»**

*Діти виконують повільні кроки з поворотами, пританцьовують, як хитрі лисички.*

– А тепер будьте хитрими лисичками, які крадуться поміж дерев!

*По завершенню вправ діти сідають у півколо.*

### 3. Логоритмічна вправа «Стежка чарівних звуків»

#### Музичний керівник:

– Подивіться, у нашому лісі є чарівна стежка. Кожен крок по ній – це звук. Якщо крок великий – звук довгий, якщо маленький – короткий. Давайте разом вирушимо цією стежкою!

*Діти по черзі крокують по намальованій стежці, відтворюючи ритм: довгі й короткі звуки.*

### 4. Вокальна вправа «Пісня феї»

#### Музичний керівник:

– Подорожуючи лісом, ми зустріли фею, яка співає чарівну пісню. Слухайте уважно, а потім повторіть за нею.

*Лунає запис простої мелодії, діти повторюють її з різною динамікою: тихо, голосно, швидко, повільно.*

### 5. Музично-рухлива гра «Звукові перетворення»

#### Музичний керівник:

– А зараз ми пограємо у гру «Звукові перетворення». Ви будете перетворюватися на різних лісових мешканців, слухаючи звук. Готові?

1. *Маракас – діти перетворюються на метеликів, махають стрічками.*
2. *Бубон – діти перетворюються на ведмедиків, ходять важкими кроками.*
3. *Дзвіночок – діти стають білочками, стрибають навипиньки.*

### 6. Завершальна частина

#### Музичний керівник:

– Ось і закінчилася наша подорож. Ви всі були чудовими казковими героями! А тепер час повертатися додому.

*Діти разом виконують прощальну пісню «До побачення, казковий ліс!»*

#### Музичний керівник:

– Дякую вам, малята! Ви були дуже уважними, старанними та веселими. До нових зустрічей у світі музики!

*Діти прощаються і виходять із зали під звуки легкої прощальної мелодії.*

**Підсумок заняття:** Діти отримали нові музичні враження, закріпили навички звуконаслідування, ритмічної координації та рухових вправ.

## Вправи на розвиток мовного дихання для дітей дошкільного віку

### Мета:

1. Розвивати правильне діафрагмально-реберне дихання.
2. Навчити дітей контролювати видих для чіткого мовлення.
3. Формувати навички плавного, тривалого та рівномірного видиху, необхідного для правильної вимови звуків, слів та фраз.
4. Попереджувати можливі труднощі у мовленні, пов'язані з недостатнім розвитком мовного дихання.

### Поради для проведення занять:

- Вправи проводяться у добре провітреному приміщенні.
- Кожна вправа повторюється 3–5 разів залежно від віку та можливостей дітей.
- Дітям слід пояснювати, що дихати потрібно носом, а видихати повільно через рот.
- Усі вправи бажано виконувати у вигляді гри для підвищення інтересу.

### Комплекс вправ для розвитку мовного дихання

#### 1. «Чарівна свічка»

**Мета:** Розвивати контрольований плавний видих.

#### Хід виконання:

- Діти уявляють, що перед ними горить свічка.
- Завдання: подути на свічку так, щоб полум'я «згасло».
- Спочатку видих короткий, потім довгий і плавний.

**Варіація:** Використовуйте справжні мильні бульбашки, які потрібно здути, не розбивши.

#### 2. «Подуй на хмаринку»

**Мета:** Формувати рівномірне тривале дихання.

#### Хід виконання:

- Вихователь показує зображення хмаринки або використовує легку пір'їнку.
- Діти повинні дути на пір'їнку, щоб вона плавно «летіла».
- Завдання: видихати довго, плавно, контролюючи силу видиху.

#### 3. «Потяг-свистун»

**Мета:** Розвивати тривалий видих через рот.

#### Хід виконання:

- Діти уявляють, що вони потяги, які гудуть:
  - Вдих через ніс.
  - На видиху діти довго і плавно вимовляють звук «у-у-у».

- Вихователь додає: «Наш потяг швидкий – видихаємо коротко, а тепер він повільний – видихаємо довго».

#### 4. «Здмухни листочок»

**Мета:** Розвивати силу та тривалість видиху.

**Хід виконання:**

- На столі перед дитиною лежить паперовий листочок.
- Дитина дує на листочок, намагаючись здмухнути його зі столу.
- Можна проводити змагання: чий листочок «полетить» далі.

#### 5. «Пташенята співають»

**Мета:** Тренувати тривале фонаційне дихання.

**Хід виконання:**

- Діти уявляють, що вони маленькі пташенята, які співають весняну пісеньку.
- Вдих через ніс, видих із протяжним «чів-чів-чів».
- Спочатку звук вимовляється тихо, потім голосніше.

#### 6. «Дихання дракона»

**Мета:** Зміцнювати діафрагмальне дихання.

**Хід виконання:**

- Діти перетворюються на «дракончиків», які дихають вогнем.
- Глибокий вдих носом, а потім видих ротом із силою та звуком «ф-ф-ф».
- Потрібно стежити, щоб плечі залишалися нерухомими, а дихання було з діафрагми.

#### 7. «Чарівний м'ячик»

**Мета:** Вчити дітей робити плавний контрольований видих.

**Хід виконання:**

- Діти уявляють, що в руках тримають м'ячик.
- На вдиху «надувають» м'ячик руками, на видиху повільно «здувають» його зі звуком «ш-ш-ш».

#### 8. «Гойдалка»

**Мета:** Навчати контролювати довжину та силу видиху.

**Хід виконання:**

- Діти уявляють, що вони гойдаються на гойдалці.
- На вдиху – гойдалка «піднімається», на видиху – «опускається» зі звуком «у-у-у».

#### 9. «Музичний вітер»

**Мета:** Розвивати силу та тривалість видиху через гру на саморобних музичних інструментах.

**Хід виконання:**

- Діти грають на власноруч виготовлених «інструментах»: дудочках, трубочках.

- Завдання: подути так, щоб «музика» звучала довго і рівномірно.

### **10. «Повітряна кулька»**

**Мета:** Навчити дітей плавно та тривало видихати.

**Хід виконання:**

- Діти уявляють, що вони надувають повітряну кульку.
- Вдих через ніс, потім тривалий видих через рот зі звуком «с-с-с».
- Вихователь запитує: «Кулька стала великою? А тепер здуваємо її – с-с-с».

Після кожного заняття обговоріть із дітьми, як вони почуваються, і що їм найбільше сподобалося. Регулярне виконання таких вправ допоможе не тільки покращити мовленнєве дихання, а й зробить мовлення дітей чітким, плавним та виразним.

## Вправи на розвиток слухової уваги для дітей дошкільного віку

### **Мета:**

1. Розвивати слухову увагу та спостережливість.
2. Формувати здатність до розрізнення звуків та зосередження на них.
3. Покращувати здатність до концентрації та стійкості уваги на звукових подразниках.
4. Стимулювати слухову пам'ять, що важливо для розвитку мовлення.

### **Поради для проведення занять:**

- Заняття проводяться у спокійному, тихому приміщенні, де немає зайвих звукових подразників.
- Кожну вправу можна проводити як індивідуально, так і в групі.
- Для підвищення інтересу вправи виконуються у формі гри.

### **Комплекс вправ для розвитку слухової уваги**

#### **1. «Що ти почув?»**

**Мета:** Розвивати здатність розрізняти різні звуки.

#### **Хід виконання:**

- Вихователь вмикає звуки природи (шум дощу, спів птахів, дзюрчання води, шум вітру) або відтворює їх за допомогою музичних інструментів.
- Діти повинні визначити, що це за звук, і показати відповідну картинку або жестом зобразити те, що почули.

#### **2. «Знайди, звідки звук»**

**Мета:** Тренувати спрямовану слухову увагу.

#### **Хід виконання:**

- Діти сидять у колі із закритими очима.
- Вихователь видає звук (дзвіночок, плескіт у долоні, барабанчик) із певного місця кімнати.
- Діти повинні вказати, звідки прийшов звук, повертаючи голову у відповідному напрямку.

#### **3. «Звуковий ланцюжок»**

**Мета:** Розвивати слухову пам'ять і концентрацію уваги.

#### **Хід виконання:**

- Вихователь вимовляє послідовність із трьох звуків (наприклад: плескання в долоні, стукіт олівцем по столу, дзвін дзвіночка).
- Діти повинні повторити цю послідовність у правильному порядку.
- Завдання поступово ускладнюється додаванням нових звуків.

#### **4. «Тихо – голосно»**

**Мета:** Розвивати здатність розрізняти силу звуку.

#### **Хід виконання:**

- Вихователь відтворює звуки різної гучності (тихий дзвін дзвіночка, голосний стукіт у барабан).
- Діти повинні підняти руки, коли чують голосний звук, і покласти руки на коліна, коли звук тихий.

### 5. «Хто покликав?»

**Мета:** Розвивати здатність розпізнавати голоси.

**Хід виконання:**

- Одна дитина сідає спиною до інших.
- Хтось із дітей каже: «Привіт, [ім'я дитини]!» зміненим голосом.
- Дитина повинна відгадати, хто її покликав.

### 6. «Звукова мозаїка»

**Мета:** Тренувати розпізнавання звуків у різних комбінаціях.

**Хід виконання:**

- Вихователь читає короткий вірш, у якому є певні звуки (наприклад, «с» або «ш»).
- Діти повинні плескати в долоні щоразу, коли чують цей звук.

### 7. «Слухай і рахуй»

**Мета:** Розвивати вміння концентруватися на звуках.

**Хід виконання:**

- Вихователь стукає по столу певну кількість разів.
- Діти повинні порахувати, скільки було стукотів, і показати на пальцях.
- Завдання можна ускладнити, якщо чергувати сильні та слабкі стуки.

### 8. «Музичні інструменти»

**Мета:** Розвивати здатність розпізнавати тембри різних звуків.

**Хід виконання:**

- Вихователь грає на різних музичних інструментах (трикутник, бубон, маракаси, дзвіночок).
- Діти із заплющеними очима повинні відгадати, який інструмент звучить.

### 9. «Звуковий детектив»

**Мета:** Розвивати слухову увагу в ігровій формі.

**Хід виконання:**

- У кімнаті ховається предмет, який видає звук (годинник, що цокає, або телефон, що дзвонить).
- Діти повинні знайти предмет, орієнтуючись лише на звук.

### 10. «Пісня без слів»

**Мета:** Розвивати слухову увагу та уяву.

**Хід виконання:**

- Вихователь наспівує знайому мелодію без слів (наприклад, «Жили у бабусі два веселих гусі»).
- Діти повинні відгадати, яка це пісня, і назвати її.



Після кожного заняття важливо обговорити з дітьми, що вони почули та запам'ятали, а також похвалити їх за старанність і уважність. Регулярне виконання цих вправ допоможе дітям покращити здатність слухати, зосереджуватись і розвивати слухову пам'ять, що є важливою передумовою для розвитку мовлення.

## Комплекс вправ для розвитку мовної уваги у дітей дошкільного віку

### Мета:

1. Розвивати здатність концентрувати увагу на мовленні дорослого та однолітків.
2. Формувати навички активного слухання та розуміння мовленнєвої інформації.
3. Покращувати вміння зосереджуватись на окремих звуках, словах і фразах.
4. Сприяти розвитку мовленнєвої пам'яті та мислення.

### 1. «Уважний слухач»

**Мета:** Розвивати здатність концентруватися на усному мовленні.

#### Хід виконання:

- Вихователь читає коротку розповідь, у якій є багато повторюваних слів (наприклад, «м'яч»).
- Діти повинні плескати в долоні щоразу, коли чують це слово.
- Для ускладнення можна додати ще одне слово, на яке діти повинні плескати, але тільки двічі (наприклад, «парк»).

#### Приклад тексту:

«Маленький хлопчик взяв м'яч і пішов до парку. В парку він грався з м'ячем, а потім поклав м'яч на лавку і пішов додому».

### 2. «Закінчи речення»

**Мета:** Розвивати здатність слухати й логічно завершувати фрази.

#### Хід виконання:

- Вихователь починає речення, а діти мають його завершити.
- Спочатку використовуються прості речення, а потім складніші.

#### Приклади речень:

- Влітку на небі світить... (сонце).
- Восени з дерев падає... (листя).
- У лісі живе сірий... (вовк).

### 3. «Знайди зайве слово»

**Мета:** Розвивати вміння слухати і розрізняти слова за змістом.

#### Хід виконання:

- Вихователь читає кілька слів, серед яких одне не підходить за змістом.
- Діти повинні визначити, яке слово є зайвим.

#### Приклади:

- Яблуко, груша, молоко, банан (молоко – це напій).

- Ведмідь, лисиця, риба, вовк (риба – це мешканець води).
- Столик, стілець, ліжка, кішка (кішка – це жива істота).

#### 4. «Слухай і повторюй»

**Мета:** Розвивати мовленнєву увагу та пам'ять.

**Хід виконання:**

- Вихователь вимовляє два-три слова, які дитина повинна повторити у тому ж порядку.
- Поступово кількість слів збільшується.

**Приклад:**

- Кіт, собака.
- Ведмідь, білка, заєць.
- М'яч, книга, лялька, стілець.

#### 5. «Слова-пастки»

**Мета:** Тренувати здатність уважно слухати та швидко реагувати.

**Хід виконання:**

- Вихователь читає текст, у якому є певні «пастки» – слова, які не відповідають логіці.
- Діти повинні підняти руку або вигукнути «Стоп!», коли почують неправильне слово.

**Приклад тексту:**

«На небі світить зелений місяць» (помилка – місяць не зелений).

«В лісі ростуть ялинки, сосни і... кити» (помилка – кити не ростуть у лісі).

#### 6. «Хто перший?»

**Мета:** Розвивати здатність слухати та швидко знаходити потрібні слова.

**Хід виконання:**

- Вихователь читає речення, у якому заховане певне слово.
- Діти повинні швидко визначити, про яке слово йдеться, та назвати його.

**Приклади:**

- Цей предмет ми використовуємо для малювання (олівець).
- Це тварина, яка живе у воді та має плавці (риба).
- Цей фрукт жовтий і кислий (лимон).

#### 7. «Чарівний телефон»

**Мета:** Розвивати слухову увагу та вміння правильно сприймати інформацію.

**Хід виконання:**

- Діти сідають у коло.
- Вихователь пошепки передає одному з дітей коротку фразу, яку дитина повинна передати наступному.
- Остання дитина вголос озвучує те, що почула.

**Приклади фраз:**

- Кіт гуляв по зеленій траві.

- У лісі росли високі дерева.
- Птахи весело співали на гілці.

### **8. «Повтори за мною»**

**Мета:** Розвивати здатність уважно слухати й точно повторювати слова чи фрази.

**Хід виконання:**

- Вихователь вимовляє фразу різним тоном чи з різною інтонацією (голосно, тихо, радісно, сумно).
- Діти повинні повторити фразу, зберігаючи тон і інтонацію.

**Приклад:**

- Я люблю гуляти в парку (сумно).
- Сонце світить яскраво (радісно).

### **9. «Впізнай героя»**

**Мета:** Розвивати увагу до мовлення та вміння запам'ятовувати деталі.

**Хід виконання:**

- Вихователь описує героя з казки, не називаючи його імені.
- Діти повинні відгадати, про кого йдеться.

**Приклади:**

- Він носить червоні чобітки, живе у казковому лісі та має чарівну паличку (Червона Шапочка).
- Вона живе у глибокій хатинці під землею і допомагає своїм братам (Мурашка з казки).

### **10. «Повтори зі зміною»**

**Мета:** Розвивати здатність слухати, аналізувати та змінювати мовний матеріал.

**Хід виконання:**

- Вихователь називає слово, а дитина повинна змінити його (наприклад, придумати зменшувально-пестливу форму).

**Приклад:**

- Кіт – котик.
- Пес – песик.
- Книга – книжечка.

Після виконання вправ вихователь запитує дітей, що їм сподобалося, які завдання були легкими, а які складними. Регулярні заняття сприятимуть підвищенню рівня слухової та мовленнєвої уваги, що допоможе дітям краще сприймати та відтворювати мовленнєву інформацію.

## Комплекс вправ для розвитку музичного ритму і темпу у дітей дошкільного віку

### Мета:

1. Розвивати почуття ритму та здатність відчувати темп музики.
2. Формувати вміння синхронізувати рухи з музичним супроводом.
3. Покращувати координацію рухів у поєднанні з музичним ритмом.
4. Розвивати навички слухового сприймання та концентрації уваги на музичному темпі.

### 1. «Плескання в ритм»

**Мета:** Розвивати слухову увагу та здатність відтворювати ритмічні патерни.

#### Хід виконання:

- Вихователь або музичний керівник створює прості ритмічні малюнки, плескаючи в долоні.
- Діти повинні плескати в долоні так само, відтворюючи ритм (наприклад, два плескання швидко, одне повільно).
- Для ускладнення можна додавати додаткові елементи ритму (наприклад, «три плескання, одне покашлювання»).

#### Приклад:

- Плескання: 1-2-3 (повільно), 1-2 (швидко).
- Плескання: 1 (швидко), 1 (повільно), 1-2 (швидко).

### 2. «Ритмічні кроки»

**Мета:** Розвивати сприйняття ритму через рухи.

#### Хід виконання:

- Діти виконують кроки, синхронізуючи їх із музичним ритмом.
- Музичний керівник задає темп музики (швидкий або повільний) і діти повинні змінювати темп своїх кроків відповідно до музики.
- Для ускладнення можна виконувати кроки в різних напрямках: вперед, назад, вліво, вправо.

#### Приклад:

- Музика з повільним темпом — діти виконують повільні кроки.
- Музика з швидким темпом — діти виконують швидкі кроки.

### 3. «Музичні інструменти»

**Мета:** Розвивати чутливість до темпу та ритму через музику та ігрові інструменти.

#### Хід виконання:

- Дітям пропонуються різні музичні інструменти, такі як маракаси, бубни, ксилофони.
- Музичний керівник дає дітям завдання: «Почнімо грати на інструменті в повільному темпі», «Тепер граємо швидко!»
- Діти повинні змінювати темп гри в залежності від темпу музики, яку чути в фоні.

#### **4. «Слухаємо і повторюємо»**

**Мета:** Розвивати слухову увагу і здатність повторювати ритмічні малюнки.

**Хід виконання:**

- Музичний керівник грає або плескає певний ритм, а діти повинні його повторити.
- Починати можна з простих ритмів (наприклад, 1-2-3-4), поступово ускладнюючи.
- Для ускладнення можна ввести різні темпи (швидкий/повільний).

**Приклад:**

- Плескання: 1-2-3-4 (повільно), діти повторюють це ж самим темпом.
- Плескання: 1-2-3-4 (швидко), діти повторюють, синхронізуючи рухи.

#### **5. «Кроки по стопах»**

**Мета:** Відпрацьовувати ритмічні кроки з музикою.

**Хід виконання:**

- На підлозі викладаються різнокольорові килимки або малюнки, які вказують на напрямок і ритм руху.
- Діти повинні рухатися від одного килимка до іншого, синхронізуючи свої кроки з темпом музики.
- Кожен килимок або малюнок вказує на різний темп (швидкий, повільний) або тип руху (повороти, стрибки).

**Приклад:**

- Червоний килимок — повільний крок.
- Синій килимок — швидкий крок.
- Жовтий килимок — стрибок.

#### **6. «Танцювальні ритми»**

**Мета:** Розвивати сприйняття ритму та темпу через танець.

**Хід виконання:**

- Діти танцюють під музику, виконуючи різні рухи (повороти, стрибки, кроки) в залежності від темпу.
- Музичний керівник змінює темп музики (швидко, повільно), а діти мають змінювати свої рухи відповідно до змін темпу.
- Для ускладнення можна додавати завдання на координацію рухів.

**Приклад:**

- Повільна музика — рухи плавні, повільні, м'які.
- Швидка музика — рухи енергійні, швидкі, активні.

### 7. «Тепле-холодне»

**Мета:** Розвивати відчуття темпу і ритму через гру.

**Хід виконання:**

- Вихователь дає дітям завдання: «Під час повільної музики рухаємося повільно, а коли музика стає швидкою — рухаємося швидко».
- Для цього можна використовувати сигнал «тепле» (повільна музика) та «холодне» (швидка музика).
- Діти повинні швидко реагувати на зміну темпу музики, виконуючи відповідні рухи.

### 8. «Ступеньки ритму»

**Мета:** Розвивати здатність узгоджувати рухи з ритмом.

**Хід виконання:**

- На підлозі виставляються схематичні «ступеньки», кожна з яких позначена певним ритмічним малюнком.
- Діти повинні крокувати по цих «ступенях», дотримуючись ритму та темпу музики.
- Задача дітей — рухатися по ступенях згідно з темпом музики, зберігаючи чіткість і правильність ритму.

**Приклад:**

- «1» — швидкий крок.
- «2» — повільний крок.
- «3» — стрибок.

### 9. «Ритмічний калейдоскоп»

**Мета:** Розвивати здатність до змін темпу та ритму в музиці.

**Хід виконання:**

- Вихователь грає на музичних інструментах або плескає в долоні, задаючи певний ритм.
- Діти мають повторити цей ритм, додаючи або змінюючи його в залежності від заданого темпу (наприклад, спочатку повільний, потім швидкий).
- Такі вправи допомагають дітям чітко відчувати зміни в музиці та адаптувати свої рухи під різний ритм.

**Приклад:**

- Вихователь: «Плескаємо 1-2, 1-2» (повільно), діти повторюють.
- Вихователь: «Тепер швидше!» (плескання швидке, діти повторюють).

### 10. «Листя на вітрі»

**Мета:** Розвивати вміння підтримувати темп і синхронізувати рухи з музичним супроводом.

**Хід виконання:**

- Діти рухаються, імітуючи листя, що летить на вітрі.
- Під час повільної музики діти виконують плавні, повільні рухи, під час швидкої музики — рухаються швидше, «літаючи» від одного місця до іншого.

Ці вправи сприяють розвитку музичного слуху, ритмічної чутливості та здатності дітей адаптувати свої рухи до зміни темпу, що є важливим етапом у формуванні музичних здібностей та загальної моторики.